Radu Teodorescu

ARHANGHELUL MIHAIL ÎN CULTUL ORTODOX

CUPRINS

INTRODUCERE

"Şi s-a făcut război în cer: Mihail şi îngerii lui au pornit război cu balaurul. Şi se războia şi balaurul şi îngerii lui."

(Apocalipsa 12, 7)

O carte despre Arhanghelul Mihail în lumea de azi ar putea fii ceva cât se poate de demodat dacă nu am putea spune cât se poate de ieşit din aşteptările contemporanilor noştii. Despre Arhanghelul Mihail au scris mai mulţi mari scriitori şi autori pe parcursul timpului dintre care am putea să amintim pe antroposoful Rudolf Steinner sau am putea menţiona în acest rânduiri pe adepţii mişcării politice Garda de Fier sau Legionari. Spre deosebire de lumea civilă, lumea religoasă mai recunoaşte existenţa unei alte lumii care este paralelă cu a noastră. Este vorba de o lume nevăzută care nu este o lume extraterestră, ci este am putea spune o lume a două entităţi care se opun una alteia. Este vorba de lumea îngerilor şi a demonilor.[1] Din cele mai vechi vremuri religia a atestat existenţa a unei alte lumii decât cea a noastră. Această lume era în antichitate lumea zeilor sau mai bine spus lumea divinităţilor. În antichitate nu se credea în existenţa unui singur Dumnezeu, ci se credea în existenţa a mai multor dumnezei. Astfel, am putea spune că din punct de vedere istoric evul mediu a fost mai bine spus perioda de luptă dintre cele două crezuri religioase: politeism sau mai bine spus crezul în mai mulţii dumnezei şi monoteism, crezul într-un singur Dumnezeu.

Din fericire crezul într-un singur Dumnezeu avea să devină definitoriu. Astfel, opozanţii monoteismului au fost din punct de vedere istoric respinşi. Existenţa lui Dumnezeu a fost astfel din cele mai vechi vremuri am putea spune subiect al diferitelor controverse religioase sau teologice. Dogma ortodoxă avea să se concentreze pe existenţa lui Dumnezeu descoperit în Sfânta Treime.[2] Prin urmare, nimeni nu poate contesta existenţa lui Dumnezeu. Ceea ce susţine religia separat de mai multe ramuri ale ştiinţei contemporane este că Dumnezeu nu a creat o lume a extratereştrilor cum cred unii ci mai mult decât orice o lume nevăzută în care se dă o luptă sau în termenii Sfântului Ioan Teologul un război între principiului binelui şi a răului.

Prin urmare, lumea religiei şi a ştiinţei are multe puncte comune şi mai multe puncte de diferenţă. Religia a atestat că a existat o lume anterioară înaintea acesteia care a precedat existenţa noastră. Această lume a fost lumea îngerilor. În lumea îngerilor s-a produs o mare „scinziune" sau mai bine spus o mare „frângere" în care după unii sfinţii părinţi aproximativ o treime din îngerii lui Dumnezeu au fost izgoniţi din cer sau mai bine spus din paradis şi aruncaţi în iad. Aceşti îngeri rebeli sau mai bine spus îngerii răzvrătiţi au devenit diavoli sau demoni şi au fost etern condamnaţi la iad sau la infern. Liderul acestor îngeri a fost după tradiţie şi în special cea ortodoxă Satan.

[1] Destul de recent scriitorul american Dan Brown a publicat o carte intitulată Îngeri şi demoni în care a ridicat chestiunea „lumii nevăzute" adică lumii îngerilor şi a demonilor.

[2] Din crezul în Sfânta Treime avem mai bine spus triadologia sau doctrina despre tripersonalitatea lui Dumnezeu. Astfel, ortodoxia nu susţine că nu sunt trei Dumnezeu ci mai mult decât orice trei persoane în Dumnezeu. Triadologia a devenit astfel unul dintre cele mai dezbăture aspecte ale teologiei ortodoxe. A se vedea Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, *Taina Prea Sfintei Treimi*, trad. din lb. fr. de Măriuca şi Adrian Alexandrescu, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2005.

Astfel, după sfinţii părinţi mai înainte de formarea lumii şi a omului a existat o mare fragmentare în lumea nevăzută. În timp ce îngerii au rămas slujitori ai binelui, diavolii au devenii fondatori ai răului şi ai iadului sau a infernului. Sfinţi Părinţi ne spun că căderea diavolilor de la Dumnezeu a fost un act liber şi premedidat şi ca atare el este ireversibil. Creat de Dumnezeu omul a devenit astfel în centrul atenţei diavolilor.

Astfel, istoria a atestat în mai multe rânduri că în spatele actelor omului au fost de mai multe ori existenţe diavoleşti. Astfel, ortodoxia a elaborat doctrina şi învăţătura că diavolii sunt cei care vor distrugerea lumii şi a omului. Oricum, religia a atestat existenţa a două locuri sau spaţii care sunt cât se poate de contradictorii faţă de lumea noastră. Este vorba de paradis şi de infern. Ce sunt paradisul şi infernul? Paradisul este locul îngerilor în care merg cei care sunt mântuiţi în timp ce infernul este lăcaşul diavolilor şi a celor damnaţi. În timp ce paradisul este locul sfinţilor, am putea spune că infernul este locul criminalilor şi a celor răi. Existenţa paradisului şi a infernului a însemant în ortodoxie elaboratea unei dosctrine separate care se numeşte eshatologie.

Oricum, prezentele rânduri nu urmăresc eshatologia ortodoxă ci mai mult decât orice urmăresc persoana arhanghelului Mihail în cultul şi în aghiografia ortodoxă aceasta fiindcă mai multe texte patristice şi liturgice pe lângă cele biblice pomenesc de existenţa lui. În calendarul ortodox avem o sărbătoare majoră închinată acestui Arhanghel. Aşa că din punct de vedere ortodox, sărbătoarea arhanghelului Mihail are loc în fiecare an pe data de 6 septembrie. Pe această dată Biserica Ortodoxă face pomenirea unei minuni săvârşite de arhangehlul Mihail. Această minune este mai mult decât orice legată de un tânăr pe mune Arhip care slujea la o mică biserică din Colose. În timp ce mai mulţi locuitori din Colose vroiau să inunde printr-un râu din apropriere biserica tânărului Arhip, tradiţia spune că s-a arâtat în chip miraculos Arhanghelul Mihail şi a oprit ca apa să indunde Biserica.[3] Oricum, Colose nu mai există astăzi ca şi localitate în Turcia ci este azi localitatea Aksu Cay.

Numele de Mihail este mai mult decât orice un nume evreiesc care a fost mai apoi acceptat în toată tradiţia ortodoxă şi înseamnă în limba ebraică, limba evreilor, מיכאל „cine este ca Dumnezeu?” sau „cel care este asemenea lui Dumnezeu.” În limba greacă numele lui Miahil este de cele mai multe ori întâlnit sub forma de Mihalis, în spaniolă avem numele de Miguel, în franceză avem numele de Michel în timp ce în limba engleză sau britanică avem numele de Michael. În limba română avem numele de Mihail care este derivat din limba ebraică dar este

[3] Referitor la Colose a se vedea http://www.crestinortodox.ro/pelerinaje/colose-orasul-uitat-122305.html.

din mai multe punct de vedere un nume propriu românesc.[4] Practic numele arhanghelului a fost în limba ebraică Mihael.

Prezentele rânduri se vor adresa în special legat de ceea ce ştim din punct de vedere ortodox despre arhanghelul Mihail în cultul ortodox. În mai multe texte Mihail este citat ca şi arhanghel şi nu ca şi un simplu înger. Prin urmare, mai înainte de a vorbii de Mihail să vorbim mai multe despre arhangheli. „Termenul arhanghel se referă la un înger mai mare cum ar fi Mihail și Gavril, cunoscuți și ca părinți conducători. Ordinul se poate referi și la îngeri care stau lângă tronul Domnului, astfel fiind îngeri cu un rang mai mare. În timp ce Arhanghel este folosit pentru a defini un înger important, termenul este folosit aici ca penultimul rang în ierarhia celestială. Confuzia vine din modul antic ebraic de a defini îngerii care erau simpli îngeri și arhanghelii. Mai târziu, ierarhia a fost mai bine definită, și multi îngeri, numiți anterior arhangheli au devenit îngeri mult mai importanți. Arhanghelii sunt resposabili nu doar de administarea sarcinilor îngerilor, dar și de a fi lideri în armata lui Dumnezeu în timpul luptelor. Membrii ai acestui ordin sunt: Gabriel, Raphael, Mihail, Metatron, Uriel, Chamuel, Zadkiel, Jophiel, Barbiel, Jehudiel, Barachiel, Jeremiel (depinde de sursă), Lucifer (înainte de cădere) și mulți alții.”[5]

Prin urmare, un arhanghel este în teologia ortodoxă un înger mai mare peste îngeri sau un conducător al îngerilor. Îngerii lui Dumnezeu, sau mai bine spus lumea nevăzută are am putea spune că au o anumită formă de ierarhizare sau de manifestare. Îngerii sunt mai mult decât orice într-o stare de ascultare faţă de Dumnezeu şi de cerinţele Sale. Oricum, din cele mai vechi vremuri ortodoxia a fost preocupată de persoana arhangehlului Mihail. În acest sens, ortodoxia a accentuat faptul că arhanghelul Mihail nu este o persoană fictivă sau ficţională ci o

[4] În culutra română au existat mai multe personalităţi care au avut numele de Mihail. Este vorba de Mihai Eminescu, considerat cel mai mare poet român, Mihai Sadoveanu, unul dintre cei mai mari prozatori români sau Mihai Kogălniceanu. Prin urmare au existat în cultura românească mai multe personalităţi cu acest nume al arhanghelului Mihail. Oricum, Mişcarea Legionară avea să fie în cultura românescă cea mai contestată mişcare în ceea ce priveşte personalitatea Arhanghelului Mihail. Mişcarea Legionară, una dintre cele mai controversate mişcări din România secolului al XX-lea pretindea că se află sub patronajul arhanghelului Mihail. Pentru aceast subiect a se vedea Brunea-Fox, Filip: *Orașul măcelului* (Jurnal al rebeliunii legionare din 1941, de la București), 1944. Veiga, Francisco: *Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941: Mistica ultranaționalismului*, Humanitas, București, 1993. Nagy-Talavera, Nicholas M.: *The Green Shirts and the Others: A History of Fascism in Hungary and Rumania*, Hoover Institution Press, 1970. Weber, Eugen: *Romania* în *The European Right: A Historical Profile* ed. Hans Rogger and Eugen Weber, University of California Press, 1965. Weber, Eugen: *The Men of the Archangel*, în *International Fascism: New Thoughts and Approaches*, ed. George L. Mosse, SAGE Publ., 1979, and [Pbk]). Payne, Stanley G.: *Fascism: Comparison and Definition*, pg. 115-118, University of Wisconsin Press, 1980. Griffin, Roger (ed.): *Fascism*, Oxford Readers, Part III, A., XI. "Romania", pg. 219-222 Oxford University Press, 1995. Ronnett, Alexander E.: *The Legionary Movement*, Loyola University Press, 1974; II-nd ed. published as *Romanian Nationalism: The Legionary Movement* by Romanian-American National Congress, 1995. Sima, Horia: *The History of the Legionary Movement*, Legionary Press, 1995. Sturdza, Michael: *The Suicide of Europe: Memoirs of Prince Michael Sturdza*, American Opinion Books 1968. Cogan, Kevin: *Dreamer of the Day: Francis Parker Yockey and the Postwar Fascist International*, Autonomedia, 1999. Ioanid, Radu: *The Sword of the Archangel*, Columbia University Press, 1990. Volovici, Leon: *Nationalist Ideology and Antisemitism: The Case of Romanian Intellectuals in the 1930s*, Pergamon Press, Oxford, 1991. Ioanid, Radu: *The Sacralised Politics of the Romanian Iron Guard - Totalitarian Movements & Political Religions*, vol. 5, nr. 3, pp. 419-453, 2004.

[5] http://ro.wikipedia.org/wiki/Arhanghel.

existenţă reală. Bazaţi pe această existenţă ortodoxia a elaborat un cult al arhanghelului Mihail.[6]

Prin urmare, ortodoxia crede că arhanghelul Mihail a existat mai înainte de facerea lumii şi a fost prezent la „marea frângere” a lumii îngereşti când diavolii au fost izgoniţi din paradis. Acest fapt a fost fără de nici o îndoială un act supranatural care a avut loc dincolo de cosmos sau de univers. Această cădere a fost menţionată în Vechiul Testament prin proorocul Isaia care a spus că „Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineţii! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, biruitor de neamuri! Tu care ziceai în cugetul tău: "Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu, în fundurile laturei celei de miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor şi asemenea cu Cel Preaînalt voi fi". Şi acum, tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adâncului! Cei ce te văd îşi întorc privirea în spre tine şi se uită cu luare aminte zicând: "Oare acesta este omul de care tremura pământul şi împărăţiile se cutremurau?" Oare acesta este cel ce prefăcea lumea în pustiu şi cetăţile le dobora şi nu da drumul robilor săi?" Toţi împăraţii popoarelor se odihnesc cu cinste, fiecare în locaşul său. Şi numai tu eşti azvârlit departe de mormântul tău, ca o ramură fără de preţ, ca rămăşiţele celor care au fost ucişi cu lovituri de sabie, zvârliţi pe pietre de mormânt, ca un hoit călcat în picioare. Tu nu te vei pogorî în mormânt, căci tu ai pustiit pământul tău şi pe poporul tău l-ai ucis! Niciodată nu se va mai vorbi despre neamul celor răi!” (Isaia 12, 14-20).

Prin urmare, Biblia sau Scriptura a astestat o cădere a diavolilor care au fost foşti îngeri şi care au devenit diavoli. Această cădere a a avut loc după sfinţii părinţi mai înainte de facerea sau de creaţia omului. Ştim astfel că Arhanghelul Mihail nu a „dezertat” de la chemarea pe a avut-o de la Dumnezeu şi aşa că dacă este că credem pe autorii biblici şi pe sfinţii părinţi el a rămas de partea binelui şi a slujirii lui Dumnezeu. În acest sens, avem motive să credem că arhangehlul Mihail este un prieten al omului şi al umanităţii. Nu acelaşi lucru îl putem spune despre Satan care a fost după sfinţii părinţi îngerul care a instigat şi pe restul îngerilor la rebeliune sau la răzvrătire împotriva lui Dumnezeu.

În acest sens din liturghia ortodoxă se crede că cuvintele „să stăm bine să stăm cu frică” au fost rostite de arhanghelul Mihail la izgonirea diavolilor din ceruri. Existenţa unei lumi a îngerilor nu poate fii contestată de nimeni din moment ce există atât de multe dovezi despre opoziţia dintre îngeri şi demoni. În timp ce îngerii sunt agenţi sau luptători ai binelui demonii sau diavolii sunt agenţi şi luptători ai răului. Ortodoxia crede că omul se află la mijlocul dintre aceste două sfere de influenţă: a îngerilor şi a diavolilor. În timp ce îngerii vor să îl ducă pe om pe calea binelui şi a fericirii, diavolii vor mai mult decât orice pierzania şi distrugerea omului.

Prin credinţă, prin blândeţe, prin viture şi prin tot ceea ce este frumos şi bun ortodoxia susţine că omul poate fii mântuit sau mai bine spus poate fii adăugat în rândul îngerilor dimpreună cu sfinţii. După cum vom vedea din mai multe texte liturgice ortodoxe avem mărturii de la mai mulţi sfinţi că viaţa de dincolo este o viaţă cu îngerii lui Dumnezeu sau cu diavolii. În tradiţia ortodoxă a devenit destul de cunoscută antiteza dintre Arhanghelul Mihail şi Satan. Textele ortodoxe ne spun că din paradis Mihail şi Satan au fost într-o opoziţie cât se poate de clară. Dintre sfinţii care au mărturisit acest lucru cel mai lămurit a făcut-o Sfântul Ioan Teologul. Citatul menţionat la începutul acestei introduceri nu face decât să aducă ca şi mărturie despre războiul care a existat în cer sau în paradis între Satan şi Mihail. Cel mai probabil acest „război” a avut loc înainte de facerea omului. El s-a soldat cu scoaterea din

[6]Recomandăm a se vedea în acest sens lucrarea lui OLAR, OVIDIU-VICTOR, Împăratul înaripat: cultul Arhanghelului Mihail în lumea bizantină, Bucureşti, Anastasia, 2004.

paradis sau din cer a lui Satan pe care sfântul Ioan îl denumeşte balaur sau în alte contexte „şarpe” sau dragon.

Oricum, Mihail mai apare în tradiţia ortodoxă şi cu denumirea de arhistrateg. Ce este un arhistrateg? Un arhistrateg este mai mult decât orice sau mai bine spus era în Grecia antică conducătorul suprem al unei armate. Evident, numele pe care mai multe cărţi de cult îl dau arhangehlului Mihail ţine mai mult decât orice de funcţiile şi de trasăturile acestui arhanghel. Prin aristrateg nu trebuie să credem că Mihail a fost implicat direct în armatele Greciei antice. Orice, ceea ce ne sugerează termenul de arhistrateg [αρχηστρατεγος] din limba greacă este mai mult decât orice caracterul de conducător al Arhanghelului Mihail. Prin urmare, arhanghelul Mihail a avut pe parcursul timpului mai multe denumiri. Fie că este vorba de conductor al îngerilor, arhistrateg sau arhanghel vorbim de una şi aceiaşi existenţă.

După cum vom arăta în rândurile care vor urma, Mihail a rămas acelaşi în raportul său faţă de om deşi epocile istorice s-au succedat în trecutul omenirii. Această carte se vrea şi o istorie a arhanghelului Mihail sau mai bine spus o adunare de date despre acest mare binefăcător al omului şi al omenirii. Menirea lui Mihail a fost după cum ne spun mai toate mărturiile biblice şi patristice de a îl ajuta pe om dar în special pe omul care îi cere ajutorul sincer.

Arhanghelul Mihail apare astfel pe toate iconoastesele ortodoxe. Icoana lui este şi un simbol al Bisericii Ortodoxe indiferent de ce regiune geografică are o anume sau o biserică particulară. În tipicul Bisericii Ortodoxe se prevede ca pe fiecare lăcaş de cult cu faţa în spre răsărit pe uşile de la altar să fie reprezentat Arhanghelul Mihail. În prezentul volum ne vom ocupa şi de reprezentările ortodoxe ale arhanghelului Mihail şi vom arăta că în tradiţia şi spiritualitatera ortodoxă nu există nimic „criptic sau ascuns” în ceea ce priveşte acest arhanghel.[7]

Este cât se poate de evident că ortodoxia a avut din cele mai vechi vremuri o raportare autentică la Arhanghelul Mihail. Mihail este astfel intermediar între Dumnezeu şi om şi este am putea spune trimisul lui Dumnezeu faţă de om. Mihail nu este astfel din punct de vedere ortodox o existenţă galactică sau cosmică ci am putea spune că este mai mult decât orice o existenţă transencendentă sau mai bine spus o existenţă îngerească.

Existenţa lui Dumnezeu vine din acest punt de vedere să ne arate şi existenţa arhangelului Mihail. Prin urmare este necesară o raportare ortooxă la existenţa arhanghelului Mihail. Sărbătoarea sa de pomenire este după cum am spus data de 6 septembrie în care Biserica Ortodoxă are cerinţa de a ne cere să îi facem acatistul şi de a participa la slujba de dedicată lui.

Ortodoxia a elaborat un imn sau mai bine spus un tropar în cinstea arhanghelului Mihail. Aceste tropar a fost convne’ional acceptat de Biserică ca fiind imnul principal ortodox al Arhanghelului Mihail. Vom reda în rândurile care urmează textul acestui tropar sau imn ortodox pe care creştinii ortodocşi sunt chemaţi să îl rostească sau mai bine spus să îl spună în cistea arhanghelului Mihail. Acest tropar exprimă am putea spune concepţia ortodoxă despre Arhanghelul Mihail. „Mai mare Voievodule al oştirilor cereşti, Mihaile rugămu-te pe tine noi nevrendici, ca să ne acoperi pe noi cu acoperământul rugăciunilor tale şi cu acoperământul

---

[7] Un volum, recent despre Arhanghelul Mihail a fost scris de americanca Doreen Virtue la Editura Adevăr Divin. După cum am avut ocazia să arunc o privire prin acest volum am ajuns la concluzia că autoare acestui volum este destul de departe am putea spune de realitatea învăţăturile şi a tradiţiei ortodoxe despre arhanghelul Mihail.

aripilor măririlor tale celei netrupeşti. Păzeşte-ne pe noi cei ce cădem cu deadinsul şi strigăm: mântuieşte-ne din nevoi, ca un mai mare peste cetele puterilor celor de sus.”[8]

Ortodoxia are astfel o lungă tradiţie cultică şi liturgică referitoare la existenţa arhanghelului Mihail. Această tradiţie a fost subiectul a mai multor disensiuni confesionale şi interreligioase. Astfel, Bisericile occidentale au respins undeva prin evul mediu raportarea tradiţional ortodoxă la cultul ortodox al arhanghelului Mihail.

Ştim astfel că Arghanghelul Mihail mai are încă o zii de sărbătoare pe data de 8 noiembrie unde mai este sărbătorit cu un alt arhanghel este vorba de arhanghelul Gavriil. În următoarele rânduri voi analiza şi relaţia care există din punct de vedere ortodox dintre cei doi arhangheli şi de ce aceştia au o zii de prăznuire indentică pe data de 8 noiembrie. Data de 8 noiembrie este în acest sens simbolică pentru cultul ortodox când prăznuim „soborul sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavriil.”

Oricum, sărbătorea ortodoxă a Arhanghelului Mihail este foarte veche şi merge înapoi unde prin secolul al XI-lea pe vremea împăratului Manuel Comneanul care a impus-o în cultul ortodox. În cultul ortodox această sărbătoare nu este una mare cum este sărbătoarea învierii Domnului Iisus Hristos. Cultul occidental al arhanghelului Mihail are ziua de prăznuire pe date de 8 mai şi 29 septembrie.

Biserica Ortodoxă insistă că data de sărbătorire a arhanghelului Mihail să rămână data de 6 septembrie. Ştim că există un singur arhanghel Mihail şi nu mai mulţi arhangheli Mihail deşi tradiţia ne spune că sunt mai mulţi arhangheli. Ortodoxia cheamă astfel Bisericile din occident [catolice şi protestante] să îşi regândească atitudirea faţă de prăznuirea arhanghelului Mihail. Sărbătoarea de pe data de 6 septembrie din cultul ortodox a fost rânduită cu acordul patriarhilor ecumenici din acele vremuri. Cei care doresc o raprotare corectă faţă de îngerii lui Dumnezeu şi faţă de arhanghelul Mihail trebuie să cunoască bine tradiţia cutului ortodox. Cultul ortodox nu este fundamentalist şi habotnic dar el are o istorie care trebuie să o cuprindem în adevăratul ei sens.

Prin urmare, în caldenarul ortodox, arhanghelul Mihail apare ca şi dată pe prăznuite de două ori: pe data de 6 septembrie şi mai apoi pe date de 8 noiembrie. Biserica Ortodoxă reaminteşte tuturor iubitorilor de îngeri şi de arhanghelul Mihail că este necesar să ne păstrăm tradiţia noastră pe care am primit-o ca şi predanie de la înaintaşii noştrii care au dat mărturie despre exisetnţa şi despre persoana Arhanghelului Mihail. Datoria noastră de creştini ortodocşi este să ne cunoaştem bine şi cât se poate mai mult Biserica din care facem parte şi pe care vrem să o slujim.

Istoric Biserica Ortodoxă a fost prima Biserică care a existat având cea mai mare vechime.[9] Cultul arhanghelului Mihail am putea spune că merge în paralel cu existenţa Bisericii Ortodoxe. Ortodoxia deşi este cunoscută confesional numai Bisericii Ortodoxe este familiară şi religiei iudaice şi celei islamice care recunosc mare parte din adevărurile legate de cultul ortodox.

Cultul arhangehlului Mihail nu este adresat numai de Biblia sau Scriptura ortodoxă ci şi de alte religii dintre care amintim în special islamul şi zoroastrianismul. Oricum, mai multe menţiuni ale arhangehlului Mihail găsim în mitologiile antice şi în cele religioase ale diferitelor regiuni ale pământului.

---

[8] A se vedea Mineul ortodox pe luna septembrie ziua a VI-a.

[9] Vechimea Bisericii ortodoxe datează de la anul 50 după Hristos când a avut loc Sindoul Apostilic de la Ierusalim. Din acel an, Biserica Ortodoxă a continuată să se extindă până când a cuprins toată lumea cunoascută [în special Asia, Europa şi Africa].

ARHANGHELUL MIHAIL ÎN IMNOLOGIA ORTODOXĂ

„Cel ce faci pe îngerii Tăi precum este scris duhuri şi pe cei ce slujesc Ţie pară de foc, în mijlocul cetelor Tale cele îngereşti, ai arătat a fii mai întâi Doamne pe Mihail mai marele voevod, cel ce se supune voilor Tale, Cuvinte şi cântare întreit sfântă, cu frică strigă măririi Tale."[10]

Din cele mai vechi vremuri oamneii au elaborat scrieri religioase. Aceste scriei am putea spune că au fost sub mai m ulte forme. Unele forme de scriere religioasă au fost mai mult

[10] A se vedea stihira a III-a de la Vecernia din 6 septembrie din Minei.

decât orice scrierile laudative sau mai bine spus scrierile doxologice în care era recunoscut şi lăudat fie Dumnezeu, fie un înger sau arhanghel sau în cele mai multe cazuri un sfânt.

Aşa s-a elaborat pe parcursul a mai multor ani şi secole imnologia ortodoxă sau mai bine spus imnografia ortodoxă. Ce înţelegem printr-o imnologie? Imnologia a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii scrierea de imne în cinstea unui înger sau sfânt. Prin urmare, în cintea lui Mihail aut fost scrise mai multe imne pe parcursul timpului. O sinteză oficială a acestor imane a fost făcută în Mineiul ortodox pe data de 6 septembrie. Astfel, în prezentul capitol ne vom ocupa de analiza a două mari texte imnologie din Biserica Ortodoxă care exprimă sinteza oificială a cultului arhangheului Mihail. Vom face aceasta şi pe baza faptului că în zilele noastre sunt puţini cei care iau seama la textele care se citesc în Biserica Ortodoxă. Textele ortodoxe au fost de mai multe ori subiectul răstălmăcirilor şi a interpretărilor eronate ale diferitelor grupări heterodoxe.

„Al dumnezeirii celei întrei strălucitoare, înainte stătător prealuminat, Mihaile mai mare voievodule arătându-te cu puterile cele de sus, strigi bucurându-te: Sfânt eşti Părinte, Sfânt eşti Cuvinte cel împreună fără de început, Sfânt eşti Duhule Sfinte; o mărire, o împărăţie, o fire, o dumnezeire şi o putere.”[11] Prin urmare ştim astfel depsre Mihail că el stă în faţa lui Dumnezeu. Iar una dintre îndatoririle lui este de a Îl lăuda pe Dumnezeu. Această funcţie a fost desemnată de sfinţii părinţi ca fiind una doxologică şi ea nu este proprie numai îngerilor lui Dumnezeu ci şi oamenilor. Oricum, gradul doxologic al îngerilor nu este indetic cu cel al oamenilor. Aceasta fiindcă îngerii au fost creaţi de Dumnezeu mai înainte de om şi pentru ca omul să poate să se asemene lor. Prin asemănarea cu îngerii omul poate ajunge la o asemănare cu Dumnezeu.

Oricum, cultul ortodox a avut din cele mai vechi vremuri o anumită raporrate a Mihail şi la persoana sa. „Cu chipul tău ca de foc şi cu frumuseţea ta minunată, Mihaile întâiule înger, şi cu firea cea fără de materie, străbaţi marginile împlinind poruncile Făcătorului tuturor; cunoscut fiind ca puternic în tăria Ta; ai făcut izvor de tămăduiri Biserica Ta, care cu chemarea Ta cea sfântă este cinstită.”[12] Prin urmare din această afirmaţie putem vedea că Mihail este cel care face poruncile lui Dumnezeu sau mai bine spus se aflâ în ascultarea directă a lui Dumnezeu menirea fiind acea de a fii alături de Dumnezeu. La fel de bine Mihail ni se spune că este un izvor de cinstire al Bisericii. Biserica Ortodoxă este astfel după textele din cultul ei Biserica adevărată a lui Mihail şi a existenţei sale. „Bucuraţi-vă împreună cu noi toate căpetenile cetelor îngereşti, că cel ce este mai înainte stătător la vostru, şi al nostru folositor, marele arhistrateg, în ziua de astăzi, în cinstită Biserica lui, cu preamărire arătâdnu-se, o sfinţeşte. Pentru aceasta după datorie cântându-i să îi strigăm, acoperene pe noi cu acoperămându-l aripilor tale, mai Mare Mihaile arhanghele.”[13]

Prin urmare, textul ne spune cât se poate de clar că Mihail este „înainte stătător a mai multor cete îngereşti.” Evident, textul nu ne precizează exact numărul şi numele acestor îngeri. Din acest text reise că Mihail nu este un simplu înger ci are mai multe funcţii îngereşti. În general se ştie că în ceruri unde este Dumnezeu, Mihail are în special două funcţii: 1. de a îl lăuda pe Dumnezeu, adică de a îi aduce ladună lui Dumnezeu [se crede că Mihail cântă în corurile îngereşti]. 2. de a face sau a duce la îndeplinire voia sau mai bine spun cerinţele sau poruncile lui Dumnezeu. În cea de a doua funcţie a lui Mihail unii au încercat să vadă şi o a treia funcţie care este mai bine spus cea de trimis a lui Dumnezeu. În general îngerii sunt

[11] Prima stihiră de la vecernia din 6 septembrie.
[12] Stihira a doua din vecernia arhangheului Mihail.
[13] Stihira a treia arhangheului Mihail.

trimişi ai lui Dumnezeu. Prin urmare unii teologi au elaborat şi o a treia funcţie a lui Mihail care este cea de trimis al lui Dumnezeu faţă de om sau faţă de lume.

Prin urmare, nu ştim exact toate funcţiie lui Mihail dar ştim că Mihail este mai mult decât orice cel care aduce la îndeplinire poruncile lui Dumnezeu şi voia lui Dumnezeu. Mihail a fost prin urmare creat de Dumneeu şi stă sub ascultarea de Dumnezeu şi de voinţa Lui. În Mineiul ortodox pe luna septembrie în ziua a şasea mai aflăm şi alte lucruri despre Mihail. În prima stihiră a stihoavnei mai aflăm că Mihail este „Ca pe un povăţuitor al cetelor cereşti şi al oamenilor celor de pe pământ tare folositor, păzitor şi izbăvitor, pe tine te lăudăm cu credinţă, Mihaile mai mare voievod, rugându-ne: din toată durerea cea de stricăciune făcătoare să ne izbăveşti pe noi.” Prin urmare ştim că Mihail mai este şi un povăţuitor al nostru al oamenilor şi a celor care îi cer ajutorul. Poveţele pe care le putem primii de la Mihail sunt mai mult decât orice poveţele care de duc la o cunoaştere adevărată a lui Dumnezeu şi a lumii îngerilor.

Îngerii sunt mai mult decât orice subiect al angelologiei la fel cum şi Mihail este o parte din angelologie ortodoxă. Iată ce mai putem citii în slujba dedicată Arhangheului Mihail de pe date de 6 septembrie. „Mai marele cetelor dumnezeieştilor puteri, cele de sus, astăzi cheamă cetele omeneşti să facă împreună cu îngerii, o prăznuire luminată a soborului lor, cel dumnezeiesc, şi împreună să cânte cântare lui Dumnezeu întreit sfântă.”[14] Prin urmare, în prezentul volum ni se spune cât se poate de clar că Mihail este cel care ne cere să îl ţine ziua de prăznuire. Biserica ortodoxă după cum am spus respectă ziua de cinstire a lui Mihail. Prin urmare cei care avem iubire faţă de îngerii lui Dumnezeu şi faţă de existenţa lui Dumnezeu cinstim pe Dumnezeu şi pe Mihail şi sărbătoarea lui. prin urmare, chemarea la a avea o zii de prăznuire creştină şi ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce ne cheamă cel mai mult la slujirea lui Dumnezeu şi a existenţei sale.

Un alt text imnologic scris în cinstea lui Mihail este mai mult decât orice următorul: „cel ce eşti mai mare al cetelor şi apărător, şi îngerilor povăţuitor, şi mai mare voievod, mântuieşte din toată nevoia şi necazul, din boli şi din cumplitele păcate, pe cei care te luadă cu adevărat, şi te roagă pe tine mărite. Că fără materie fiind, cu adevărat, cu adevărat vezi pe Cel fără de materie, şi eşti stălucit, cu lumina cea neapropiată a măririi Stăpânului. Că Acela cu iubirea de oameni, trup pentru noi din fecioara a luat, vrând să mântuiască pe om.”[15]

Prin urmare, Mihail ni se spune că este apărătorul şi protectorul nostru şi mai mult decât orice ceea ce am putea spune cel care ne scoate din toate nevoile şi din toate primejdiile. Mihail este mai mult decât orice cel care are de grijă de noi numai în măsura în care şi noi avem grijă de pomenirea şi de srăbătorirea numelui său. Creat de Duzmnezeu dincolo de timpul omenesc Mihail nu este omniprezent cum este Dumnezeu dar a fost rânduit de Dumnezeu să vegheze asupra noastră şi să ne ducă la direcţia pe care Dumnezeu a dat-o de la origini omului şi lumii în general. Destinaţia noastă este de a fii cu Dumnezeu dar în acest proces îngerii şi în special arhangheul Mihail ne este mai mult decât orice folositor.

Prin urmare textele ortodoxe vorbesc de o aderenţă a omului în spre Dumnezeu sau în spre îngerii. Îan această viaţă omul este chemat să facă o adeziune faţă de Dumnezeu şi de existenţa Lui. în acest sens, Dumnezeu a dat omului libertatea de a adrea la Dumnezeu sau mai bine spus la existenţa lui şi a vieţii Sale. În acelai fel omul se poate alătura şi diavolilor şi infernului. Rugăciunile faţă de îngeri şi de arhangheului Miahil sunt mai mult decât orice rugăciuni care ne cheamă să ajungem la starea de comuniune cu Dumnezeu şi câşltigăm mântuirea.

---

[14] Shoavă, stihira a doua.

[15] Ultima stihiră a stihoavnei.

Îngerilor şi lui Mihail, Gavriil şi Rafail trebuie să le cerem să ne mântuiască şi să ne izbăvească de pierzania veşnică sau de pierderea eternă care este lipsa mântuirii. Astfel într-un adin textele legate dse slujba Sfâmntului Mihail cităm un alt text extrem de smenificativ. Este vorba de următorul text: „preasfintelor cete ale celor fără de trup, rugaţi-vă lui Dumnezeu şi Stăpânului să ne fie nouă milostiv în ceasul judecăţii, şi să ne izbăvească de la iadul cel amar, de răutarea demonilor, şi de întunericul patimilor, şi de toată îngrozirea pe noi care cu dragoste alergăm către acoperământul vostru.” Este cât se poate ee clar că îngerii sunt cei care ne pot mîntui şi mântuirea depinde de ei şi de modul în care doresc ei să ne-o adiminstreze.

Ştim astfel că Mihail nu are un trup de genul fizic pe care îl avem noi fiindcă el este după cum ne spune tradiţia o existenţă spirituală şi imaterială. De fapt toţii îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice existenţe sprituale şi imateriale. Imaterialitatea îngerilor lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii spiritualitatea lor care este subiectul unie discipline aparte a ortodoxiei care nu este nici metafizică şi nici pnevmatologie propriu zis ci mai mult decât orice angelologie. Mihail este astfel o secţiune a angelologiei ortodoxe sau mai mult decât orice ceea ce am putea denumii „cel care poate face pentru noi capabilă soteriologia” sau mai mult decât orice mântuirea. În timp ce Satan [Hades în terminologia elenă sau grească] ne duce la pierzanire şi de infern Mihail Rafail şi Gavriil sunt arhangehlii care după adevărul ortodox ne pot duce la mântuire sau mai bine spus la realizarea mântuirii.

„Arihstrategule ale slujitorilor celor fără de trup, cel ce stai înaintea lui Dumnezeu, şu luminat fiind cu strălucirea cea de acolo, luminează sfinţeşte pe cei ce cu credinţă te laugă. Izbăveşte de toată tirania vrăjmaşilor şi cere viaţă paşnică tuturor popoarelor şi tuturor marginilor pământului.”[16] Prin urmare este cât se poate de evident că Mihail este un ajutător al tuturor popoarelor şi al tuturor celor care îi cer ajutorul şi sprijinul. Cultul arhangheului Mihail este mai mult decât orice un cult al binelului şi al dreptăţii.

Un alt text din slujba Sfântului Mihail este la fel de bine cât se poate de ilustrativ. „Noi cei care năzuim la cinstită Biserica ta şi cu dreaptă credinţă te mărim pe tine în ea, ca pe unul care eşti mai marele cetelor fără de materie, ne rugăîm ţine dumnezeiescule Aristrateg, scoate-ne pe noi din toată tirania vrăjmaşului, şi ne mântuieşte de îngrozirea cea viitoare, şi din gheenă, cu rugăciunile tale.” Prin urmare, ortodoxia nu a contestat niciodată existenţa arhanghelului Mihail. Ceea ce a fost esenţial ortodoxiei a fost mai mult decât orice definirea ortodoxiei şi a modului de a ne raporta la existenţa ortodoxiei.

Este cât se poate de evident, că Mihail ca şi putere îngerească ne poate ascoate din întunericul şi din abisul infernului sau a lumii de jos cum este denumită de textele religioase. Ceea ce trebuie să cerem cel mai mult decât orice este ca Mihail să ne scoate din chinurile cele veşnice şi să ne ducă la bunătatea edenului sau a pradisului. De fapt aceasta este ceea ce fac toţi îngerii. Omul este astfel din punct de vedere angelologic chemat să îşi folosească libertatea sa pentru a se alătura lui Dumnezeu şi existenţei bineului. Binele în sine este cel care este am putea spune esenţa spirituală a enedului sau a paradisului.

Astfel, tot în canonul de la slujba de dimineazā din Biserica Ortodoxă spunem: „cel ce eşti luminat întodeauna cu dumnezeieştile străluciri, luminează gândul meu, ca să te laud pe tine arhistrategule, al oştirilor celor de sus, cela ce eşti întrărirea tuturor celor care aleargă la tine.” Prin urmare, din textele mineului reise cât se poate de mult că Mihail este mai mult decât orice o fiinţă de lumină sau mai bine spus de „străluciri de lumină.” Ceea ce avem

[16] A se vedea prima sedealnă a utreniei [ορθρος în elenă].

nevoie cel mai mult în contactul nostru cu Mihail este mai mult decât orice sinceritatea de a fii în contact şi în relaţie de iubire şi de comuniune cu Dumnezeu şi cu îngerii săi. Astfel, când îi cerem ajutorul lui Mihail trebuie să ştim cât se poate de mult că el ne poate ajuta doar în măsura în care sutem sinceri şi cât se poate de mult apropiaţi de el.

Oricum ştim cât se poate de mult că Mihail este mai presus de lumea în care tărim noi şi este am putea spune cel care ştie cât se poate de mult voia şi dorinţele lui Dumnezeu faţă de om şi faţă de lume. Astfel, în lumea de dincolo avem două entităţi care sunt favorabile omului, demonii [sau diavolii] sunt mai mult decât orice duşmanii sau inamicii omului, în timp ce îngerii şi Mihail sunt mai mult decât orice cei care sprijină pe om şi lumea în general din câte vedem Biserica ne cere ca noi să ne rugăm pentru binele şi bunătarea lumii. Astfel, trebuie să lăsăm ca lumea să urmeze o direcţie pe care îngerii şi arhanghelii o vor.

În acest sens, îngerii lui Dumnezeu ştim mult mai bine decât noi care este sensul sau linia de bază a lumii şi a omului. Ca şi cei care l-au asistat pe Dumnezeu la facerea omului şi a lumii, îngerii sunt cei care doresc ca noi să ne mântuim şi să urmăm voia şi sopcurile lui Dumnezeu. Oricum, îngerii respectă libertatea omului sau mai bine spus dorinţele omului. Astfel, după cum o demonstrează existeţa reală şi tangibilă a omului, îngerii sunt cei care duc planul lui Dumnezeu faţă de lume şi Dumnezeu la îndeplinire.

Din moment ce Dumnezeu a creat lumea şi pe om, înţelegem că Dumnezeu îl duce pe om şi lumea la realizarea sau la îndeplinirea lui. În acest plan al realizării omului şi al lumii, am putea spune că îngerii sunt mai mult decât orice cei care sunt de partea lui Dumnezeu sau cel care îl prijină pe Dumnezeu ca ceea ce a intenţionat de la început să fie realizat. Prin urmare este cât se poate de evident că există un cult al arhangheului Mihail cât se poate de bine pus la punct şi cât se poate de realist. Astfel, ştim că este cât se poate de evident că îngerii şi Mihail sunt cei care au un interes cu omul din moment ce lumea şi omul a fost din mai multe puncte de vedere realizate din intenţia lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi. Oricum, existenţa îngerilor lui Dumnezeu şi nu a extratereştrilor vine am putea spune să ne arate că Dumnezeu este mai mult decât orice mai uman decât credeam noi şi evident mai dornic de a interacţiona cu noi şi cu lumea în general.

Îngerii sunt fiinţe care sunt mai mult decât orice intermediare între noi şi Dumnezeu şi între noi şi paradis. Îngerii sunt cei care ne duc în paradis sau în Eden după cum este denumită regiunea de dincolo. Lumea îngerilor este fără de nici în o îndoială o lume a tainei ale căror mistere nu le vom descoperii deâct în veacul viitor. Tot ceea ce ştim în veacul de acum este am putea spune cât se poate de limitat faţă de ceea ce înseamnă existenţa lui îngerilor şi a lumii de dincolo. Multe dintre lucrurile pe care voim să le aflăm despre îngeri şi despre existenţa lor le vom afla numai în veacul viitor.

Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumnii entitatea transecdentă care duce lumea în spre scopul spre care a fost fixat de Dumnezeu. Având în vedere că Dumnezeu a creat lumea, tot Dumnezeu a dat un rost sau un rol al lumii. În spre acest rost sau rol al lumii trebuie să voim să ajungem sau mai bine să ne duce şi să ne încercăm, să ne îndreptăm. „Fiinţă povăţuitor al minţilor celor îngereşti întru Duhul, preabunule Mihaile, te-ai dat celor de jos ocolire, tărie şi sabie, junghiind şi păzind pe vrăşmaşi."[17]

S-a vorbit astfel mai mult decât orice de un caracter intelectual sau mai bine spus noetic al lui Mihail. În general fiinţele îngereşti sunt mai mult decât orice am putea spune fiinţe pur intelectuale la fel de bine cum sunt şi fiinţe de lumină. Tot astfel, nu şti cu exacitate abilităţile îngerilor lui Dumnezeu. La fel de bine nu ştim cu exactitate abilităţile lui Mihail. Ştim că îngerii

[17] A se vedea slujba de dimineaţă a Arhangheului Mihail.

care sunt fiinţe cu aripi dar nu sunt păsări au abilităţi intelectuale şi cerebrale mult superioare nouă. Capacităţile intelectuale ale îngerilor nu sunt nelimitate. „Pe mai marele îngerilor, pe soarele cel strălucit, care luminează pământul cu strălucirile minunilor şi goneşte negura supărărilor totdeauna, cu bucurile să îl lăudăm.”[18] Prin urmare, Mihail este denumit de cultul ortodox soare strălucitor, ceea ce însemană că el este o fiiinţă de lumină.

La fel de bine ni se spune că Mihail este mai mult decât orice o fiinţă de lumină sau mai bine spus o fiinţă care luminează tot ceea ce exstă în lumea de dincolo. Pe Mihail trebuie să îl vedem astfel o fiinţă de lumină şi mai mult decât orice o fiinţă care este dincolo de gradinţele lumii în care trăim. După cum lumea şi comsosul nu a avut o cauză în sine îngerii lui Dumnezeu sau Mihail ne pot spune mai multe despre tainele lumii şi a cosmosului.

„Doamne cel ce ai făcut pe îngeri văpaie de foc, care împlinesc pe cât se poate de mult voia Ta, cea prea sfântă, în mijlocul lor ai arătat stălucirea ca o stea pe Mihail mai marele voievod.” Prein urmare, textul ne spune cât se poate de mult că Mihail este mai mult decât orice „o stea” întree restul îngerilor. Aceasta nu implică un fel de tiranie a lui Mihail faţă de îngeri ci mai mult decât orice am putea spune că Mihail este cel a fost creat de Dumnezeu ca fiind mai mare decât restul îngerilor. Dar faptul că Mihail este mai mare peste restul îngerilor nu înseamnă că Mihail este stăpânul tiranic al îngerilor. S-a spus de mai mulţi că între îngeri există o armonie deplină sau desăvârşită.

Mai mulţi mari sfinţi părinţi şi mistici ne spun că lumea desăvârşită pe care o voim noi există numai în lumea îngerilor sau în lumea de dincolo. Prin urmare, nu putem crede că iraţionalul, absurdul şi răul pot exista în lumea de dincolo. Este cât se poate clar că îngerii nu sunt în nici un caz ceea ce am putea denumii fiinţe pe care le cunoaştem deplin. Ceea ce ne spune Biserica este să avem nădejde în Dumnezeu şi în îngerii Săi. Ceea ce este fundamental în ortodoxie este că existenţa lui Dumnezeu nu implică cu sine existenţa extratereştrilor care sunt mai mult decât orice fiinţe mai mult sau mai puţin ostile omului. Existenţa lui Dumnezeu implică cu sine existenţa îngerilor lui Dumnezeu care sunt mai mult decât orice fiinţe spirituale şli care stau în slujirea lui Dumnezeu. Slujirea lui Dumnezeu a îngerilor şi a lui Mihail este mai mult decât orice centrul cultului ortodox.

Aceasta a fost posibilă prin facerea de bine a lui Dumnezeu care se interesează de noi mai mult decât o facem noi faţă de Dumnezeu. Evident, după cum nu putem contesta existenţa lui Dumnezeu la fel nu putem consteta existenţa îngerilor lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii fiinţe ale luminii şi ale iubirii. În îngerii nu există nici un fel de întuneric spiritual sau nici un fel de răutate. Îngerii sunt acel „actus purus” pe care lumea antică în frunte cu Aristotel îl căuta. Îngerii sunt astfel am putea spune sublimul curăţiei sau al purităţii. Lumea antică căuta „purul” sau tot ceea ce ţine de puritate. Existenţa îngerilor şi a lui Mihail nu numai că este pură dar am putea spune că este şi transcedentă.

„Să lăudăm toţi pe Dumnezeu cel bun, Care ne-a dăruit nouă zid nebiruit de vrăjmaşi, şi întărire neclintită, totdeauna mântuindu-ne de primejdii, pe Mihail arhistrategul.” Prin urmare textul slujbei din 6 septembrie ne spune că Mihail este mai mult decât orice cel care a fost lăsat de Dumnezeu pentru a ne apăra. Mihail este mai mult decât orice ceea ce noi am putea numii cel care a are menirea de a ne apăra de răutăţile diavolilor şi ale demonilor. Este cât se poate de evident din textele liturgice că Mihail este mai mult decât orice păitor celor care cer ajutorul de la el. Ştim astfel mai mult decât orice că Dumnezeu este creatorul îngerilor şi că din mai multe puncte de vedere relaţia pe care Dumnezeu o are cu îngerii săi este asemena cu

[18] Tot din slujba lui Mihail pe 6 septembrie.

relaţia pe care omul o are cu Dumnezeu. Oricum, îngerii lui Dumnezeu au avut o relaţie mai înainte de a avea noi cu Dumnezeu.

În acest sens, în spre binele noastru suntem chemaţi să avem relaţia îngerilor cu Dumnezeu şi nu relaţia diavolilor cu Dumnezeu care deşi au fost creaţi de Dumnezeu au căutat să Îl „detroneze" pe Dumnezeu. „Cu dumnezeieştile tale folosiri, totdeauna faci dumnezeiască casa ta, aievea curăţitoare păcătoşilor, scăpare celor năpăstuiţi, izgonire tuturor bolilor, cel ce eşti mai marele îngerilor lui Dumnezeu."[19] Prin urmare, textul liturgic ne spune că Mihail mai este şi curăţitor de păcate şi că care puterea de a ne curăţii de patimi şi de păcate. Acesta este un lucru pe care îl uităm de cele mai multe ori în zilele noastre. Prin urmare Biseirca îl pune în faţa noastră pe Mihail şi ajutorul său îngeresc atunci când voim să scăpăm de patimi şi de păcate. Evident, patimile şi păcatele de care suntem stăpâniţi sunt mult. Ar fii destul de bine să amintim pe cele şapte păcate capitale ale sfinţilor păirnţi din antichitate care sunt cauzele a mai multor păcate şi încercări.

La fel de bine ni se mai spune că Mihail nu îi simpatizează pe cei necredincioşi. Prin necredincioşi sunt cei care nu iau existenţa lui Dumnezeu în serios şi în sensul deplin şi exact. „Zdrobeşte pe cei necredincioşi mărite, care se ridică asupra noastră, şi ne zibăveşte pe noi de necezul şi de mărirea lor, ca să te cinstim pe tine pururea, ca pe un bun părtinitor al nostru."[20] Prin urmare textul ne spune cât se poate de evident, că pe Mihail trebuie să îl rugăm să ne izbăvească de necredinţă şi de lipsa de crez în Dumnezeu. Necedinţa în Dumnezeu este văzută astfel din punctul de vedere al lui Mihail ca şi un mare păcat. Procesul de despătimire este după cum ştim un proces destul de anevoios mai ales când avem de a face cu oamenii care nu cred în Dumnezeu şi în existenţa Sa.[21] Prin urmare, ştim foarte bine că îngerii lui Dumnezeu şi nici arhanghelul Mihail nu susţine sub nici o formă ceea ce am putea denumii depărtarea şi necredinţa în Dumnezeu.

„Cu putere dumnezeiască Prealădudate voievod al oştirilor, înconjuri tot pământul, scoţîndu-ne din răutate pe noi, cre chemăm dumnezeiesc numele tău."[22] Prin urmare putem vedea cum Mihail înconjoată tot pământul. Capacităţile sale de a se transpune în diferite localităţi sau regiuni terestre sunt cât se poate de efective. La fel de bine Mihail este cel care ne poate scoate din răutate şi din neglijenţa spirituală. Răutatea şi facerea răpului nu este o stare proprie lui Mihail. Prin urmare, nu ştim de cei care să se fii rugat arhangheului Mihail să fii fost din mai multe punct de vedere ceea ce am sputea denumii duşi să facă răul şi tot ceea ce ţine de rău.

„Arătându-te oglindă curată dumnezeişti Lumini, primind luminat arătările cinstitului Duh, Mihaile întâiule înger, vrednicule de minuni."[23] Este cât se poate de evident că textele ne spun că Mihail este aproape de duhul sau de spiritul lui Dumnezeu. Există o astfel o relaţie cât se poate evidentă cu existenţa lui Dumnezeu sau mai mult decât orice cu ceea ce am putea denumii Lumina necerată a lui Dumnezeu. Mai mulţi teologii au fost cei care au ridicat problema luminii necreate a lui Dumnezeu şi raprotul ei cu lumina îngerilor. Din câte se ştie în tradiţia ortodoxă îngeiri sunt fiinţe de lumină, cu mult mai puternică decât lumina necerată sau

[19] A se vedea canonul aristrategului, cântarea a patra.
[20] Canonul Arhangheului Mihail, prima cântare stihiră.
[21] În literature românească o lucrare fundamentală pe această temă a fost scrisă de Ariepiscopul Andrei Andreicuţ, *Dinamica despătimirii,* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2001).
[22] Cântarea a treia.
[23] Idem.

decât lumina lui Dumnezeu. S-a vorbit astfel de o lumină imaterială a lui Dumnezeu sau mai bine spus de o lumină a îngerilor. Lumina îngerilor vine tot de Dumnezeu.

Sfinţii Părinţi şi în special Părinţii din cadrul controversei palamite ne spus că lumina necerată a îngerilor vine de la Dumnezeu şi are menirea de a ne „transfigura” sau mai bine spus de ne deschide în spre lumina lui Dumnezeu. Între lumina lui Dumnezeu şi lumina îngerilor am putea spune că există o oarecare diferenţiere. Din acest punct de vedere în exerciţile Bisericii, lumina lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii un exerciţiu contemplativ pe care trebuie să îl facemn. Lumina fizică, este doar o poală reflecţie din lumina lui Dumnezeu. Ştim că lumina fizică ce ne vine de la soare este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o iradiere nucleară. Dumnezeu este autor al luminii nucleara sau a luminii atomice fiindă la baza fotonilor de lumină am putea spune că stau atomii ca şi particule de lumină. Prin urmare, s-a vorbit de mai multe ori de o lumină necerată a îngerilor. Această lumină necreată a îngerilor nu este o lumină de ordin nuclear. Este vorba mai mult decât orice de o lumină pnevmatologică sau mai bine spus de o lumină sprituală.

Lumina este am putea spune o trăsătură cât se poate de evidentă a îngerilor şi a existenţelor lor. Îngerii şi Mihail sunt astfel în centrul luminii care iasă de la Dumnezeu. Mihail este astfel o fiinţă de lumină şi nu este în nici un caz o fiinţă a întunericului. Lumina lui Mihail este după ştim din lumina lui Dumnezeu. La fel de bine am putea spune că cultul lui Mihail este mai mult decât orice un cult al luminii şi al bucuriei. În timp ce diavolii sunt fiinţe ale întunericului şi ale tristeţii eterne, îngerii şi Mihail sunt fiinţe ale bucuriei şi ale luminii.[24]

Lumina îngerilor este mai mult decât orice trăsătura specială a angelologiei ortodoxe. Ca şi fiinţe ale lui Dumnezeu, îngerii sunt fiinţe ale luminii. Lumina este prima şi cea mai mare caracteristică a îngerilor. Dacă îngerii şi Dumnezeu ar voii, toţii sorii din univers nu ar fii destul ca să cuprindă doar lumina unui înger dar cu atât mai mult lumina lui Mihail. Mihaile este astfel am putea spune o fiinţă ărin excelenţă a luimnii despre care ştim numai din ceea ce a voit el şi Dumnezeu să ne descopere. Faptul că Mihail are o stare de intimitate cu Dumnezeu este cât se poate de evident din următorul text al slujbei lui Mihail: „Cel ce stai înaintea scaunului Treimii, şi eşti îndumnezeit după împărtăşanie şi te luminezi cu razele care strălucesc de acolo, luminează pe cei ce te laudă pe tine, Arhistratege a lui Dumnezeu.”[25]

Este cât se poate de evident, din acest text că Mihail stă înaintea lui Dumnezeu în Treime. Legat de şederea sa în faţa lui Dumnezeu ca Treime Părinţii Bisericii şi teologii ne spun că Dumnezeu este mai mult decât orice Treime de persoane şi că atunci când vorbim depsre Sfânta Treime trebuie să ştim că vorbim numai despre un atribut al Treimii, „sfinţenia.” Acest atribut al lui Dumnezeu se poate comunica şi celorlalţi care intră în comuniune cu Dumnezeu. Mai sunt multe alte atribute ale Treimii cum am putea numii „eternitatea, spiritualitatea, bunătatea, lumina, imuabilitatea, supraesenţialitatea sau altele.[26]

În acest text ni se spune că din Dumnezeu iradiază raze de lumină. Lumina care iaradiază din Dumnezeu ne spun sfinţii părinţi că se împărtăşete şi restului îngerilor. Îngerii nu îşi aau astfel lumina din ei înşişi ci din Dumnezeu. Lumina lui Dumnezeu este astfel cunoscută

---

[24] Acest antagonism al întunericului şi al tristeţii a fost cât se poate de mult trăsătura a trei mari sfinţi şi teologi ai Bisericii. Este vorba de Sântul Ioan Teologul, Sfântul Ioan Grogorie Palama şi Sfântul Simon Noul Teolog.

[25] Ibidem.

[26] Aceste atribute a lui Dumnezeu au fost mai mult decât orice grupate în ceea ce am putea denumii “triadologia ortodoxă.” Există astfel mai multe triadologii, dar cea mai deplină am putea spune că este cea ortodoxă. În ortodoxia Mihail este un exponent al triadologiei. Un alt simbol al triadologiei ortodoxe este am putea spune “triada MIhail, Gavriil şi Rafail.”

ca fiind proprie şi îngerilor dar părinţii Bisericii ne spus că lumina îngerilor nu este am putea spune o lumină care are o sursă de energie în sine.

Prin urmare, ne putem ruga lui Dumnezeu să ne ilumineze şi la fel de bine le putem cere şi îngerilor să îşi trimită razele sale peste noi şi să ne lumineze. Lumina lui Dumnezeu este identică cu lumina îngerilor.[27] Lumina îngerilor este am putea spune o lumină diafană care nu are nimic cu lumina soarelui sau a planetelor. Oricum dincolo de analizele fotonice, am putea spune că lumina lui Dumnezeu este mai mult dectâ orice ceea ce este destul de actual la fel de muzi azi cum a fost pe vrea lui Iisus a lui Navi. „Dacă te-a văzut Isus al lui Navi, oarecând pe tine ţinând în mână o sabie, spăimântându-se de înfricoşătoarea ta vedere striga: ce porunceşti acum mie Doamne mie slujii Tale să fac?”[28]

Acest sentiment îl avem şi noi faţă de Dumnezeu cât avem ocazia să îl vedem pe Mihail fie în icoane sau cum a fost cazul la mai mulţi sfinţi, în realitate. S-a remarcat că Mihail nu se arată pe sine la oricine şi în orice împrejurare. Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii „cel care face o legătură tainică între noi şi Dumnezeu.”[29]

„Ai fost pus odinioară de Dumnezeu mai marele neamului iudeilor, iar acum ajutător şi izbăvitor creştinilor, arhanghele, izbăvindu-i pe ei din nevoi şi din necazuri.”[30] Este cât se poate de evident din textul acesta că Mihail nu este un arhanghel al păgânilor sau a celor fără de nici un Dumnezeu ci mai mult decât orice un arhanghel al creştinilor. După Hirstos Biseirca crede că îngerii sunt în sepcial alături de creştini şi de Biserica creştină. Evident, lucrea lui Mihail este în special asupra creştinilor dar Mihail este deschis şi în spre lume. Trebuie să ştim că mintea omenească nu poate cuprinde toate tainele lui Dumnezeu şi ale îngerilor Săi. Mai multe despre Dumnezeu şi îngerii Săi s-au descoperit sfinţilor celor care s-au ridicat la măsuri de viaţă asemenea îngerilor. Însă sfinţii care ajung să vieţuiască asemenea îngerilor nu sunt în nici un caz „o reclamă comercială la Pepsi sau la Coca Cola. Din mai multe puncte de vedere am putea spune că sfinţii au avut aceast privilegiu sau mai mult decât orice această mare cinste de a fii în compania îngerilor. „Să dăm mărire Domnului, Celui ce ne-a dat nouă înainte apărător şi întru necazuri ajutător pe Marele Arhanghel, prin care totdeauna ne izbăvim de cei fără de Dumnezeu.”[31]

Prin urmare, lui Dumnezeu trebuie să îi aducem mărire fiindcă ne-a dat pe cineva care să ne apere şi să ne ajute. Este voba mai mult decât orice de arhanghelul Mihail. Ca şi fiinţe îngereşti în primul rând noi avem nevoie de îngeri şi de ajutorul lor şi nu îngerii de noi. Îngerii sunt astfel fiinţe care au fost create de Dumnezeu cu un anumit scop. Scopul lor faţă de om este de a îl sprijinii şi de a îl instrui pe om şi de a fii cât se poate de mult aproape de om şi de a îl ajuta în spre realizarea a ceea ce Dumnezeu a voit şi intenţionează cu omul şi cu lumea. Lumea a fost creat de Dumnezeu cu un anumit scop şi acest scop pe care Dumnezeu l-a dat lumii este menţinut şi după la realizare de îngerii lui Dumnezeu. Omul face parte din acest „plan” sau scop al lui Dumnezeu.

În acest sens, unul dintre scopurile lui Mihail este mai mult decât orice am putea spune să ne elibereze de tot ceea ce este rău. „pe cei ce sunt duşi cu sila la limbi de alt neam şi roţibi

---

27 Se ştie că ultimele cuvinte rostite de marele poet german Goethe au fost “lumină mai multă lumină.” Evident unii cred că în momentul morţii Goethe a văuz pe îngerii lui Dumnezeu îl luminau.

28 Ibidem.

29 Mai recent americanca Kelly Hampton a scris o lucare despre Mihail *Into the white light: revelations of archangel Michael* (Satele Unite, 2007).

30 A se vedea Canoanele lui Mihail.

31 Tot din canonul al treilea ar arhangheului.

ticăloşeşte, întoarcei degrab rugând pe Dumnezeu cel Prea Înalt, Arhanghele."[32] Prin urmare, din textele de mai sus putem înţelege că Mihail nu susţine scalvie sau robia de nici o fromă. Ştim că în antichitate o formă a degradării umane a fost scalvia. Dar în zilele noastre există alte forme ale sclaviei cum ar fii abuzul sexual, abuzul fizic sau cel de ordin intelectual. Este adevărat că sclavia nu mai este practicată în acelaşi mod cum era practicată în antichitate.[33]

Abolirea formei scalviei antice este un capitol de mult încheiat din istoria umanităţii. Dar ceea ce ne confrutăm mai mult decât orice în zilele noastre este sclavia patimilor şi a păcatului care îl ţin pe om fără libertatea spiritualăs au cea lăuntrică. Angosat şi agresat de setea de bani sau de patima lăcomiei, omul poate devenii mult mai mult robit de mai multe patimi şi pătare care distug viaţa sufletească a lui. să ne amitim de patima desfârului, a lăcomiei sau a iubiri de bani care îl hăitue pe omul din zilele noastre până la stadiul în care unii îşi curmă zilele. Se cunoaşte că cel care este stăpânit de patima iubiri de bani este orbit de ea că nu mai ajunge să vad nimic în afară de bani.

Banii sau la fel de şi bunurile materiale sau culinare sunt necesare numai ca să menţină viaţa în noi şi să ne facă apţi de a continua existenţa. În cazul celor robiţi sau stăpâniţi de bani, existenţa nu mai are rost decât în patiima iubirii de bani. Prin urmare, banii şi produsele alimentare sunt necesare nu ca şi scop în sine ci pentru a menţine viaţa în noi. Tot din slujba Arhangheului Mihail mai putem învăţa mai multe lucruri: este vorba mai mult decât orice de textul din sedealna lui Mihail. „Povăţuitor cetelor cereşti, slujitor măririi dumnzeieşti, după vrednicie făcându-te cu porunca ziditorului tău eşti mijlocitor de mântuirea creştinilor, cercetând pe oameni cu mărirea ta cea fără de materie. Pentru acea după doatrie toţi te lăudăm, mărindu-ţi astăzi dumnezeiasca ta prăznuire, Mihaile Arhanghele. Roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască lăsare greşelilor noastre celor ce cu credinţă preamărim dumnezeieştile tale minuni."[34]

Este clar că Mihail la fel ca şi orice înger este mai mult decât orice un slujitor al lui Dumnezeu. Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea spune că este centrul atenţiei îngerilor şi a arhanghelilor în special a lui Mihail, Rafail şi Gavriil. Evident din textele liturgice putem învăţa mai multe lucruri. Prin urmare la citirea uneui text în cadrul cutului ortodox trebuie să fim cât se paote de mult cu luare aminte şi mai mult deâct orice să ne analizăm ceea ce se spune. Imnele compuse în cinstea lui Mihail sunt extrem de multe şi au fost compuse în special din rîndul monahilor.cu aceste imne nu numai că învăţăm să ne rugăm arhangheului dar mai mult decât orice învăţăm şi despre cine este Mihail.

Se ştie de Mihail că în ceruri el povăţuieşte pe ceilalţi îngeri a lui Dumnezeu. La fel de bine el mijloceşte mântuirea creştinilor în special. La fel de bine Mihail este am putea spune şi cel care îi cerctează pe omanei şi îi duce mai mult decât orice la mântuire şi al realizarea lor ca şi existenţe create de Dumnezeu. Tot acest text ne spune că Mihail mai are şi capacitatea de a face minuni. Este cât se poate de evident că „scopul lui Mihail în raportul cu omul este mai mult decât orice unul soteriologic care duce la mântuirea omului şi la realizarea lui ca şi entitate mântuită."

Prin urmare angelologia ortodoxă îl are foarte mult pe Mihail în centrul studiului ei. Existenţă îngerească dincolo de galaxii şi de planete, Mihail este cel care a fost cu Dumnezeu mai înainte de facera lumii şi a cosmoului. Am putea spune de Mihail că este un „arhitect al

---

[32] Ibidem.

[33] Cultul ortodox se opune oricărei forme de scalvie. Dar mai mult decât orice cultul ortodox se opune scalviie patimilor şi a păcatului care pot pune stăpânire pe om şi îl pot ţine în robie.

[34] A se vedea sedealna din Minei din ziua Arhanghelului.

lumii” sau al cosmosului. Cosmosul este prin urmare creaţie a lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi. Îngerii sunt cei care l-au asistat pe Dumnezeu la facerea lumii şia cosmosului. S-a vorbit astfel de îngerii şi de arhangheli ca şi de fiinţe cosmologice. Cosmologia ortodoxă este una angelologică sau mai bine spus îl are în centru pe Mihail şi existenţa lui.[35]

„Pe cum odinioară ai surpat multa oaste a lui Sanherib din dumnezeiască poruncă, în acelaşi chip sfărâmă pe cei ce ne dau război şi asupresc poporul cel credincios, Mihaile.”[36] Ştim despre Sanherib că a fost un mare rege asirian. Asiria este o ţară care nu mai există astăzi, şi sub ultima ei formă a fost un mare imperiu oriental. Sanherib a fost cel care a mutat capitala la început a regatului şi mai apoi a imperiului în Ninive. Oricum, forma imperială ţinutului lui Sanherib nu a fost am putea spune o împărăţită de atacuri războinice. Sahnariba s-a dovedit a fii în cele din urmă avid de putere şi de setea de a domina. El a dus în special dou camapnii militate extrem de sângerioase împotriva Babiloniei şi ami apoi a Palestinei. Se crede că în chip miraculos în timpul asalturilor militare a lui Sanherib asupra evreilor Mihail a intervenit şi a oprit armatele lui Sanherib de a mai cucerii şi de a mai năpăstui pe alţii.

Este evident, că Mihail nu este în nici un caz un arhanghel care este mai mult decât orice capabil de a asuprii sau de a susţine asuprirea nici între îngeri şi nici între oameni. Tot astfel slujba lui Mihail ne mai spus câte ceva despre arătarea lui Mihail: „foarte înfricoşător este chipul tău, şi frumuseţea cu adevărat minunată, şi prealuminată este mărirea ta pe care o arăţi tuturor celor care te doresc pe tine, Mihail, cel ce sărbârşeti minuni nemumărate.”

Astfel, aspectul iradiant şi luminos al lui Mihail ne face să cerdem că el este mai mult decât orice un arhanghel al luminii şi al bunătăţii. Este greu de conceput din punct de vedere ortodox căp pot exista fiinţe numai de lumină, bucurie şi de bunătate. Mihail este fără de nici o îndoială o persoană care este mai mult decât orice o existenţă a binelui şi a frumosului. De fapt acestea sunt realităţile şi valorile ultima ale lumii în care trăim.

„Înconjurând cele de sus, ceercetezi neîncetat şi cele de jos, scâpând din mai multe primejdii, din necazuri şi din nevoi pe toţi cei ce te cheamă pe tine, slujitorule a lui Dumnezeu.”[37] Evident, de mai multe ori oamenii au încercat să imite slujirea îngerilor. Din cele mai vechi vremuri s-au făcut mai multe categorii de preoţii şi de manifestări ale preoţiei. Preoţia antică era mai mult decât orice ceea ce am putea denumii slujirea lui Dumnezeu şi a imitarea slujirii îngerilor. De fapt o definiţie a preoţiei la un nivel avansat este am putea spune că este mai mult decât orice slujirea bineului şi a lui Dumnezeu după cum o fac îngerii. Binele este o noţiune mult mai superioară în lumea îngerilor şi a existenţelor îngereşti.[38]

Prin urmare, este necesar să ştim că Dumnezeu a creat mai mult decât orice tot ceea ce este creat şi tot ceea ce este creat face parte din Dumnezeu şi din fiinţa lui. „Iată locul cel dumnezeiesc iată descoperirea celor mâhniţi iată casa cea prea sfântă, pe care cu adevărat o arată liman spre mântuirea multora marele arhanghel.”[39] Ştim că cultul arhangheului Mihail poate oferii ceea ce am putea denumii remedii împotriva mâhnirii.

---

[35] Caracterul cosmologic al existenţei îngerilor lui Dumnezeu este cât se poate de larg dezbătut în ontologia ortodoxă.

[36] Canonul arhangheului Cântarea a IV-a.

[37] Idem.

[38] Ortodoxia [elaborarea dogmelor creştineşti de după cele 7 sinoade ecumenice] a respins crezurile în existenţa nevoie sepraţie Bisericii. Dogma ortodoxă fiind descoperită de Dumnezeu a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii infailibilă. Astfel, Biserica a stability că nu omul este infailibil ci ortodoxia. Aceasta fiindcă credem că Dumnezeu a fost cel care a descoperi adevărul ortodox omului.

[39] Ibidem.

În orice caz, se ştie că în cultul îngerilor nu putem vorbii de o bucurie pământească ci mai mult decât orice de doup categorii de bucurii. Este vorba de bucuria îngerilor, o bucurie de care sfinţii părinţi de spun că drepţii vor avea parte în veacul viitor. Crezul în îngeri şi în arhanghelul Mihail este mai mult decât orice crezul într-o lume mai bună şi într-o lume unde binele v-a biruit în cele din urmă. Dumnezeu şi îngerii săi nu vor lăsa ca răul să fie deplin sau mai bine spus ultim în lume. Crezul în existenţa şi în cultul arhanghelului Mihail este am putea spune ceea ce este nemuritor. Bineînţeles că nu este vorba de o nemurire atrificială cum vor unii mari savanţi să realizeze în zilele noastre. La fel cum lumea sproturilor are eroi care pentru unii sunt nemuritori, lumea religiei a avut eroi nemuritori. Aceşti eroi nemuritori sunt în ortodoxie arhanghelii Mihail, Gavriil şi Rafail. Angelologia ortodoxă din primele ei apariţii a gravitat în jurul acestor arhanghei ai lui Dumnezeu. Dumnezeu era astfel am putea spune cel care a dat lumii eroi, aceşti eroi ai lumii religioase sunt în special îngerii lui Dumnezeu. Dumnezeu a fost creator al îngerilor. Îngerii au fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii eorii Bisericii sau cei pe care trebuie să îi cinstim şi să le cunoaştem modurile de a exista şi mai mult decât orice de a îi imita. „Stâlp de foc te-ai arătat lui Arhip, cel cinstitor de Dumnezeu când mulţimea poporului celui fără de lege se nevoia să înece cu apă Biserica ta, povăţuitorule al puterilor celor de sus.”[40]

Din nou putem vedea încă odată caracterul de „povăţuitor” al lui Mihail.Mihail a povăţuit astfel pe mai mulţi dintre îngerii lui Dumnezeu dar a povăţuit şi pe unii sfinţi după cum se poate vedea este vorba de Arhip cel de la Biserica din Colose. O analiză a imnologiei ortodoxe lagate de Miahil ne poate face să înţelegem cât se poate de mult rolul lui Mihail în formarea noastră spirutală sau mai bine spus în formarea noastră ca şi persoane care credem în Dumnezeu. Cei care nu cred sau mai bine spus nu recunosc existenţa lui Dumnezeu am putea spune că nici existenţa îngerilor nu le spune prea multe.

Dacă Dumnezeu există, atunci este cât se poate de evident că ar putea exista şi îngeri şi ar putea exista şi Mihail care este am putea spune mai mult decât orice un conducător îngeresc şi un povăţuitor sau îndurmător al oamenilor. După cum Dumnezeu a fost cel care l-a creat pe om, tot Dumnezeu este Cel care a creat şi pe îngeri. Fie că este vorba de Mihail sau de alţi îngeri, adevărul existenţei lui Dumnezeu aduce cu sine şi adevărul existenţei îngerilor Săi.

Astfel, se poate vedea din textul următor cât se poate de mult spirtualitatea existenţelor îngereşti sau mai bine spus a lui Mihail. „Mihaile cel fără de trup, arhanghele al oştirilor celor îngereşti, arătatu-te-ai povăţuitor al lui Israel cel de demult, cu porunca celui ce a odrăslit din Iacov şi s-a arătat oamenilor trupeşte.”[41] Prin urmare, în Vechiul Testament, Mihail a fost cât se poate de aproape de poporul evreu în timp ce în vremurile noatsre se crede că este cel mai mult apropiat de creştini. Relaţia pe care Mihail a avut-o cu lumea antică am putea spune că este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o relaţie similară cu cele din zilele noastre. Rolul de protector al lui Mihail şi a lucrării sale nu s-a schimbat nici în zilele noastre. Astăzi la fel ca şi antichitate Mihail a rămas spiritual identic.[42]

---

[40] Cântarea a patra din canonul arhanghelului.

[41] Canonul Arhanghelului cântarea a IV-a.

[42] Evident, ortodoxia nu pretinde exclusivitatea cultului lui Mihail dar pretinde mai mult decât orice ceea ce am putea denumii “că se apropie cel mai mult de cultul arhanghelului Mihail,” deşi din punct de vedere istoric au mai existat mai multe religii sau mişcări cu caracter religios care au pretins că se aproprie de Dumnezeu. Legionarii români din anii 1930 şi 1940 au fost mai mult decât orice o astfel de mişcare pe care am abordat-o la începutul acestei cărţii.

Cultului lui Mihail este astfel asimilar cu idea binelui şi a iubirii de Dumnezeu. Binele este mai mult decât orice ceea ce este caracteristic lui Mihail la un sens generic. Astfel în luminânda slujbei de dimineaţă a lui Mihail putem auzii din nou o rememorare a lui Mihail şi a minunii sale la Colose: „adunaţi-vă şi vedeţi toţii oamenii, priviţi minunea străină care s-a săvârşit la Colose, de Mihail cel fără de trup: a despicat piatra cu toiagul şi a împins râurile care se pogorau fără de rânduială asupra casei celei sfinte.”[43]

Evident în acest text ni se spune că Mihail a avut ceea ce am putea numii un toiag cu care a făcut o minune adică a făcut ca cursul unui rău care putea fii disturctiv să se depărteze fără de nici un fel de şanţ sau dig. Slujba arhangheului Mihail vine să ne aducă aminte că trebuie să rememorăm toate fatele minunate a lui Mihail şi să avem credinţă că el ne poate îndruma.

Logica ne spune că dacă există Dumnezeu atunci există şi îngeri ai lui Dumnezeu. Crezul în îngerii lui Dumnezeu a fost pe parcursul veacurilor unul cât se poate benefic omului şi vieţii sale spirituale sau sufleteşti. A ne ruga îngerilor şi a le cere ajutorul este ceea ce am putea spune mai mult decât orice firescul existenţei omeneşti. Umanitatea nu avut decât numai de beneficiat din crezul în îngerii lui Dumnezeu. Dar îngerilor nu trebuie să le cerem ajutorul numai în momente dificile şi în momente cât se poate de grele. Din aceast motiv ortodoxia ne îndeamnăî ca pe data de 6 setptembrie să participăm la slujba arhanghelului Mihail şi să îi cinstim pomenirea.

Pomenirea lui Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii cultul lui Mihail. Autori dintre cei mai vestiţi s-au întrecut în istorie a scrie imne pentru Mihail şi pentru existenţa lui. Ortodoxia a fost probabil printre cel mai mare depozitar al acestor imne. Astfel una dintre cele mai adredente rugăciuni pe care ortodoxia o ridicat-o lui Mihail este mai mult decât orice următoarea: „începătorul puterilor cetelor celor de sus, Mihail înainte mergătorule cetelor dumnezeieşti, cel ce călătoreşte cu noi în toate zilele şi păzeşte pe toţi de asupreala diavolului, astăzi pe noi ne cheamă la prăznuire. Veni-ţi dar iubitorilor de prazinic şi iubitorilor de Hristos ca strângând florile faptelor bune, cu cuget curat şi cu bună ştiinţă îmbunătăţită să cinstim soborul arhanghelului; că acela neîncetat stând înaintea lui Dumnezeu, şi întreită cântare cântând se roagă să se mântuiască sufletele noastre.”[44]

Tim astfel cât se poate de mult că Mihail este mai mult deâcât orice centrul zilei de 6 septembrie în fiecare an. Prin urmare, Biserica în înţelepciunea ei îşi extinde îndemnul de a ne apropia din ce în ce mai mult de Mihail şi de prezenţa lui binevoitoare. În general slujbele pe care le face Biserica în cinstea lui Mihail sunt în spre beneifciul nostru. Pe Mihail trebuie mai mult decât orice să îl rugăm să ne ajute şi să ne sprijine mai mult decât orice.

[43] Luminânda de la slujba arhangheului Mihail.
[44] Din laudele lui de la slujba lui Mihail.

ARHANGHELUL MIHAIL ÎN ICONOGRAFIA ŞI ARTA ORTODOXĂ

„Alesule Voievod al Puterilor cereşti şi apărător al neamului omenesc, această cântare de mulţumire aducem ţie noi, cei izbaviţi prin tine din necazuri; ci tu, ca unul care stai înaintea Scaunului împăratului Slavei, slobozeşte-ne pe noi din toate nevoile, ca laudandu-te să strigăm ţie, cu credinţă şi cu dragoste: Bucură-te, Mihaile, mare Arhistrateg, cu toate Puterile cereşti!”[45]

Începând cu al VII-lea sinod ecumenic de la anul 787 după Hristos Biserica Ortodoxă a elaborat o doctrină şi un set de învăţături legat de imaginile religioase sau de reprezentările religioase. Acest set de învăţături desemna că imaginea religioasă sau reprezentarea lui Dumnezeu nu este o simplă imagine ci este o imagine sacră sau mai bine spus o icoană. Astfel, imaginile cu Dumnezeu în Treime, îngerii şi sfinţi erau definite de sinodul la VII-lea ecumenic

[45] Condacul Arhanghelului Mihail din Acatistul Arhanghelului.

ca fiind icoane. Icoanele aveau să fie în ortodoxie şi mai bine spus în istoria umanităţii un punct de referinţă. Ele fac rolul de artă creştină. Astfel, ortodoxia avea să dedice un cult al imaginilor sau mai bine spus al reprezentărilor religioase.

Astfel în acest sens s-au alcătuit mai multe erminii care privesc reprezentarea ortodoxă a lui Dumnezeu şi a sfinţilor sau a îngerilor. Prin urmare ortodoxia a avut un anumit mod de a reprezenta sau mai bine spus de a picta îngeri. Îngerii în ortodoxie sunt reprezenaţi ca şi tineri imberbi cu aripi şi ţinând în mâini diferite simboluri în funcţie de persoana îngerului.[46] Prin urmare ortodoxia a respins ca fiind departe de spiritul icoanei reprezentarea îngerilor în alte forme decât cele tradiţionale. În acest sens, Arhanghelul Mihail a fost reprezentat în iconografie ca şi un tânăr înalt cu aripi. În erminia ortodoxă găsim mai multe forme de reprezentare a lui Mihail. În general ceea ce este distinctiv în ceea ce priveşte persoana arhanghelului Miahil este mai mult decât orice faptul că ţine în mână o sabie de foc. Prin urmare, ceea ce este semnul distinctiv al arhangehlului Mihail este mai mult decât orice sabia de foc.[47]

Astfel, există mai multe icoane sau statui celebre ale arhagheului Mihail. Datorită lipsei de spaţiu din acest volum le vom enumera numai pe câteva. Se ştie astfel că în special în timpul imperiului bizantin Mihail a avut extrem de multe icoane.[48] Astfel am putea spune că în timpul imperiului bizatin avem cele mai multe icoane ale arhanghelului Mihail. Mihail a mai fost privit ca şi protector al pαradisului. La fel de bine în Grecia bizantină întâlnim cele mai multe reprezentări ale arhanghelui Mihail.

Prin urmare, cultul ortodox nu are decât icoane în fondul lui dar Biserica Ortodoxă nu a fost împotriva reprezentărilor de statui a arhanghelului Mihail. Oricum statuile nu au fost incluse în cultul ortodox. Aceasta din mai multe punct de vedere fiindcă mai mult decât orice în Bisericile Ortodoxe din toate regiunile există un spaţiu limitat. Biserica nu se opune celor care vor să aibă statui sau reprezentări în masă plastică a Arhanghelului Mihail. Prin urmare, mai mulţi creştini au la casele lor statui cu arhanghelul Mihail. În special în Europa occidentală sunt mai multe reprezentări ale arhangheului Mihail.

Astfel mai multe icoane celebre avem în special în Bisericile din fostul Constatinopol [actualul Istambul]. Pe uşile de la altarul Bisericii Sfânta Sofia exista o icoană cu Mihail care acum s-a pierdut. La fel de bine mai multe icoane cu Mihail le găsim la muntele Athos pe la marile mănăstiri atonite.[49] La fel de bine alte mari reprezentări al arhangheului Mihail au fost făcute în mănăstirile din Nordul Moldovei unde putem amintii reprezentările de la Mănăstirile Suceviţa, Moldoviţa, Voroneţ, Golia, Sfinţii Trei Ierarhi, Arbore, Piatra Neamţ sau Sihăstria.

[46] Un autor care a scris mai multe despre reprezenztarea îngerilor în cultul ortodox a fost Dionisie din Furna în lucrarea sa *Erminia picturii bizantine* (Editura Sofia Bucureşti, 2002), pp. 65-69.

[47] Evident au fost mai multe speculaţii referitoare la „sabia de foc a arhanghelului Mihail” care au mers în unele producţii cinematrografice prin a reprezenta săbii laser. Celebra producţie Star Wars a americanului George Lukas a avut în distribuţie actori care mânuiau săbii laser. Sabia arhangheului Mihail nu este o sabie laser după cum s-a speculat mai recent. Aceasta fiindcă arhanghelul Mihail nu este o persoană „extraterestă” dintr-o altă galaxie ci este un locuitor la paradisului. Ca şi spaţiu paradisul nu este un spaţiu galactic sau cosmic ci este lăcaşul unde sunt îngerii lui Dumnezeu. Astfel, de mai multe ori arhanghelul Mihail este portretizat ca şi având o sabie simplă care este simbol al luptei spirituale cu puterile răului.

[48] În acest sens în anul 2008 a fost prezentată la Universitatea din Johannesburg o dizertaţie de către Raita Stein, cu numele de *Arhanghelul Mihail ca şi „icoană” în perioadele bizantine şi post bizantine.*

[49] De mai multe ori la mănăstirile atonite Mihail este reprezentat fără de nici o sabie [de fier sau de foc] ci ţine mai mult decât orice un sceptru sau un mic glob pământesc în mână care arată că el este protecor al pământului şi al universului.

Astfel, în alte reprezentări Mihail apare ca şi liderul a mai mulţi altor îngeri care sunt în interacţiune cu puterile demonice. De mai multe ori arhanghelul Mihail este denumit „taxiarh” [ταξιαρχος] care a însemant mai mult decât orice cel care este suprem sau cel care este mai presus de orice din punct de vedere militar.

De mai multe ori arhanghelul Mihail este denumit şi un prinţ al luminii şi este reprezentat înconjurat în lumină. Este cât se poate de evident că Mihail este o fiinţă de lumină după cum sunt toţii îngerii lui Dumnezeu. Rivalul esenţial al Arhangheului Mihail a fost din câte ne spune tradiţia Satan şi diavolii care au urmat lui.[50] La fel de bine în vechiul legământ, arhanghelul Mihail a fost reprezentat ca şi „protector” sau mai bine spus apărător al Israeului care a fost poporul ales în Vechiul Testament.

Prin urmare, putem vedea mai multe reprezenatări ale lui Mihail în Bisericile şi în mănăstirile ortodoxe. Reprezentările lui Mihail trebuie să fie mai mult decât orice cele care urmează spiritul rugăciunii şi al asceticii ortodoxe şi nu alte reprezentări care denaturează chipul şi imaginrea lui Mihail. Prin urmare, producţiile cinematografie sau cele de ordin informnativ trebuie mai multe decât orice să aducă cu sine o seamă de atribute sau sentimente în cel care le vizionează. În primul rând icoanele, statuile, filmele sau orice altă reprezentare a lui Mihail trebuie să creeze în noi setimnetul credinţei şi al evlaviei faţă de Dumnezeu şi de realitatea existenţei sale. Imaginile, filmele sau icoanele despre Arhanghelului Mihail nu trebuie să ne instige la setinemnte adeverse faţă de Dumnezeu şi de îngerii Săi.

La fel de bine iconografia ortodoxă şi arta în general trebuie să poarte un dialog în care artişii sau pictorii care vor să reprezente pe arhanghelul Mihail trebuie să urmeze spiritul erminiilor şi al rugăciunii ortodoxe. Icoanele sau stutuile arhanghelului Mihail se piceatează sau se sculptează într-un spirit sau duh de rugăciune. Icoanele au fost astfel desemnate de Biserică ca şi cele care au menirea de a ne ajuta să intrăm în comuniune cu îngerii lui Dumnezeu.

Se mai crede că Mihail mai are şi unele funcţii care ţin de poziţionarea sa în corurile îngerilor. Astfel tradiţia ortodoxă a fost cât se poate de mult conştientă de diferitele întorsături nedorite de situaţie în ceea ce priveşte reprezentarea îngerilor lui Dumnezeu. Prin urmare, icoanele şi arta creştină a reprezentării îngerilor trebuie să ne ducă cu gândul la Dumnezeu. Icoanele şi arta creştină a reprezentării îngerilor nu trebuie să fie ieftină ci să aducă cu noi simţul iubirii faţă de Dumnezeu şi de îngerii lui. Dumnezeu. Îngerii Săi sunt mai mult decât orice centul atenţiei celor care vor să păşească mai mult pe calea binelui şi a vieţii pnevmatologice.

Prin urmare, îngerii şi Arhanghelul Mihail este cel care ne poate fii la un nivel destul de primar un model sau un îndrumător în viaţa noastră spirituală. Evident, cultul ortodox al Arhanghelului Mihail este departe de fii mai mult decât orice un cult care are la bază conceptele hinduse, budiste sau hinduiste ale existenţei lui Dumnezeu. Prin urmare, în cadrul cultului arhangheului Mihail nu credem în nirvana sau în reîncarnare.

Viaţa cu îngerii lui Dumnezeu este din punct de vedere ortodox una şi aceiaşi cu Dumnezeu. Dumnezeu se descoperă pe Sine ca fiind accesibil prin îngerii Săi. Cultul arhangheului Mihail pe care îl întâlnim în mai multe biserici este mai mult decât orice un cult

[50] Mai recent la Holywood s-a reprezentat persoana arhangheului Mihail în producţia *Michael* 1996 interpretat de John Travolta şi regizat de Nora Ephron. Biserica Ortodoxă nu s-a exprimat referitor la această producţie dar considerăm că această producţie este departe de adevărul ortodox sau adevărul credinţei al arhangheului Mihail. După cum arată erminiile ortodoxe popularizarea unui înger sau a unui arhanghel a lui Dumnezeu nu trebuie să fie sub nici o formă „batojocorirea” sau luare în „derâdere” unui înger, heruvim sau serafim. Oricum, în acest film care a avut o largă circulaţie producătorii sunt departe de imaginea tradiţională a arhanghelului Mihail.

pedagogic care ne înavăţă despre Dumnezeu şi despre existenţa Sa. În primul rând prin arhanghelul Mihail aflăm că mai există o altă lumea decât lumea noastră. Această lume este lumea spirituală sau lumea nevăzută.

Prin urmare, cultul arhanghelului Mihail trebuie să ne dea speranţă şi să de aducă mai aporape de Dumnezeu atât cât ne este îngăduit ca şi fiinţe pământeşti. Prin urmare, arta creştină a reprezentării arhanghelului Mihail care are o lungime destul de mare în cultul ortodox trebuie mai mult decât orice să ne ducă la aprecia şi arta sau icoanele sale. Astfel, pentru creştinii ortodocşi este mai mult decât orice o obligaţie să avem icoane corecte ale arhangheului Mihail şi a modului său de a exista. Arta şi icoana legată de arhanghelul Mihail care este cât se poate de larg răspândită în zilele noastre trebuie mai mult decât orice să ne ducă la aprecierea rugăciunii şi a postului ortodox. Prin urmare cultul arhanghelului Mihail trebuie mai mult decât orice să ne aducă cu gândul la a face fapte bune şi la a ne aduce viaţa cât mai aproape de Dumnezeu. Ortodoxia a fost din cele mai vechi vremuri conştientă de această alternativă a artei şi a icoanei creştine. Pictorii şi scuptorii au fost chemaţi de biserică să îşi aducă aportul lor pentru binele omului şi a comunităţilor creştine care au existat din cele mai vechi vremuri. Astfel, pictorii, sculptorii şi artiştii sunt chemaţi să îşi folosească toate talentele lor în spre a fii cu Dumnezeu şi a îi aduce şi pe semenii lor la unirea cu Dumnezeu.

Existenţa îngerilor şi a spaţiului lor de manifestare a variat din cele mai vechi vremuri. Fie că îngerii erau parte din panteonul antic al fiinţelor superioare sau parte din paradisul creştin, arhanghelul Mihail a avut mai multe forme pe parcursul epocilor şi a sucesiunii timpulului. În special Biserica Ortodoxă a fost biserica care a avut cea mai mare evlavie faţă de arhanghelul Mihail. Oricum, cu timpul această evlavie s-a uniformizat sau mai bine spus s-a grupat într-un tot anume. Astfel, pe lângă slujba din Minei din biserică Arhanghelul Mihail a primit şi alte canoane de rugăciune şi de evlavie ortodoxă.[51] Prin urmare „Mihail este adeseori înfăţişat cu aripi puternice, foarte mari, şi cu Sabia Dreptăţii, de un albastru strălucitor, o sabie de foc, care arde, care radiază căldura şi strălucirea Luminii spirituale. În perioada Renaşterii, el apare ca un tânăr puternic şi chipeş, îmbrăcat într-o splendidă haină, purtând sabie, scut şi lance, iar în alte reprezentări este cel care ţine Balanţa Dreptăţii."[52]

Prin urmare, am putea spune că Dumnezeu este Cel care L-a creat pe Mihail şi Mihail este cel care după unii ne poate duce în paradis şi ne poate scoate din infern şi din chinurile lui. De mai multe ori Mihail a fost reprezentat ca şi un arhanghel care ţine în mână o balanţă cu care cântăreşte sufletele adică vede faptele bune şi faptele rele ale omului. Între Mihail şi Satan am putea spune că are loc a bătălie acerbă pentru sufletele oamenilor. Biserica crede că Mihail şi îngerii lui v-a ieşii în cele din urmă biruitor în această luptă cu puterile şi forţele răului. Icoane celebre ale lui Mihail sunt multe. La mai toate Patriarhiile ortodoxe am putea spune că există icoane cu Arhanghelul Mihail.

În tradiţiile egiptene Mihail a apărut cu numele de Anubis. Unii cred că Mihail a fost însăcinat de Dumnezeu să îl scoată pe Satan din ceruri dimpreună cu restul demonilor. Această scoatere a lui Satan din ceruri a fost de mai multe ori reprezentată de arta şi de iconografia ortodoxă ca şi un tânăr cu aripi care dă mai multe lovituri unui demon cu coarne. Ca şi semn distinctiv al arhanghelului Mihail în iconografia ortodoxă el nu are coarne şi este departe de a fii un demon sau diavol. Trăsătura care se poate vedea la Mihail este mai presus de orice aripile sale. Referitor la aripile îngerilor ştim mai multe lucruri. Se crede că Mihail a apărut lui Avraam în Vechiul Testament pentru a oprii sacrificarea fiului său Isaac. (Facere 22,

[51] O variană cea mai des întâlnită putem întâlnii în cazul arhanghelului Mihail în acatistul său.
[52] http://angelinspir.ro/ingeri/arhanghelul-mihail-prezentare-ampla.html.

11). Unii mai spun că la maortea lui Moise ar fii existat o luptă mare între Mihail şi Satan pentru trupul lui Moise.

Prin urmare Mihail a fost reprezentat şi în alte imagini religioase. Se crede că el a apărut lui Iosua la Ierihon, a mai apărut lui Ghedeon şi a distrus armate asiriană. (2 Cronici 22, 21) şi a fost îngerul care a eliberat pe trei tineri evrei care au fost aruncaţi de Nabucodonosor într-un cuptor cu foc (Daniel 3, 25).

În mai multe reprezentări religioase şi iconografice şi chiar în unele laice îl putem vedea pe Mihail cum îl eliberează pe Sfântul Petru din închisoare şi îl pedepseşte pe regele Irod. Astfel, ortodoxia este plină de mai multe reprezentări ale lui Mihail. De mai multe ori Mihail este reprezentat ca şi înger al lumii şi fiinţă a luminii spirituale. Sfinţii care au avut întâlniri cu Mihail ne spun că el degajă lumină dar nu este vorba de o lumină materială ci mai mult decât orice de o lumină spirituală.

În islam îl întâlnim din nou pe Mihail dar cu alt fel de erminie. El are astfel în reprezentările islamice aripile verzi şi cu părul de culoarea şofranului. Musulmanii susţin că Mihail dimpreună cu Gavriil [denumit în Coran Jibril] s-au arătat lui Mohamed. Muslamnii susţin că Mihail ar fii fost extrem de apropiat de Mohamed lucru care a fost profund chestionat de ortodoxie. Oricum, ortodoxia consideră că relatările mahomedanilor sunt mai mult decât orice o distorionare care a existat între legea lui Moise sau persoana lui Mohamed. Mai multe tradiţii iudaice susţin Mihail a apărut la moartea lui Moise.

Din punct de vedere religios este cât se poate de clar că Mihail a fost mai mult decât orice prezent în religia iudaică şi nu în cea islamică. Numele şi reprezentările iconografice ale lui Mihail apar în mai multe părţi ale iudaismului. Astfel o referinţă cu privire la prezenţa lui Mihail este mai mult decât orice Iuda 1, 9 „Dar Mihail Arhanghelul, când se împotrivea diavolului, certându-se cu el pentru trupul lui Moise, n-a îndrăznit să aducă judecată de hulă, ci a zis: "Să te certe pe tine Domnul!." Se crede că la moartea lui Moise, diavolul sau Satan a voit mai mult decât orice să îi facă pe oameni să îi adore pe eroii religioaşi şi nu pe îngerii şi arhanghelii lui Dumnezeu. Prin urmare, cultul autentic al arhangheului Mihail este mai mult decât orice un cult iudaic şi creştin. Religia musulmană este din acest punct de vedere am putea spune o falsificare a lui Mihail. În Persia Mihail a fost reprezentat ca şi prinţ al stelelor. Astfel, în Persia antică Mihail era mai mult deâct orice o existenţă cosmică sau mai bine spus plantenară sau stelară.

O icoană celebră a arhangheului Mihail a fost mai mult decât orice cea a lui Andrei Rubliov.[53] De mai multe ori Mihail este reprezentat ca şi fiinţă psihopompă, adică este cel care conduce suftelul omului în viaţa de dincolo şi îl aşează în Paradis. Mai multe icoane din secolul al XVI-lea şi al XVII-lea ni-l arată pe Mihail ca şi unul care primeşte sufletele celor care au decedat. O icoană celebră a arhanghelului Mihail a fost cea a lui Antonie Mitaras şi este păstrată la Instututul Elen din Veneţia. Antonie Mitaras a fost un iconar din insula Creta care a făcut mai multe icoane ale arhanghelului Mihail. La Muzeul Antivouniotisa mai găsim şi alte icoane celebre ale Arhanghelului Mihail. O altă icoană celebră a Arhangheului Mihail a fost făcută în anul 1663 la Kastoria în Elada.

Un alt mare iconar care a reprezentat pe Arhanghelul Mihail a fost Georges Klontzas, din Creta în secolul al XVI-lea. În secolul al XVII-lea un alt vestit iconar care l-a reprezentat pe Mihail a fost Emanuel Tzanes, care a făcut mai multe icoane celebre ale Arhanghelului Mihail. Oricum, ortodoxia a făcut o distincţie destul de evidentă între ceea ce înţelegem prin icoana arhanghelului şi imaginea sau simpla sa reprezentare.

[53] Andrei Rubliov a fost canonizat în Rusia. El a fost unul dintre cei mai celebrii iconari ortodocşi.

În acest sens, în icoanele ortodoxe din timpul Imperiului Bizatin întâlnim mai multe reprezentări ale lui Mihail. Toate aceste reprezentări ni-l înfăţişeatză pe Mihail ca şi pe unul care a biruit pe un monstru [care este indetificat de ortodoxie ca şi fiind diavolul sau Satan]. Prin secolul al XV-lea arhanghelul Mihail a fost cât se poate de popular. În ceea ce priveşte Elada, Mihail a mai apărut nu ca şi luptându-se cu Satan ci cu Hades care era în Elada zeul infernului. Evident, Hades şi Satan sunt una şi aceiaşi persoană. Mihail este astfel opus şi lui Hades şi lui Satan.

Prin urmare, în mai multe icoane Mihail este arătat şi unul care a biruit în lupta sa contra forţelor răului şi ale răutăţii adică puterile demonice şi diavoleşti. Pe catapesteasma altarului sfântului Elefterie din Bucureşti în România putem vedea o altă reprezentare celebră a arhangheului Mihail. Prin urmare, în alte icoane ortodoxe Mihail este reprezentat ca şi militar sau ca şi om de armată. Aceasta pentru a arăta că el este cel care a luptat în paradis sau în cer împotriva lui Satan şi a demonilor săi. Biblia a făcut o referinţă clară că Mihail este cel care l-a aruncat pe Satan din cer.

În Tesalonic mai întâlnim o altă icoană celebră a Arhanghelului Mihail la Biserica Panagia Dexia. De mai multe ori Mihail este reprezentat şi ca şi arhanghelul care stă la Judecata de Apoi dimpreună cu sfinţii şi cu drepţii şi cu restul îngerilor. Prin urmare putem vedea că Arhanghelul Mihail este mai mult decât orice în centrul iconografiei ortodoxe. Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii centrul studilor de spiritualitate ortodoxă. De la Mihail ştim că lupta pentru paradis a fost câştigată de ceea ce este bine şi de ceea ce este frumos şi mai mult decât orice de ceea ce este dincolo de puterile răului şi ale diavolilor.

Prin urmare mai mulţi mari iconari ortodocşi au pictat şi au reprezentat icoane cum ar fii cei din şcoala cretană, cei din şcoala elenă sau cei din timpul imperiului bizatin. Evient, tradiţia icoanelor şi a venerări lor s-a menţinut în ortodoxie ca fiind un fel de imagine autentică a ceea ce am putea denumii „iconografia sau iconologia angelologică.” Reprezentarea îngerilor ţine atât de iconografie cât şi de iconologie.

Astfel îngerii au o funcţie bine stabilită şi după unii este de datoria noastră să îi reprezentăm în imagini cât se poate mai veridice şi mai reale. Iconografia ortodoxă a reprezentării îngerilor lui Dumnezeu şi a arhanghelilor este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o parte a cultului angelologic sau a cultului arhangheluilui Mihail. Cultul arhangehului Mihail este mai mult forma prin care noi ne arătăm expresia iubirii noastre faţă de Dumnezeu şi faţă de îngerii Lui. Dacă Dumnezeu există atunci există şi îngerii care sunt trimişii sau slujitorii nevăzuţi ai lui Dumnezeu. Îngerii au fost denumiţi mai mult decât orice principalii slujitori ai cerului şi care fac o separaţie între cei buni şi cei răi. Ortodoxia crede că cei buni vor fii răsplătiţi în timp ce cei răi vor fii pedepsiţi.

De mai multe ori când violenţa din lume sau animalitatea a ajuns la cote insuportabile omul a fugit în rugăciune pentru a cere spirijinul şi ajutorul arhanghelului Mihail. Astfel pe pereţii catedralelor şi a Bisericilor evului medu se putea vedea mai multe reprezentări cu Mihail şi îngerii săi. La fel de bine Mihail a fost reprezentat şi în mitologie şi a primit mai multe nume şi mai multe pseudonime.   Evident, numele lui Mihail nu are cu sine nici o putere sau o infleunţă dacă nu ne şi rugăm în faţa lui Miahil şi nu îi cerem ajutorul. Omul trebuie să ştie astfel că este din mai multe punct de vedere la latitudinea îngerilor şi a existenţelor lor. Se cuvine să ne rugăm şi să fim cât mai aproape de Mihail şi de prezenţa lui benefică. Dar mai

mult decât orice trebuie să ştim adevărul de credinţă referitor la arhanghelul Mihail şi la existenţa sa.[54]

Cultul ortodox este mai mult decât orice un cult care este dedicat lui Mihail şi către Mihail se fac mai multe rugăciuni şi mai multe cereri. În general ştim bine că icoanele nu sunt prezenţe reale. Totuşi imaginea religioasă trebuie să se deosebească cumva de imaginea simplă sau de cea aristică. Prin urmare, când vorbim de reprezentarea unui înger sau a unui arhanghel nu vorbim de o simplă imagine ci mai mult decât orice de o icoană. Icoanele sunt cele care ne aduc aminte zilnic de îngerii şi de arhangheli. În acest sens ortodoxia a recomandat că dacă este posibil să avem în casele noastre icoana Arhanghelului Mihail.

Icoanele arhanghelului Mihail sunt destul de uşor de găsit. Unele sunt făcute din sau chiar suflate în aur. Evident, icoanele arată o parte din preţuirea pe care o avem faţă de Dumnezeu şi faţă de îngerii lui, dar nu la icoane se măsoară evlavia pe care o avem faţă de Dumnezeu şi de îngerii Săi. Trebuie să ştim că lumea religioasă este mai amplă decât lumea pe care o vedem sau materială care ne înconjoară. Prin urmare, ştim cât se poate de bine că reprezentarea iconografică este mai mult decât orice menită să ne eleveze şi să ne ofere paradigme ale lumii de dincolo sau a lumii îngerilor.

Iconografia sau arta care se referă la îngeri nu poate fii astfel de natură erotică sau pornografică. Prin urmare, este cât se poate de evident că iubirea de Dumnezeu este mai mult decât orice şi iubirea de îngeri. Iubirea de îngeri este fără de nici o îndoială ceea ce ne duce şi la iubirea arhanghelului Mihail. Prin urmare iconografia este la fel ca şi cinematrografia contemporană o parte din angelologie.

De obicei în veşmintele sale Mihail are culoarea roşie când este reprezentat. Oricum, mai există şi alte culori pe care iconarii le-au dat lui Miahil când a fost reprezentat. Prin urmare trebuie să ştim că lumea îngerilor este de mai multă vreme în centrul atenţei artişilor, în special al pictorilor şi a scultorilor, îngerii au fost mai mult decât orice în centrul reprezentării lor.

Prin urmare în următoarele rânduri ne vom ocupa de câteva reprezentări ale arahanghelului Mihail în pictură şi în sculptură. Astfel, în evul mediu un mare pictor care a reprezentat pe arhanghelul Mihail a fost mai mult decât orice pictorul renaştentist Guido Reni.[55] Astfel, în diferitre mode artistice ale lumii au existat mai multe reprezentări ale lui Mihail. Mihail a fost pictat mai de toţi marii pictori ai renaşterii şi ai barocului medieval. Astfel, în lumea laică una dintre cele mai celebre picturi ale arhanghelului Mihail a fost mai mult decât orice centrul a mai multe imagini antibizatine care nu se axau pe caracterul ascetic al reprezentării artistice a lui Mihail. Mihail era astfel mai multe decât orice ceea ce am putea denumii „o modă a picturii renaştentiste la fel ca şi a sculpturii." Prin urmare, chipuri ale arhanghelului Mihail am întâlnit la mai mulţi mari pictori şi scultori. În special în Europa occidentală a avut am putea spune un cult al îngerilor şi al arhanghelilor.[56]

---

[54] Crezul şi cultul arhanghelului Mihail nu are în nici un caz legătură cu reîncarnarea sau metempsihoza. Arhanghelul Mihail este cel care aduce liniştea lăuntrică sau mai bine spus prin rugăciunile care le face pentru el, el poate să mijlocească pentru noi la Dumnezeu. Raportarea noastră la Mihail ţine am putea spune şi de raportarea noastră la existenţa lui Dumnezeu. Dar mai mult decât orice existenţa lui Mihail vine să ne înveţe despre lumea îngerilor şi a existenţelor îngereşti. Biserica ne îndeamnă să ne apropiem de Mihail şi nu de Satan.

[55] Celebra pictură a lui Guido Reni, care nu este conform erminiilor Bisericii Ortodoxe este mai mult decât orice tabloul de la Biserica Capucinilor din Roma. În Roma medievală au existat astfel mai multe reprezenătri celebre ale Arhangheului Mihail care au fost piderdute.

[56] Numele unuia dintre cei mai celebrii pictori şi renascentişti ai lumii, este vorba de Michelangelor provine de la arhanghelul Mihail. În limba italiană Michelangelo este mai multe decât orice numele îngerului sau a arhanghelul

Astfel una dintre cele mai celebre reprezentări ale arhangheului Mihail o avem în capela Sixtină din Roma. În această reprezentare îl putem vedea pe Mihail sunând la o trâmbiţă şi anunţând finalul lumii. La fel de bine Michelanagelo l-a pictat pe Mihail ca şi pe unul care a stat mai bine spus la Judecata de Apoi. În mai multe reprezentări occidentale îl putem vedea pe Mihail ca şi pe unul care stă mai bine spus la judecata finală a omului. Prin urmare, în arta occidentală şi în arta renascentistă Mihail a jucat rolul eshatologic de a fii prezent la finalul lumii când v-a avea loc judecata de apoi.

Pictura lui Michelangelo de la Capela Sixtină a arhangheului Mihail, deşi este una intre cele mai celebre, a fost cât se poate de mult contestată de tradiţia iconografică ortodoxă care după cum am spus prevede anumite cerinţe în reprezentarea îngerilor şi a existenţelor lor. Cum am spus, Mihail este de obicei reprezentat în culoarea roşie, ca şi un un tânăr cu aripi şi ca şi fie având o sabie de foc [sau una normală] în mână sau de mai multe ori este reprezentat ca şi având un cântar în mână cu care cântăreşte sufletele oamenilor. Dar, pe Mihail nu îl întâlnim numai în capela Sixtină. Reprezentări ale sale mai găsim şi în alte locuri celebre. La Moscova mai întâlnim o altă reprezentare celebră a lui Mihail. Este vorba de celebra cetadrală ortodoxă de la Kremlin. Această icoană datează de undeva de prin anul 1410 după Hristos. O altă reprezentare celebră a lui Mihail întâlnim la pictorul Joseph Lusenberg.[57] Prin urmare ştim foarte bine că ortodoxia este cât se poate de mult deschisă dialogului dintre artă şi iconografie. Ştim astfel cât se poate de bine că iconografia este o parte a artei religioase.

Prin urmare ştim cât se poate de bine de mai mulţi îngeri din diferire autorităţi religioase. Ceea ce caută omul după plecarea din această lume este mai mult decât orice comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu şi cu existenţa lor. Îngerii au fost mai mult decât orice şi aici îl putem include şi pe Arhanghelul Mihail la intersecţia a trei mari religii. Este vorba mai mult decât orice de iudaism, islam şi de creştinism. Pe Mihail îl întâlnim în aceste trei mari religii ale omenirii.[58]

Prin urmare, islamul a pretins de mai multe ori bazat pe Coran că este singurul care are adevăratul cult al arhaghelului Mihail. Acest lucru avea să fie demonstrat ca fiind neadevărat din moment ce scripturile evreieşti care atestatu existenţa lui Mihail au fost scrise cu aproximativ 600 de ani înaintea Coranului.

Mai mulţi mari artişti islamici au făcut reprezentări ale arangheului Mihail. Astfel, arta islamică este cât se poate de mult plină de reprezentări ale lui Mihail. Oricum, în special în islam întâlnim mai multe reprezentări ale îngerilor. Dintre marii aritişi islamici putem amintii pe Al Biruni, Al-Jahiz, Al-Kindi, Avicenna, Geber, Al-Idrisi, Avenzoar, Alhazen, Ibn al-Nafis, Ibn Khaldun, Al-Horezmi, Al-Masudi, Al-Muqaddasi, Al-Tusi şi pe mulţi alţii pe care nu îi putem enumera. Oricum, tradiţiile islamice au fost cât se poate de departe de adevărata sursă a iconografiei ortodoxe. În reprezentările islamice ale arhaghelului Mihail nu se respectă mai nici o condiţie impusă de erminiile ortodoxe.

Oricum pentru doritorii de cult ortodox, Mihail este mai mult decât orice în centrul ortodoxiei. Tradiţia icoanelor referitor la Mihail au fost astfel printre cele mai cunoscute reprezentări ale îngerilor. Evident, în ortodoxie nu ne rugăm la icoana în sine ci sfinţii părinţi ne

---

Mihail.

[57] Pictura sa a arhangheului Mihail este dată undeva prin anul 1876. Despre Joseph Lunseberg nu putem spune că a pictat în sens ortodox. Doar că scopul acestui capitol este de a trasa mai multe legături dintre iconografie şi artă în general voim să arătăm o mai mare nevoie de dialog dintre cele două ramuri. Iconografia şi pictura au mai multe în comun prin urmare se cuvine să adresăm aceste lucruri şi din punct de vedere ortodox.

[58] Oricum, ortodoxia a respins raportarea islamică la cultul arhangheului Mihail.

spun că atunci când ne rugăm să ne rugăm la Arhanghelul Mihail şi nu la materia [lemn, metal sau masă plastică] a icoanei. Icoanele pe care unii dintre noi le avem acasă cu Mihail sunt mai mult decât orice metode de a ne ruga acestui arhanghel şi eventual de a îi cere ajutorul.

Mai multe icoane celebre ale Sfântului Mihail le întâlnim în Grecia. Astfel pe insula Lesbos, din marea Egee în oraşul Mandamdos există o mănăstire extrem de vheche care după unii ar fii fost construistă prin secolul al XV-lea. Această Biserica la fel ca şi alte multe Bisericii este închinată Arhangheului Mihail. Această mănăstire are o icoană celebră a arhangheului Mihail. Această icoană a fost pictată de un călugăr pe care nu mai ştim azi cine este. Se crede că undeva înainte de secolul al XVII-lea. Se spune despre această iconă că nu este simplă ca şi orice alt tablou şi că atunci când diferiţi oameni întră la ea Mihail din icoană se încruntă la unii în timp ce la alţii priveşte luminos. Când insula a fost cucerită de turci se spune că turcilor le era extrem de frică să se apropie de icoană. Ceea ce este şi mai sugestiv este că pe această icoană uneori apar broboane de sudoare, la această icoană are loc un mare pelerinaj în Grecia.

O minune pe care o ştim din insula Lesbos despre Mihail şi icoana sa este că în timp ce un şofer conducea a adormit şi era să se accidenteze grav. În acel moment a strigat pentru a fii ajutat de Mihail şi acesta l-a scăpat nevătămat. Se mai ştiu şi alte minuni sau intervenţi care au avut loc de pe urma cultului arhangehului Mihail. În Grecia Arhanghelul Mihail este considerat protectorul aviaţiei.

„În golful Panormos, insula Simi (din Dodecanez), pe lângă mănăstirea Panormiti, închinată Arhanghelului Mihail, există alte opt mănăstiri închinate aceluiași arhanghel, pentru a fi în total 9, în cinstea celor nouă cete îngerești. Potrivit tradiției, icoana Sfântului Arhanghel Mihail din Panormiti a fost descoperită de o femeie credincioasă, când săpa la rădăcina unui copac. Ea a dus-o acasă, dar icoana a dispărut și a fost găsită în același loc, ca prima dată. Readucând-o acasă, icoana a dispărut iarăși. Femeia a fost cuprinsă de tristețe. În vis i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail, care i-a precizat dorința lui de a rămâne în acel loc. Femeia a povestit acestea preotului locului, încât pe locul descoperirii icoanei s-a ridicat o bisericuță."[59]

Acest fel de fapte au fost mai multe pe care le întâlnim referitor la cultul arhangheului Mihail. Sunt mai multe icoane care după unele mărturisiri au fost făcătoare de minuni ale arhangheului Mihail. Mihail a fost astfel centrul iconografiei ortodoxe mai multe epoci şi lui i s-au făcut tot felul de biserici şi de mănăsitri. Între hramurile dedicate Arhanghelului Mihail ştim că sunt foarte multe mănăstiri şi Biserici în lumea ortodoxă. O altă icoană celebră a Sfântului Mihail o găsim pictată de Simon Uşakov.

Oricum există mai multe statui celebre ale lui Mihail. Geografic întâlnim o regiune geografică care poartă numele arhangheului Mihail este vorba de Muntele Sfântul Mihail din Canalul Mânecii în Nordul Franţei. În această localitate din nordul Franţei întâlnim o statuie celebră a lui Mihail pe care mai mulţi europeni o fotografiază şi o au ca şi amintire când merg prin Franţa.

Oricum, mai multe culturi s-au întrecut în a îl reprezenta pe Mihail. Astfel, după cum am spus în regiunea Balcanilor sunt extrem de multe icoane cu Mihail şi cu îngerii care sunt sub conducerea sa. Ştim astfel de arta elenă, arta albaneză, arta sârbă sau arta italiană care toate au diferite reprezentări ale lui Mihail. Cultul lui Mihail a primit astfel din fericire şi forme artistice. Oricum, Biserica Ortodoxă cere mai mult decât orice ceea cee am putea denumii păstrarea tradiţiei iconografice în ceea cea ce priveşte persoana lui Mihail. Mihail este astfel ceea ce am putea denumii centrul cultului angelologic din mai multe punct de vedere.

[59] http://www.doxologia.ro/en/node/7475.

Oricum, nu se ştie exact care sunt îngerii care sunt sub ascultarea lui Mihail. Prin urmare iconografia a fost din acest punct de vedere o bogată sursă de inspiraţie şi de creativitate pentru mai mulţi pictori şi sculpturi. În acest sens o scuptură celebră a lui Mihail a fost făcută de Sir Jacob Epstein.[60] Atsfel, ştim mai bine decât orice că există un cult cât se poate de bine pus la punct a lui Mihail şi a persoanei sale. Mai mult decât orice am putea spune că sunt mai multe tradiţii apocrife despre Mihail şi existenţa lui. Prin urmare ştim că există Mihail dar sub Mihail există mai multe teorii referitoare la îngerii care sunt sub el sau care stau în compania lui. Fie că este vorba de Aliil, Beliil, Seliel, Feliil, Oriel, Noril, Adulil sau alte nume în diferite epoci numele îngerilor care au stat sub Mihail a variat.

Prin urmare nu se ştie un număr exact al îngerilor care stau sub arhanghelul Mihail. Ştim că este vorba de mai mulţi îngeri dar nu ştim exact tot ceea ce ţine de numărul lor şi de existenţa lor. Prin urmare, au exiatat mai multe speculaţii referitor la îngerii care stau sub Mihail. Anumite liste citează pe Miduil, Belil sau Rudiil.

Ortodoxia nu a speculat foarte multe referitor la caracterul de „arhanghel” al lui Mihail. Se înţelege că îngerii au fost astfel reprezenaţi de sfinţii părinţi şi apoi de iconografi ca şi având o formă de existenţă ierarhică. Astfel, când Mihail a fost reprezentat în ierarhia îngerească, în special în celebrele icoane medievale nu ştim care este el ca şi înger separat de îngerii care stau sub ascultarea sa. Ştim astfel că pe pereţii exteriori de la mai multe mănăstiri din Moldova îngerii lui Dumnezeu sunt reprezentaţi sub o formă de scară.

Prin urmare în ierarha îngerilor sau când îngerii sunt reprezenţai în formă de ierarhie este cât se poate de greu sau de dificil să îl localizăm pe Mihail. Cu această problemă s-au confruntat şi marii iconografi sau iconari ortodocşi când a fost vorba de a reprezenta pe sfinţii arhangheli mai mult decât orice. Aceasta fiindcă după câte ştim îngerii lui Dumnezeu sunt grupaţi în mai multe cete sau mai multe ierarhii. Ştim astfel că Mihail este o parte din cele nouă ierarhii de îngeri.

Dar în iconografie în general ne putem da seama de Mihail numai cînd îl vedem singur şi fără de restul îngerilor din ierarhia cerească a Sfântului Dionisie Areopagitul. Mihail este astfel subiectul reprezentării a mai multor icoane ale ierarhiei îngerilor. Astfel, în România cea mai celebră pictură a ierarhiei îngereşti o găsim în special la Mănăstirea Suceviţa unde apare celebra reprezentare a Scării Sfântului Ioan Climax. Pe scara Sfântului Ioan Climax putem vedea mai mulţi îngerii care stau pe partea superioară a scrării dintre care avem mai multe motive să credem că este şi de arhanghelul Mihail şi pe partea cealaltă a scării putem vedea mai mulţi diavoli sau demoni care trag sufletele în iad. În timp ce îngerii şi arhanghelii trag sufletele în paradis, îngerii şi diavolii vor să tragă sufletele în infern. Şi aici în aceste reprezentări ale lui Mihail nu ştim exact tot numărul sau numele exacte ale îngerilor. Ştim că de partea îngerilor care vor să tragă pe om şi sufletul său în paradis este mai mult decât orice Arhanghelul Mihail. Astfel, putem vedea că în susul scării cei care ajung până acolo şi nu sunt prinşi de diavoli sunt încoronaţi de Domnul Iisus Hristos şi de îngerii care Îl însoşesc. Motivul scării a fost cât se poate de mult un motiv îngeresc care a avut foarte multe senmificaţii în cultul ortodox. Scara Sfântului Ioan Scărarul face mai multe referinţe la existenţa îngerilor şi a lumii îngereşti.

Mai mult decât orice, scara a devenit subiect al reprezentării iconografice în ortodoxie. Ortodoxia a fost mai mult decât orice cea care a avut cele mai multe reprezentpri ale îngerilor

[60] Evident pe glob sunt mai multe statui ale lui Mihail. În prezentele rânduri nu le putem enumera pe toate. Dintre cele mai celebre am anunţat în rândurile de mai sus.

după descrierile Sfântului Ioan Scărarul în lucrarea sa.[61] Prin urmare, ierarhia îngerilor a fost privită în ascetica ortodoxă ca şi o ierarhie şi a fost reprezentată în iconografie ca scară sau mai bine spus ca şi o ascensiune a omului în spre Dumnezeu şi îngerii Săi.

Astfel o celebră icoană a scării a fost mai mult decât orice icoana de la Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai în Egipt. Oricum, o altă celebră icoană a scării o găsim la mănăstirea Voroneţ din Moldova. Mai mult decât orice în evul mediu scara Sfântului Ioan Scărarul a devenit am putea spune sumarizarea cunoştinţelor care le avem despre îngerii lui Dumnezeu şi paradisul pe care îl stăpânesc aceştia.

În iconografie îngerii au fost mai mult decât orice reprezenaţi ca şi unii care stau în paradis. Locul îngerilor este mai mult decât orice paradisul. Mai mult decât orice îngerii şi Mihail este menţionat mai mult decât orice în diferite tradiţii ale occidentului şi ale orientului. Îngeri sunt astfel centrul iconografiei. Ortodoxia a considerat că nu este destul o simplă artă pentru a reprezenta pe îngeri ci trebuie mai mult decât orice reprezentaţi conform unor cerinţe explicite aşa s-a născut iconografia sau mai bine spus tradiţia iconarilor.[62]

Prin urmare, am putea spune că icoanele lui Mihail sunt mai mult decât orice şi un garant palpabil pentru noi că există o lume a îngerilor dincolo de lumea noastră. După porunca Vechiului Testament noi nu ne închinăm la materialul icoanei ci la persoana care este reprezentată în ea.[63] Prin urmare, cultul îngerilor nu este un cult al idolilor sau un cult al zeilor. De mai multe ori s-au făcut acuze cum că cultul lui Mihail ar fii mai mult decât orice cultul unui idol. Biserica a resticţionat astfel cultul statuilor care îl reprezintă pe Mihail sau alţi îngeri sau arhangheli.

O statuie celebră a Arhangheului Mihail o găsim la Budapesta în piaţa Vilmos Apor [Sau piaţa Libertăţii]. Această statuie care este postată chiar într-una dintre cele mai celebre pieţe ale Budapestei îl reprezintă pe Mihail luptându-se şi biruindu-l pe Satan. Statuia ni-l arată pe Mihail cu un coif de luptă şi cu o sabie de foc ridicată deasupra lui Satan şi înfângându-l pe Satan. O altă statuie celebră a lui Mihail găsim în Mesina din Sicilia Italia.

Evident nu putem evoca în prezentul studiu toate statuile lui Mihail din toate colţurile lumii. Oricum mai multe statui ale lui Mihail întâlnim în Paris, Londra, Copenhaga, Lisabona sau Madrid. În timp ce ortodoxia a păstrat în cultul ei numai icoana lui Mihail, aritştii şi sculptorii au făcut mai multe statui. Mai multe icoane ale lui Mihail întâlnim dimpreună cu arhanghelul său însoţitor Gavriil.[64]

---

[61] Scara Sfântului Ioan Climacos a fost mai mult decât orice o lucrare ce a dat mult de gândit iconografilor ortodocşi la fel ca şi iconarilor. Icoana scării Sfântului Ioan Climacos a fost mai mult decât orice centrul a mai multor reprezentări iconografice a îngerilor şi a existenţelor lor. Îngerii sunt astfel partea bună care nu fac decât să ne îndrume în spre paradis şi în spre Dumnezeu.

[62] Un iconar este din mai mult puncte de vedere deosebit de simplul pictor. Iconarul este prin excelenţă am putea spune pictorul religios sau cel care se ocupă cu pictura religioasă.

[63] În secolul al VI-lea Sfântul Ioan Damaschim a făcut mai multe referinţe referitoare la icoanele [imaginile] care îl reprezintă pe Dumnezeu şi îngerii săi. Această lucrare poate fii citită şi în limba română în mai multe ediţii.

[64] „Misiunea lui este de a păzi legea lui Dumnezeu şi de a-i birui pe vrăjmaşi, fiind reprezentat, în iconografia creştina, tinând în mână o sabie de foc. Sfântul Arhanghel Mihail este îngerul care a pus capăt revoltei îngerilor răi. Când Lucifer a căzut din cer împreuna cu ceilalţi îngeri care s-au răzvrătit, Arhanghelul Mihail a stat în mijlocul cetelor îngeresti şi a spus: *Să luam aminte! Să stăm bine, sa stăm cu frica înaintea Celui ce ne-a facut pe noi şi să nu cugetăm cele potrivnice lui Dumnezeu (...) Să luăm aminte, cum a cazut din cer luceafărul cel ce răsărea dimineaţa şi s-a sfărâmat pe pământ (Vieţile Sfintilor pe luna noiembrie)*. Din acel moment, căderea îngerilor a încetat, toate cetele cereşti înăltând cântare de laudă. De aici deriva şi numele sărbătorii, *Soborul Sfinţilor Arhangheli*, deoarece *această conglasuire a sfinţilor îngeri s-a numit sobor îngeresc adica o luare-aminte, o cugetare, o glăsuire, o unire. Caci împreună şi cu un glas slăvesc pe Tatăl, pe Fiul si pe Sfantul Duh, pe Sfanta*

Prin urmare mai multe statui şi icoane ale lui Mihail le putem vedea dimpreună cu paternetul său din paradis Gavriil. Între Mihail şi Gavriil se ştie că există o relaţie extrem de strânsă. Această relaţie a dus la sărbătorirea comună a celor doi arhangheli în cultul ortodox. Mihail şi Gavriil sunt astfel doi arhangheli din cultul ortodox care sunt extrem de apropiaţi de cea mai mare parte a angelologiei ortodoxe. Angelologia ortodoxă este în general o angelologie care se bazează pe cultul acestor doi mari arhangheli Mihail şi Gavriil. Prin urmare în iconografia ortodoxă am putea spune că Mihail şi Gavriil este mai mult decât orice realitatea existenţiei lumii îngerilor.

Această lume a îngerilor a fost cât se poate de mult celebrată în cultul ortodox în iconografie şi în artă în statui. Prin urmare, ortodoxia ne îndeamă ca în casele noastre să avem icoana lui Mihail sau dacă nu icoana lui Mihail şi Gavriil. Ceea ce ştim din tradiţia ortodoxă este că nici Mihail şi nici Gavriil nu sunt îngeri păzitori. Prin urmare ortodoxia a fost conştientă de existenţa îngerilor şi a modului lor de a se manifestra. Iubirea de îngeri a fost desemnată de ortodoxie ca fiind angelofilie. Prin agelofilie înţelegem mai mult iubirea spirituală pe care o avem faţă de îngerii lui Dumnezeu. Această formă de iubire faţă de îngeri şi de arhangheli a prins de cele mai multe ori forma iconografică. Iconarii ortodocşi sunt cei care am putea spune au fost autorizaţi pentru a reprezenta pe îngerii lui Dumnezeu şi pentru a le da un loc în cultul Bisericii.

Icoanele arhangheului Mihail nu trebuie murdărite, scuipate sau scobite cu intrumente ascuţite. În faţa icoanei arhangheului Mihail Biserica ne îndeamnă să facem rugăciuni sau mai bine spus cereri. Putem astfel să cerem arhengheului Mihail să mijlocească la Dumnezeu pentru noi, să ne ferească de rău şi de necazuri sau mai mult decât orice să ne apare de necazuri şi de toate cele rele care pot să vină peste noi.

Prin urmare, o icoană a lui Mihail sau Mihail cu Gavriil poate mai mult decât orice să ne facă să ne ridicăm mintea şi simţirile la Dumnezeu şi la existenţa Lui. La icoana lui Mihail putem citii astfel acatsitul arhangheului sau ne putem mai bine spus ruga şi reculege. Icoanele sunt astfel un spaţiu religios care dispare în zilele noastre. În acelaşi timp trebuie să ştim că cultul Arhanghelului Mihail nu este un cult al violenţei şi al războiului. Mai mult decât orice icoanele ortodoxe care ni-l prezintă pe Mihail trebuie să fie icoane care ne duc cu gândul la lumea de dincolo, sau mai bine spus la lumea îngerilor.

Pe parcursul veacurilor au fost mai mult fapte extraordinare ale icoanelor arhaghelului Mihail dintre care se crede că unele au fost făcătoare de minuni. O Biserică celebră care este închinată lui Mihail este în insula Cipru şi este numită Podithu. La această Biserică se spune că au avut loc mai multe apariţii ale lui Mihail. În această Biserică nu se slujeşte decât o singură dată pe an în 6 septembrie pe data pomenirii Arhangheului Mihail. Oricum, această Biserică a

---

Treime (Vietile Sfintilor pe luna noiembrie). Arhanghelul Mihail s-a certat cu diavolul în pustiul Arabiei pentru trupul lui Moise (Iuda 1, 9), a însoţit poporul ales din Egipt către Pământul Făgăduinţei şi a pogorât cele zece pedepse peste poporul egiptean. Arătându-se lui Navi, i-a spus: *Eu sunt Voievodul oştilor Domnului şi acum am venit*. (Iosua 5, 14). Tot Arhanghelul Mihail l-a apărat pe Daniil în groapa cu lei şi i-a vestit lui Lot pieirea Sodomei şi a Gomorei, scăpandu-l de foc şi de pedeapsa divină. Sfântul Apostol Pavel spune că, la sfârşitul veacurilor, Sfântul Arhanghel Mihail va suna din trâmbiţă, îi va trezi pe cei morţi şi va aduna toate neamurile la Judecată. Arhanghelul Mihail este protectorul călugărilor, al armatelor creştine şi al voievozilor - care erau mereu însoţiţi pe câmpul de bătălie de icoana Sfântului Arhanghel. În folclorul religios românesc, Arhanghelul Mihail poartă cheile Raiului, lupta împotriva diavolului şi veghează la capul bolnavilor - dacă acestora le este sortit să moara -, sau la picioarele lor - daca le este harazit să mai trăiasca. Se spune că i se alatura Sfântului Ilie, atunci când acesta tună şi trăsneşte, sau că orânduieşte singur grindina, cu tunul. De asemenea, Arhanghelul Mihail ţine ciuma în frâu, aşa cum face şi Sfântul Haralambie.” http://www.daciccool.ro/traditii/romania-crestina/712-soborul-sfintilor-arhangheli-mihail-si-gavriil.

lui Mihail din Galata în Cipru este am putea spune Biserica care are probabil unul dintre cele mai pronunţate culte ale arhangheului Mihail.

Oricum cultul ortodox după cum am spus nu foloseşte statui ale lui Mihail dar statuile lui Mihail nu sunt interzise sculptorilor de a fii făcute. În zilele noastre de fapt întâlnim din ce în ce mai puţine sculpturi ale lui Mihail şi a îngerilor în general. Aceasta fiindcă în antichitate a existat precedentul închinării la idoli sau la zei.

Prin urmare pentru a face o distincţie cât se poate de netă Biserica a arătat că ortodoxia nu a renunţat la cultul îngerilor. La intrarea în mai multe Bisericii Ortodoxe putem vedea pe arhanghelii Mihail şi Gavriil care sunt arătaţi ca şi cei care patronează Bisericile Ortodoxe. În timp ce Biserica ortodoxă are o iconografie a îngerilor şi a arhangheilor şi a arhanghelului Mihail, ortodoxia nu are nici un fel de atitudine pentru cultul privat al arhangheului Mihail.

În special cultele protestente şi neoprotestante am putea spune că nu au cultul arhangheului Mihail şi nici cultul îngerilor. Îngerii sunt astfel aproapte inexitenţi în cultele protestante şi neoprotestante. Astfel, în cultele neoprotestante şi protestante ştim cât se poate de bine că îngerii lui Dumnezeu nu au loc decât numai în cântări sau în imnografie. Ortodoxia vede cât se poate de mult o legătură între imnografia şi iconografia legată de arhanghelul Mihail. Mihail este astfel am putea spune mai mult decât orice parte integrală din cultul ortodox fiind unul dintre cei mai îndrăgiţi îngeri ai lui Dumnezeu.

Ştim despre Mihail că în cinstea lui au fost făcute foarte multe statui şi icoane care au fost pierdute odată cu trecerea timpului. Mihail a rămas pentru noi un înger şi arhanghel care este pus de Dumnezeu pentru a ne proteja şi a ne apăra de tot ceea ce este rău. În tumultul lumii înconjurătoare putem găsii de mai multe ori liniştea la o icoană a lui Mihail şi a prezenţei sale. Icoana lui Mihail ne face să ştim că în lume nu există numai rău ci există şi bine şi că prin rugăciune putem să trecem peste greutăţile lumii în care trăim.

Statuile lui Mihail sunt mai multe decât orice un exemplu care este menit să ne arate ceva din existenţa transcedentului a lumii îngerilor sau a eternităţii. Cultul lui Mihail nu este prin urmare un cult păgân din moment ce păgânii care se închinau la zei şi la divinităţi nu creadau în îngeri. În general în mai multe crezuri antice îngerii erau simpli zei care trebuiau cinstiţi într-un mod formal. Este cât se poate de evident că îngerii nu sunt zei ci am putea spune că sunt fiinţe suprapământeşti.

Iconografia ortodoxă este o iconografie care şi-a ridicat din cele mai vechi timpuri problema reprezentării îngerilor şi a arhangheilor. Îngerii erau astfel mai mult decât orice în centrul cultului ortodox din Vechiul Testament. Prezentul capitol s-a voit mai mult decât orice o trecere în revistă sau o mică istorie a iconografiei Arhangheului Mihail. Foarte multe date şi informaţii din trecutul istoric al umanităţii s-au pierdut aşa că nu mai ştim despre cum au cinstit medievalii pe Mihail şi prezenţa lui. Ştim astfel prin imnologia şi iconografia lui Mihail că viaţa omului şi a lumii se află în sfere de infuenţă şi de decizie mult mai superioare deâcât ale noastre.

Îngerii şi arhanghelii sunt astfel cu mult dincolo de lumea noastră şi lor trebuie să le cerem sprijinul pentru a găsii îndrumarea de care avem nevoie. Îngerii sunt astfel nu numai o entitate care au ţinut de evul mediu ci eu au rămas şi vor rămne la fel până la finalul lumii şi al existenţei. Cultul arhangheului Mihail s-a stabilit conveţional că este un cult care este cel mai bine exprimat prin iconografie adică prin icoane. Icoanele sunt astfel mult mai uşor protabile şi mai uşor de adus în casele noastre. Statuile deşi nu sunt interzise de Biserică am putea spune că sunt mult mai greu de purtat şi de ţinut.

SCRIERILE DESPRE ARHANGHELUL MIHAIL ÎN CULTUL ORTODOX

„Bucură-te, Mihaile, mare Arhistrateg, cu toate Puterile cereşti!”[65]

După cum am spus, cultul ortodox a adresat mai multe imne şi rugăciuni Arhangheului Mihail. Dar mai multe decât orice pe parcursul timpului a apărut am putea spune o bogată literatură despre Mihail şi persoana sa. Am citat la începutul acestei lucrări pe antroposoful german Rudolf Steiner care scris pe la începutul secolului al XX-lea o carte despre Mihail intitulaтă sugestiv Misiunea lui Mihail. Cartea lui Steiner deşi a fost de mai multe ori citată de teologi, nu a prezentat am putea spune adevărul ortodox despre Mihail. Deşi Rudolf Steiner am putea spune a adunat foarte multe informaţii despre Mihail din diferite surse ortodoxe şi neortodoxe, am putea spune că el nu a fost fidel sau mai bine spun nu a ţinut să exprime adevărul ortodox.

[65] Acatistul arhanghelului Mihail.

Prin urmare, vom enumera în prezentul capitol locurile unde este menţionat Mihail şi care sunt principalii autori ortodocşi care au scris despre Mihail şi despre existenţa sa. Astfel, în canonul biblic al Scripturii se face menţiune de 5 ori la Arhanghelul Mihail. El apare de 3 ori în Vechiul Testament şi de 2 ori în Noul Testament. Papa Grigorie cel Mare a scris şi el despre Mihail de mai multe ori [aceasta undeva prin anul [590-604]. La fel de bine la mai mulţi scriitori bisericeşti găsim menţiuni despre Mihail.[66] Referinţe la Mihail mai fac părinţii Apostolici cum ar fii Sfântul Igantie Teoforul, Sfântul Clement Romanul sau Sfântul Policarp al Smirnei.

Oricum, ceea ce avem cel mai mult azi de a face este o nouă şi abundentă literatură angelologică despre Mihail şi existenţa lui. Prin urmare Mihail este am putea spune cât se poate de mult un arhanghel care apare în mai multe scrieri. Oricum unele tradiţii nu îl menţionează pe Mihail ca şi singurul arhanghel dintre cei trei arhangheli principali ai ortodoxiei. „Mihail: "Acela care este ca Dumnezeu" sau "Cine este cel care e ca Dumnezeu?" (Daniel 10,13; 12,1; Iuda v. 9; Apocalipsa 12,7-8). Gavriil: "Omul (puternic al) lui Dumnezeu" sau "Dumnezeu este puternic"("Puterea lui Dumnezeu") (Daniel 8,16; 9,21; Luca 1,19-26). Este numit și Djibril sau Jibril. Rafail: "Dumnezeu vindecă" ("Vindecare de la Dumnezeu") (Tobit 3,17; 12,15). Numit și Israfel. Uriil: "Lumina sau Focul lui Dumnezeu" (III Ezdra 4,1?). Numit și Sariil, Suriil sau Muriil. Selafiil: "Porunca, Vestitorul sau Rugăciunea lui Dumnezeu", întrucât porunca și rugăciunea sunt cele două moduri de comunicare: una descendentă, cealaltă ascendentă. Mai este numit și Salatiil, Selatiil, Serafiil, Sarachiil, Saraqail, Zarachiil, Zerachiil, sau Zahariil. Iehudiil: "Mărirea, Lauda sau Slăvirea lui Dumnezeu." Mai este numit și Gudiil sau Iegudiil. Varahiil: "Binecuvântare sau Binecuvântări de la Dumnezeu". Numit și Barahiel sau Varahiel. Raguil: "Prieten al lui Dumnezeu" Numit și Raziil [1], care înseamnă "Secretele/tainele lui Dumnezeu. Nu este același cu Rafail. Ieremiil: "Îndurarea, Înălțarea sau Milostivirea lui Dumnezeu" (cf. III Ezdra 4,36 ?). Numit și Ieramiil, Ieremiel, Ramiel sau Remiel. Anail: "Harul sau Bucuria lui Dumnezeu". Numit și Aniel, Hanael sau Haniel. Iofiil: "Frumusețea lui Dumnezeu". Numit și Orifiel, Iufiel, Zufiel, Zofiil, Zofchiel, Zafiel, Zafchiel, Cafziel, Cassiel sau Kepharel. Zedechiil: "Dreptatea, Îndreptarea sau Judecata lui Dumnezeu". Numit și Saxhiel, Tsadkiel, Zadakiel, Zadkiel, Zedekul."[67]

Prin urmare, în special sfinţii Bisericii au elaborat mai multe lucruri despre Mihail şi despre existenţa lui. Mihail a fost luat astfel de mai multe ca şi o paradigmă a existenţelor îngereşti. Mihail este astfel în centrul a mai multor scrieri patristice şi ecclesiale. O sumarizare a adevărului ortodox despre Mihail o găsim în proloagele Bisericii Ortodoxe. Biserica Ortodoxă şi mai mult decât orice în omiliile pe care diferiţi preoţi le-au ţinut pe parcursul timpului a avut ample referinţe al existenţa lui Mihail.[68]

---

[66] Regretatul Părinte Sofian Boghiu a scris şi el mai multe rânduri am putea spune nemuritoare despre Mihail şi existenţa lui. La fel de bine Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria a scris mai multe cuvinte şi predici despre Mihail pe care le putem găsii în diferite volume şi apariţii editoariale religioase.

[67] http://ro.orthodoxwiki.org/Arhangheli.

[68] „Astăzi Biserica ne cheamă să cinstim pe Sfinţii Îngeri şi lucrarea lor în viaţa noastră şi în lume. Este sărbătoarea Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavriil, în jurul cărora Biserica adună şi serbează toata obştea, tot "soborul" Sfinţilor Îngeri laolaltă. Ca sărbătoare a îngerilor, ziua de 8 noiembrie a început a se serba ăn Biserică de prin veacul al cincilea şi ea s-a răspandit repede în tot Răsăritul creştin. Despre îngeri, Biserica învată ca ei sunt "duhuri slujitoare" (Evrei, 1, 14), adică fiinţe fără de trupuri, slugi credincioase lui Dumnezeu şi totodata prieteni şi ocrotitori ai noştri, puşi de Dumnezeu, pe drumul anevoios de la leagăn, la patria nostra cerească, la "Cerul nou şi pământul nou" ce vor sa fie. Asşdar, dacă îngerii se arată sub forme văzute, nu-i asta firea lor cea adevărată, forma văzută este un chip de împrumut, ei sunt "lumea nevăzuta", "cerul". Dupa descoperirile Sfintei Scripturi şi după mărturisirile Sfinţilor, îngerii iubesc pe Dumnezeu, Îl preamăreasc şi-I implinesc voia Lui în conducerea lumilor. împărătiilor, a popoarele, a oamenilor. Ca slujitori, îngerii sunt uneori împlinitori ai pedepselor lui

Astfel mai multe texte ale Bisericii ne vorbesc de existenţa lui Mihail ca şi un înger care a inspirat pe mai mulţi din diferite perioade istorice să se nevoiasă şi să se înduhovnicească. Astfel, inspiraţia lui Mihail a fost mai mult decât orice la o viaţă cât se poate de pnevmatologică sau mai bine spus cât se poate de aproape de Dumnezeu. Prin urmare cu toţii dorim să fim aproape de Mihail şi de existenţa lui. Dar mai mult decât orice trebuie să ştim am putea spune adevărul ortodox şi universal al Bisericii Ortodoxe şi al spiritualităţii lui.[69]

Mai multe lucruri despre Mihail le aflăm din două mari enciclopedii religioase. Este vorba mai mult decât orice de Enciclopedia iudaică şi mai apoi de enciclopedia catolică. Dar oricum în această scriere întâlnim numai scrieri generale despre Mihail. Un al părinte care a scris despre Mihail a fost mai mult decât orice Teodoret al Cirului. Sfântul Vasile cel Mare a scris şi el

---

Dumnezeu, cum a fost focul peste Sodoma sau pedepsele peste Egipt. Dar, în mod statornic, îngerii slujesc la apărarea şi călăuzirea oamenilor. Ei duc rugăciunile noastre la Dumnezeu, ei ocrotesc pe cei drepţi: pe Lot, de foc, pe Ilie de Ahab, pe cei trei tineri în cuptorul din Babilon, pe Apostolul Petru de Irod. Ei vestesc faptele mari ale mântuirii: Naşterea Domnului, suferinţa din Gheţimani, Învierea Domnului, a doua Lui venire. Îngerii pazitori sfătuiesc de bine pe oameni prin glasul conştiintei: tot ce este în noi bun, curat, luminat, orice gând frumos, orice mişcare bună a inimii, rugăciunea, pocăinta, faptele bune, toate acestea se nasc în noi şi se înfăptuiesc din îndemnul îngerului păzitor. La început, toţi îngerii au fost făcuţi de Dumnezeu buni, strălucind de frumuseţi, de întelepciune şi de tot felul de daruri. Dar, Stăpânul Cerului şi al pământului i-a supus unei încercari prin care îngerii, cu voie liberă, să-şi dovedească ascultarea. Încercarea aceasta s-a petrecut înainte de facerea lumii. Şi, în aceasta încercare, o parte din îngeri, în frunte cu Satan, cel mai frumos şi cel mai înzestrat dintre ei, s-a răzvrătit împotriva Ziditorului său, zicând: "*Pune-voi scaunul meu deasupra norilor şi voi fi asemenea cu Cel Preainalt*". Şi ameţit de mândrie, n-a vrut să mai asculte de Dumnezeu. Despre căderea lui Satan şi a ingerilor lui, Scriptura ne vorbeste aşa: "*Şi s-a făcut razboi în cer: Mihail şi îngerii lui au pornit război cu balaurul. Şi se războia şi balaurul şi îngerii lui şi n-a izbutit el, nici nu s-a mai gasit pentru ei loc în cer. Şi a fost aruncat balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă satana, diavolul cel ce inşela pe toata lumea, pe pământ şi îngerii lui au fost aruncaţi cu el*" (Apoc., 12, 7-9). Şi aşa a cazut Satan din cinstea de arhangel, precum grăieste Domnul: "*Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer*" (Luca, 10, 18). Şi asemenea cu el şi ceata de îngeri ce era sub dânsul, înălâandu-se, au căzut şi demonii, luptători împotriva mântuirii noastre s-au făcut. Dar Arhanghelul Mihail, de-a pururi lăudatul, păzind ca o slugă credincioasă, "*credinţa către Stăpânul Său, s-a arătat adevarata căpetenie peste cetele celor fără de trupuri*". Că, văzând cum a căzut vicleanul Satan, a lăudat cu glas pe Domnul tuturor şi a zis: "*Să luăm aminte, noi, care suntem făpturi, ce a patimit Satan, cel care era cu noi: cel ce era lumina, acum întuneric s-a făcut. Că cine este ca Dumnezeu?*" Mi-ca-El? Ca, numele de Mihail asta înseamneaza: "*Cine este ca Dumnezeu*". Şi aşa s-a întocmit soborul, adică adunarea şi unirea tuturor îngerilor credincioşi lui Dumnezeu, iar Mihail Arhangelul a fost rânduit de Atotputernicul Dumnezeu căpetenie a îngerilor buni şi mare folositor şi de bine făcător al mântuirii noastre şi, luand chip văzut, s-a arătat multora, atât în Legea veche cât şi in Legea nouă. Împreună cu Sfântul Arhanghel Mihail serbăm astazi şi pe preafrumosul şi înveselitorul Arhanghel Gavriil, că şi acesta, luând chip văzut, multe faceri de bine a dăruit neamului omenesc, arătate în amândouă Testamentele. Aşa, în proorocia lui Daniil, Gavriil este numele îngerului tălmăcitor al vedeniei (Dan., 8, 16). Asemenea, Gavriil arată lui Daniil înţelesul celor şaptezeci de săptămani de ani până la venirea lui Mesia Hristos (Dan., 9, 21-27). Dupa tradiţie, tot el, Gavriil, vesteşte lui Ioachim şi Ana ca din ei va să se nască Doamna, Stăpâna noastră, Maria, Născătoarea de Dumnezeu. În Legea nouă, Gavriil descoperă preotului Zaharia, nasterea lui Ioan, Botezătorul Domnului (Luca, 1, 19). Tot Gavriil anunţă Fecioarei din Nazaret naşterea de la Duhul Sfânt a Domnului Hristos, Mântuitorul lumii (Luca 1, 28). Unii zic ca tot Arhangelul Gavriil a fost îngerul în veşmant alb, care, pogorându-se din cer, a răsturnat piatra de pe uşa mormântului şi a şezut deasupra ei, la ceasul Învierii Domnului. Şi el a fost acela care, cel dintâi, a dat Mironosiţelor vestea Învierii. Şi, ca să zicem mai cuprinzător, dumnezeiescul Gavriil a slujit la toată iconomia Întruparii Cuvântului lui Dumnezeu, din început şi până la sfârşit. Pentru aceasta şi Biserica lui Hristos a hotărât să-l prăznuiasca pe el, împreună cu Arhanghelul Mihail, şi să cheme darul şi ajutorul amândoura, rugându-i ca, prin mijlocirea şi rugăciunile lor, în veacul de acum, să aflam izbăvire de rele, iar în cel ce va să fie, să ne învrednicim bucuriei şi împărătiei cereşti. Amin. A se vedea http://www.credo.ro/proloage.

[69] Pe internet se găsesc la ora actuală peste 2.000.000 de articole despre Mihail şi despre existenţa lui.

despre arhanghelul Mihail şi l-a poziţionat undeva ca fiind „prinţ al îngerilor." Mai mulţi alţi autori scolastici au făcut referinţe la Mihail. Am putea enumera pe Toma Aquino, pe Duns Scotus Eurigena sau pe William Ockham. Oricum, scolastica a adus anumite aporturi sau contribuţii sau mai bine spus a elaborat mai multe învăţături despre Mihail şi despre existenţa lui.

Prin urmare, ştim că Mihail este mai mult decâτ orice ceea ce am putea denumii o temă a patristicii ortodoxe la fel de bine ca şi angelologiei ortodoxe. Angelologia ortodoxă am putea spune că este cel mai mult o temă recurentă a asceticii ortodoxe sau mai bine spus a lucrărilor care s-au scris despre Mihail. Mai multe lucruri despre Mihail le scria americanul Gustav Davidson. La fel de bine mai multe lucru despre Mihail le aflăm în două mari enciclopedii care s-au scris mai recent. Este vorba de Susan Gregg şi Rosemary Anne Gulley, care ambele au scris enciclopedii despre îngeri.[70] Oricum, interesul omului de a „experimenta" o variεtate de lucruri nu trebuie să se confunde cu nevoia omului de îngeri şi de viaţa lor. Mai mult decât orice îngerii [Aliil, Feliil, Budiil, Uliil, Soliil sau ori care altul] sunt slujitori ai lui Dumnezeu şi fac parte dintr-o lume mai mare decât a noastră.

Oricum, cultul ortodox al arhangheului Mihail am putea spune că nu este unul fundamentalist. Fundamentalistul sau fanatismul religios am putea spune că nu este în nici un caz o caracteristică a cultului arhangheului Mihail. Termenul de arhanghel al lui Dumnezeu se leagă foarte mult de ierarhia îngerilor sau de modalitatea lor de a se organiza. Existenţa îngerilor este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii transecdenţă, la fel de bine Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii transcendenţa noastră ca şi fiinţe create de Dumnezeu.

Tot ceea ce putem ştii despre îngeri şi despre Mihail este mai mult din descoperirea lui Dumnezeu. Dumnezeu a descoperit în Vechiul Testament o lume a îngerilor şi o lume nevăzută. Speculaţii referitor la această lume au fost extrem de multe. Marii savanţi sau marii oamenii de ştiinţă au afirmat că îngerii sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii „extratereştrii de pe alte planete." Adevărul de credinţă ortodox a stat foarte mult în contradicţie referitor la aceste lucruri. Mai multe scrieri patristice şi după cum am arătat şi biblice vorbesc despre existenţa îngerilor şi a arhnagelilor, fiinţe extrem de spirituale care îl slujesc pe Dumnezeu. Oricum, scopul îngerilor nu este de a ne „agresa" cu existenţa lor ci de a ne învăţa ceva. Prin urmare existenţa îngerilor are pentru noi un caracter dogmatic.

Îngerii şi Mihail se opun forţelor şi puterilor demonice. Diavolii sunt mai mult decât orice existenţe ale răutăţii totale sau a răutăţii nelimitate. În acest „război nevăzut"[71] între îngeri şi diavoli, trebuie să ştim că îngerii sunt de partea binelui în timp ce diavolii sunt de partea răului. Între îngerii şi diavoli a existat o „ruptură" sau mai bine spus o „schismă" totală. Ortodoxia susţine că ea a avut loc mai înainte de facerea omului şi a lumii. Omul este este terenul de luptă a două mari energii sau puteri: a bineului şi a răului.

Mihail am putea spune că este un „agent al bineului." Prin urmare omul nu are de parte lui numai duşmanii nevăzuţi ci şi prieteni nevăzuţi. Credem că îngerii sunt prieteni ai omului. Dar de îngerii şi de bunătatea lor nu trebuie să abuzăm. Din aceast motiv ortodoxia ne cere să avem cultul lui Mihail. Prin urmare pe data de 6 septembie trebuie să ne reamintim că există Mihail şi este bine să îi ţinem ziua. Dar trebuie să o ţinem dacă putem într-un spirit ortodox.

---

[70] Susan Gregg, *Encyclopedia of angels,* (Fair Winds Press, 2008).
[71] Sfântul Nicodom Aghiritul a fost cel care a scris o lucrare celebră pe această temă, intitulată sugestiv Războiul nevăzut.

Evident, nu trebuie să fim fanatici sau extremişti în ceea ce priveşte cultul lui Mihail. Trebuie să avem mai mult decât orice credinţă în iubirea lui Mihail faţă de om şi de condiţia sa. Logica ortodoxă este că dacă Dumneezu şi îngerii au creat lumea şi pe om, tot Dumnezeu şi îngerii Săi se vor îngrijii de „ţelul final al omului şi al existenţei sale.” Prin sine omul nu poate să răzbească în lupa sa contra forţelor întunericului care vor pierzania şi eradicarea totală a omului şi a lumii. Mai mulţi părinţi din secolul al XX-lea ne-au spus că în spatete celor două războaie mondiale au existat forţe demonice şi diavoleşti care au împins omul pe margina distugerii.

Crezul şi cultul Arhangheului Mihail trebuie să fie văzut mai mult decât orice ca şi un crez în bine şi în posibilitatea ca binele să iese în cele din urmă victorios. Victoria binelui, am putea spune că este esenţială sau mai mult decât atât definitorie pentru existenţa şi rostul final al omului.[72] Oricum în ceea ce priveşte cultul îngerilor şi a arhanghelului istoria reţine că pe la anul 363 părinţii de la acest un sinod local au declarat că îngerii şi Mihail nu trebuie cinstiţi sau veneraţi ca şi nişte zei.

Un al sfânt care a scris despre Mihail a fost papa Silvestu al Romei. La fel de bine un al mare fost Patriarh al Alexandriei Alexandru a scris despre Mihail.[73] Oricum mai multe tradiţii ne spun că atunci când vorbim de caracterul militar al îngerilor Mihail este principalul conducător. Oricum, trebuie să ştim că Mihail mai apare şi în mai multe lucrări apocrife. Astfel menţiuni despre Mihail întâlnim în apocrifa „Adormirea lui Moise,” „Înălţarea lui Isaia” şi multe altele. Oricum, ortodoxia ecumenică tradiţională este cât se poate de evident în profund dezacord cu apocrifele care îl menţionează pe Mihail.

În acest sens, ortodoxia nu este împotriva scrierilor despre Mihail dar aceste scrieri trebuie mai mult decât orice făcute pe baza a ceea ce este tradiţional şi pe ceea ce este în conformitate cu voia lui Mihail însuşi. Astfel, există am putea spune o pseudo doctrină sau mai bine spus o pseudo dogmă a lui Mihail în special în antroposofie. Sunt astfel extrem de multe scrieri şi cărţi antroposofice despre Mihail şi existenţa sa.[74] Ca şi sistematizare a cunoştinţelor de antropologie, antroposofia s-a voit un fel de punct de legătură între filosofie şi antropologie. Oricum, mai mulţi mari oamenii de ştiinţă la fel ca şi teologi au chestionat existenţa necesităţii antroposofiei. Aceasta fiindă mai multe filosofii au ridicat problema existenţei omului şi a problematicii sale.

Prin urmare antroposofia a fost mai mult decât orice o ştiinţă amfibie. Oricum, unde antroposofia lui Steiner a eşuat din punct de vedere istoric a fost acolo unde ea şi-a ridicat problema existenţei lui Dumnezeu şi a devenit o religie. Astfel, antroposofia a ieşit din cadrele tradiţionale ale creştinismului şi şi-a format o dogmă proprie. Aceasta a dus în cele din urmă la o mare distorsionare a adevărurilor de credinţă din creştinismul tradiţional.

Ca şi ştiinţă, antroposofia a făcut greşala de a asuma creştinismul şi religia în general în cadrul ei. Aşa că aceasta a dus în cele din urmă la o opoziţie a clerului ortodox tradiţional faţă de antroposofie şi antroposofi. Un dialog între antroposofie şi creştinism mai există şi în zilele

---

[72] În cartea a IV a Regilor 23, 5 ni se spune foarte clar că nu trebuie să divinizăm pe îngeri şi nici pe Mihail.

[73] În perimetrul românesc trebuie să o pomenin pe fosta principestă a României Alexandra care a scris o carte despre îngeri care s-a tradus în mai multe limbi de circulaţie internaţională este vorba mai mult decât orice cartea Palmele îngerilor (Bucureşti: Anastasia, 1994).

[74] Rudolf Steiner, "Teosofia: Introducere în cunoașterea suprasensibilă a lumii și a determinării omului" (București: Univers Enciclopedic, 2003). Rudolf Steiner, "Știința oculta" (București: Univers Enciclopedic, 2003) B.C.J. Lievegoed, "Omul pe prag sau șansa dezvoltării lăuntrice" (Cluj-Napoca: Triade, 2002).

noastre. Crezul antroposofic este mai mult decât orice un crez profund filosofic şi am putea spune un crez extrem de elevat din punct de vedere intelectual.

Oricum, dezideratele antroposofiei au fost am putea spune mult mai ambiţioase decât a fost cazul. În acest sens, antroposofii lui Steiner au elaborat şi o angelologie antroposofică. Angelologia lui Steiner a fost am putea spune una care se centrată mai mult pe dezideratele antroposofice şi nu pe cele creştineşti. Un alt mare autor patristic care a scris despre îngeri şi despre arhanghelui Mihail a fost mai mult decât orice Clement Alexandrinul. La fel mai multe referinţe despre Mihail le găsim şi la Sfântul Macarie Egipteanul.

În general am putea spune că marii sfinţi părinţi au fost mai mult decât orice preocupaţi de cultul arhangheului Mihail. Mihail a fost astfel din cele mai vechi vremuri în centrul preocupării ortodoxiei şi a creştinsimului.[75] Prin urmare ştim cât se poate de bine că Mihail este eroul a mai multor mari sfinţi ortodocşi care au fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o ortodoxie a cunoştinţelor care le avem despre îngerii şi despre existenţa lor. Mihail a inspirat la fel de mult extrem de multe scrieri literare dintre care unele au fost subiectul la mai multe referinţe cinematografice.[76] Prin urmare sunt extrem de multe romanele care îl menţionează pe Mihail în cuprinsul lor. În literatura română întâlnim foarte multe romane care au acest gen de subiect care se referă la Mihail.

O sumarizate totală a tuturor cărţilor în care se fac menţiuni despre arhanghelul Mihail ar fii un deziderat imposibil sau mai bine spus ce nu poate fii realizat fiindcă sunt extrem de

[75] „Angelologia i-a preocupat mereu pe teologi şi filosofi. Totuşi, cea mai veche menţiune a întrebării "câţi îngeri încap pe vârful unui ac?" e în William Chillingworth, *Religion of Protestants a Safe Way to Salvation* (1638). El atribuie astfel de întrebări gratuite şi excesiv de ingenioase teologilor scolastici. James Franklin citează un pasaj din H. S. Lang, *Aristotle's Physics and its Medieval Varieties* (1992, p.284): "Întrebarea referitoare la câţi îngeri pot dansa pe vârful unui bold este atribuită adesea filosofilor medievali… În realitate, întrebarea nu a fost pusă niciodată în aceşti termeni şi nu poate fi găsită ca atare în scrierile din Evul Mediu". Editorul publicaţiei *Australian Mathematical Society Gazette*, în care s-a publicat articolul lui James Franklin, face adaos următorul amănunt abisal: Vice-cancelarul Universităţii Newcastle, Raoul Mortley, adresîndu-se Senatului, a dat întrebării cu pricina următorul răspuns definitiv: "Soluţia la întrebarea 'câţi îngeri pot dănţui pe vârful unui ac?' este, desigur, bine ştiută de toţi: mai puţini, dacă îngerii sunt rotofei; mai mulţi, dacă sunt uscăţivi şi ascetici". În *Curiosities of Literature* (primul volum a apărut în 1791), Isaac D'Israeli (1766-1848), pretinde că Thoma de Aquino a discutat cu maximă gravitate dacă Christos a fost hermafrodit ori dacă există depozite stercorale în paradis. D'Israeli adaugă şi o altă enigmă: părul şi unghiile înviaţilor [în paradis sau infern] mai cresc după Resurecţie? El precizează că a compilat întrebările privitoare la entităţile angelice din Martinus Scriblerus Numitul Martinus Scriblerus e, în realitate, un pseudonim folosit de Alexander Pope, Jonathan Swift, John Gray, Thomas Parnell şi John Arbuthnot (toţi scriitori plini de humor). Ei au tipărit o lucrare de amuzament (scrisă înainte de 1714) sub titlul: *Memoirs of the Extraordinary Life, Works, and Discoveries of Martinus Scriblerus* (s-a publicat abia în 1741). Autorii spun că filosofii scholastici şi, în speţă, Thoma de Aquino, s-au întrebat dacă un înger care merge din A în B trece prin punctul de mijloc al distanţei dintre A şi B? Întrebarea e, fireşte, interesantă şi insolubilă În *The Revolt Against Reason* (1950), Arnold Lund scrie: "Problema îngerilor pe vîrful de ac, dacă a fost discutată vreodată în Evul Mediu, a reprezenat aproape cu certitudine un exerciţiu menit a ascuţi mintea şcolarilor. Îngerii erau concepuţi ca entităţi pur spirituale, imateriale şi limitate [finite]. Ca urmare, îngerii ar putea avea locaţie în spaţiu, dar nu şi extensiune, aşa cum un punct matematic are poziţie, dar nu are magnitudine. Prin urmare, un înger nu poate ocupa un spaţiu (chiar pe vârful acului), dar poate fi localizat pe vârful lui". În tratatul intitulat *Swester Katrei* (sec. XIV), autorul anonim afirmă că în Paradis cineva a văzut o mie de suflete stând pe vârful unui ac. Aceasta e, se pare, originea întrebării apocrife. Voi aminti, în încheiere, că, în 1704, Leibniz a primit o scrisoare pe aceeaşi temă, semn că problema îngerilor continua să obsedeze pe intelectualii de la începutul modernităţii." http://filosofiatis.blogspot.com/2010/05/ingeri-pe-varful-acului.html.

[76] O astfel de scriere literară a fost cartea îngeri şi demoni a lui Dan Brown, care a avut o ecranizere cu Tom Hanks.

multe volume şi articole care scriu despre Mihail şi despre existenţa lui. Ceea ce a fost cel mai adesea „problematizat” a fost că Mihail nu este un simplu înger ci este un arhanghel adică unul care a fost pus de Dumnezeu să fie „conducător” al îngerilor. Evident, nu toţi cred în existenţa îngerilor şi a arhanghelior.

Evident, crezul în îngeri şi în arhangheli nu este ceva care am putea spune este obişnuit. Omul însă a avut din cele mai vechi vremuri nevoia de a se proiecta pe sine înt-run alt univers decât cel pe care îl cunoaştem în viaţa cotidiană. În sens ortodox ca şi îngerul, omul este o creaţie a lui Dumnezeu. Creat de Dumnezeu din voia sa, omul este sub protecţia lui Dumnezeu, dar această protecţie este făcută de Dumnezeu prin îngeri păzitori. Crezul în arhanghelul Mihail se leagă în ortodoxie şi de crezul în îngerul păzitor.

Prin urmare, îngerii există ca şi făpturi dincolo de voia omului. Dar în general este bine să avem o raportare ortodoxă la existenţa îngerilor lui Dumneuzeu. Astfel, în ortodoxie avem mai multe rugăciuni către îngerii păitori şi către arhangheli. Se ştiu astfel de cel puţin trei imne acatist ale arhangheililor. Astfel ştim de acatistul lui Mihail, a lui Gavriil şi a lui Rafail, dar mai ştim de un acatist comun lui Mihail şi Gavriil.

Cum ne spun părinţii ortodixei, răul din om şi din lume nu are o cauză internă, ci are o cauză externă, este vorba mai mult decât orice de ceea ce am putea denumii „rebeliuea sau răzvrătirea diavolilor din ceruri sau din paradis.” Această rebeliune a demonilor a dus cu sine ceea ce am putea spune că a fost prelungirea „răului în lumea creată.” Diavolii au devenit lucrători ai răului sau mai bine spus agenţi ai răului. Ce sunt diavolii după ortodoxie? Sunt mai mult decât orice „îngeri pervertiţi” sau îngeri care l-au abandondat pe Dumnezeu. Abadonându-l pe Dumnezeu ca şi centru al existenţei lor, ei au devenit mai mult decât orice ceea ce am putea numii existenţe fără de sens şi fără de noimă.

În timp ce îngerii şi arhanghelii şi-au menţinut sensul existenţei lor date de Dumnezeu în sens iniţial, diavolii au rămas etern închişi în lipsa de sens care pentru ei trebuia să fie Dumnezeu. Diavolii au căzut astfel într-un gol existenţial sau mai bine spus ontologic, în care vor să tragă şi umanitatea. Aceasta fiindcă, pentru ei ţelul implementat de Dumnezeu lor şi existenţelor lor, a fost mai mult decât orice etern perturbat. În timp ce diavolii au fost creaţii pentru a îl slujii pe Dumnezeu şi pe creaţia Sa, ei au ajuns să vrea să îl „detroneze” pe Dumnezeu şi să dorească distugerea lumii şi a omului.

S-a vorbit mai mult decât orice de caracterul cosmic al căderii demonilor. Dar s-a vorbit mai mult decât orice de sensul „mânturii cosmice” a îngerilor lui Dumnezeu. Ortodoxia crede într-o biruinţă totală a îngerilor lui Dumnezeu deci a bineului asupra diavolilor şi asupra răului. Aceasta fiindă binele este ontologic propriu atât omului cât şi îngerului. Evident, mintea omului nu poate cuprinde tainele lui Dumnezeu. Astfel, scopul esenţial al omului este de a dobândii mântuirea care înseamnă intrarea în paradis. Miahil crede ortodoxia poate să îl ducă pe om în paradis. Sensul esenţial al omului este a ne duce în paradis.[77]

O altă lucrare de referinţă care o avem despre Mihail am putea spune că este mai mult decât orice scrisă de mai multe călugăriţe benedictine. Această lucrare a apărut în urmă cu mai multă vreme. Oricum, lucrarea nu este o opinie ortodoxă despre Mihail sau mai bine spus o lucare ortodoxă. Mihail este mai mult decât orice o unire a antropologiei şi a angelologiei în dogma ortodoxă.[78]

---

[77] Pe Marginea lui Mihail s-a scris un pamflet în tradiţia ortodoxă. Michael: Prince of Heaven, Captain of the Angelic Hosts.

[78] „From the Old Testament times until today, St. Michael the Archangel has always powerfully defended and assisted God's people on earth. Based on Scripture, Church history and saintly traditions, this book explains St.

Prin urmare este cât se poate de evident, că nu putem cuprinde totalitatea cărţilor despre Mihail şi existenţa lui, totuşi, acest capitol se doreşte un mic sumar a ceea ce ştim despre Mihail în literatura ortodoxă şi în literatura lumii în special. Mihail este astfel, centrul mai recent a tot felul de lucrări de spiritualitate şi de erudiţie contremporană, dar am putea spune că foarte multe dintre aceste lucrări nu sunt am putea spune în spiritul sau în duhul ortodox. Ortodoxia este fără de nici o îndoială un fel de garant al genului de lucrări pe care le putem avea atunci când avem de a face cu Mihail şi existenţa lui.

O lucrare destul de comprehensivă despre Mihail a scris-o neozeelandezul Richard Webster.[79] În această lucare pe care autorul o dedică lui Mihail el ne spune despre existenţa lui Mihail ca şi unul dintre cei mai mari îngeri în iudaism şi creştinsim. Ni se spune că pe parcursul veacurilor Mihail a apărut ca şi un protector, mesager, un ghid, un luptător şi un vindecător. La fel de bine autorul prezintră şi o serie de tehnici prin care putem să îl contactăm pe Mihail. În aceasă lucarare ne sunt relatate mai multe apariţii ale lui Mihial în diferite perioade ale istoriei. La fel de bine ni se spune că cu Mihail trebuie să creăm o legătură cât se poate de durată. La fel de bine ni se spune că crezul despre existenţa lui Mihail nu ţine de nici un fel de magie sau de fapt ocult.[80]

O altă lucrare mai recentă despre Mihail o găsim la Miarabai Star.[81] În această lucrare ni se spune că Mihail este în esenţă un luptător spirtual care ne apără de rău şi de arată care este calea dreaptă. La fel de bine autorul ne spune că pe Mihail îl putem contempla sau mai bine spus ne putem ruga la el să ne ajute. Ni se mai spus că Mihail are sabia care este mai mult decât orice o sabie a „tăierii tentacolelor” păcatului din viaţa noastră. Ceea ce poate da Mihail celor care se roagă la el este mai mult decât orice încredere în sine, în Dumnezeu şi în protecţia lui Dumnezeu.

O altă lucrare mai extensivă despre Mihail a fost scrisă de americana Doreen Virtue.[82] Oricum, lucrarea nu este scrisă din punct de vedere ortodox cât mai mult este vorba de o analiză psihologică a lui Mihail pentru angoasele şi neliniştile omului contemporan. În acest sens, Mihail este văzut mai mult de orice ca şi o fiinţă a păcii şi a iubirii. La fel de bine această lucrare ni-l arată pe Mihail ca şi un apărător al copiilor în special. La fel de bine autoarea susţine că o mare parte a psihologiei contemporane se poate întemeia pe cultul arhangheului Mihail. Am putea spune că lucrarea este de apreciat dar ea nu este în nici un caz o lucrare care

---

Michael's name, his rank among the Angels, his victory over Satan, his role among the Israelites, his role as Guardian Angel of the Catholic Church, as defender of souls, Heavenly Physician, helper in battle, advocate of the dying, consoler of the Poor Souls in Purgatory and guardian of the Blessed Sacrament and the Pope. Also included are the apparition and victory at Monte Gargano, the huge shrine to the Archangel on Mont St. Michel, the vision of Pope Leo XIII and St. Michael's role to come at the End of Time. Here too is a treasury of prayers, including the famous Chaplet of St. Michael the Archangel. A goldmine of traditional facts which will be an eye-opener and an encouragement to all Catholics in our daily spiritual battles!” Din volumul citat mai sus.

[79] A se vedea Richard Webster, *Michael: Communicating with the Archangel for Guidance & Protection (Angels Series)* (Llewellyn Publications; Indexed edition, 2004).

[80] Ortodoxia nu susţine că Mihail este o entitate sau o putere a ocultului, cin din contră este ceea care se opune ocultului şi demonicului. În strânsă legătură cu această problemă, avem de a aborda excorcismul ortodox. Ortodoxia crede că demonii pot „poseda” un om, în timp ce îngerii îl pot elibera pe om de posesiunea demonilor. Acest proces am putea spune că nu este unul care este vizibil cu ochii fizici. „Posesiunea diavolescă este cea care este cel mai greu capitol al spiritualităţii ortodoxe.

[81] *Saint Michael the Archangel: Devotions, Prayers, and Living Wisdom (Devotions, Prayers & Living Wisdom) Sounds True, Incorporated 2007.*

[82] Doreen Virtue, *The Miracles of Archangel Michael* (Hay House, 2009).

are ca şi metodă de afirmaţie adevărul ortodox. Autoarea este mai mult preocupată de o terapie a malediilor psihologice a omului modern cu ajutorul arhanghelului Mihail.

Încă o carte care s-a scris despre Mihail este mai mult decât orice scrisă de Lori Jean Flori.[83] Această lucrare îşi propune mai mult decât orice să îl prezinte pe Mihail ca şi un învăţător al adevăratei filosofii sau al adevăratei înţelepciuni şi iubiri de Dumnezeu şi de furmos şi de ceea ce este bun. Oricum, am putea spune că la un anumit nivel există o filosofie a angelologiei sau mai bine spus a filosofiei îngerilor. Dar această filosofie nu este în nici un caz o filosofie cât se poate de umană sau de materialistă ci am putea spune că este mai mult decât orice o filosofie pnevmatologică. Filosofia legată de arhanghelul Mihail este că înţelepciuea lui Mihail este mai mare decât înţelepciunea noastră. Mihail este astfel mai mult decât orice ceea ce am putea denumii sursa existenţei noastre ca şi persoane care suntem iniţiate în înţelepciunea angelologică.

O altă lucrare care o avem despre Mihail este a germanului Jörg Loskant.[84] Această lucrare deşi se centrează pe persoana lui Mihail este am putea spune destul de departe de adevărul ortodox legat de cultul lui Mihail. Lucrarea ne spune că Mihail a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii centrul spiritualităţii sanscrite şi că practicile sanskrite l-au avut pe Mihail ca şi centru al existenţei lor. Oricum, cartea trebuie să fie privită mai mult decât orice ca şi o încercare de dialog cu tradiţiile orientului îndepărtat care probabil s-au aflat în căutatea unui model îngeresc. Oricum, tradiţia sanscrită este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii, o depreciere a adevărului ortodox şi creştin despre Mihail şi existenţa lui.

Prin urmare putem vedea în orice caz o mare abundenţă de literatură spirituală referitor la Mihail ca şi la Arhanghel şi ca şi înger a lui Dumnezeu. Acest lucru trebuie să ne îmbucure. Cu cât lumea v-a avansa în procesul de angelizare cu atât mai mult vom vedea că Mihail este am putea spune un subiect al zilelor noastre. Dar dincolo de bogata literatură patristică pe care o avem în ceea ce priveşte arhanghelul Mihail trebuie să ştim că trebuie să căutăm ortodoxia angelologiei legate de Mihail. Prin urmare nu vorbim de o dogmă a arhangheului Mihail dar putem vorbii de o angelologie patristică a lui Mihail în cultul ortodox.

Această literatură este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii ortodoxia învăţăturilor despre Mihail şi existenţa lui. Mihail este mai mult decât orice ceea ce ne învaţă să trăim cu Dumnezeu şi cu frumosul la fel de bine ca şi cu iubirea de Dumnezeu. Mihail a fost astfel am putea spune ceea ce a ţinut de Dumnezeu şi de existenţa Lui mai mult decât orice. Prin urmare, în ortodoxie Mihail nu este în nici un caz un subiect al mitologiei ci mai mult decât orice este temă a patrologiei. Patrologia ortodoxă îl vede pe Mihail ca şi un octrotitor al omului şi apărător al lui în tot ceea ce îl priveşte pe om. Mihail este astfel un aliat al omului în lupta lui pentru viaţa cu Dumnezeu.

Mihail este astfel centru a angelologiei ortodoxe la fel de bine ca şi a patristicii ortodoxe. Oricum s-a înafimat mai mult decât orice de ceea ce am putea denumii un „ordin al lui Mihail,” pe care mai mulţi dintre creştinii occidentali îl socotesc a fii un fel de „organizaţie care s-a făcut în numele arhangheului Mihail.”[85] Ortodoxia nu s-a pronunţat împotriva ordinelor arhangheului Mihail dar ortodoxia crede că cei care intră în viaţa monahală şi vor să urmeze lui Mihail trebuie mai mult decât orice să găsească un fel de sprijin în susţinerea lui Mihail în cadrul monahismului ortodox.

---

[83] The Wisdom Teachings of Archangel Michael, (Signet, 1997).
[84] Simboluri vindecătoare şi mantre ale ascensiunii: înţelepciunea Arhangheului Mihail, (Findhorn Press, 2006).
[85] http://www.orderofmichael.com.

Monahismul ortodox a fost desemnat începând cu primele secole creştine să fie am putea spune centrul sârguinţelor şi nevoinţelor ascetice pentru spiritualizarea şi pnevmatizarea omului în Dumnezeu. Omul a devenit astfel am putea spune mai mult decât orice centrul interestului angelizării şi spiritualităţii lui. Prin urmare, în timpul Sinoadelor Ecumenice ale Bisericii au existat mai multe texte care au vorbit de cultul arhangheului Mihail, dar aceste texte am putea spune au fost pierdute mai multe dintre ele, în timpul anilor.

Multe dintre tradiţiile Bisericii au fost pierdute mai mult decât orice din punct de vedere ecclesial. „**A**rchangel Michael occupies one of the highest places in the hierarchy of angels, he is very closely associated with the destinies of the Church. The Holy Scripture teaches us that besides the physical world there exists a great spiritual world, inhabited by intelligent and kind creatures called angels. In Greek the word "angel" means "messenger" since it is through them that God often declares His will to people. What the life of angels is like in the spiritual world that they inhabit and what they perform – we know almost nothing and actually we would be unable to grasp it anyway. They exist under conditions that are totally different from those of our material world; time, space and all mode of existence have a completely different content there. The prefix "arch-" added to the names of some angels show that in comparison with other angels they serve God in a more sublime way. The name Michael in Hebrew means "Who is like God." The Holy Scripture mentions only some of the angels by personal names when describing instances of their appearing to various people. Obviously those are the angels that carry out a special mission in establishing the Lord's Kingdom on the earth. Among them are archangels Michael and Gabriel who are mentioned in canonical books of the Scripture, as well as archangels Raphael, Uriel, Sariel, Jerahmeel and Raquel mentioned in some non-canonical books (The "canon," or the official list of Old Testament sacred books, was set up in the 5th century BC. Old Testament sacred books written after that were not included into the canon and are therefore called non-canonical.). Archangel Gabriel usually appeared to some righteous people as a herald of great and joyous tidings about events to happen to the people of God (Dan. 8:16, 9:21; Luke 1:19, 26). In the book of Tobit archangel Raphael says about himself: "I am one of the seven angels who bring prayers of saints to God and ascends to appear in front of the Holy God (Tob. 12:15). This accounts for the concept of there being seven archangels in Heaven and Michael is one of them. The Scriptures call Archangel Michael "prince" and "leader of the Lord's army"; he is depicted as the major fighter in the battle against the devil and people's transgressions. Thus the Church has given him the name of "archstratig," which means senior warrior, leader. In this capacity Archangel Michael came to Joshua to help him and the Israelites to conquer the Promised Land. He also appeared to Prophet Daniel during the fall of the Babylon kingdom and the beginning of establishment of the Mesopotamian kingdom. Daniel received a prophecy of assistance that would be rendered by Archangel Michael to the people of God in the times of the coming persecutions from the antichrist. In the book of Revelation Archangel Michael is the forefront leader in the battle against the dragon-devil and other rebellious angels. "And there was war in heaven. Michael and his angels fought against the dragon, and the dragon and his angels fought back. But he was not strong enough and they lost their place in heaven. The great dragon was hurled down – that ancient serpent call the devil or Satan." The Apostle Judah briefly mentions Archangel Michael as the enemy of the devil (Joshua 5:13; Dan. ch. 10, 12:1; Jude 9; Rev. 12:7-9; Luke 10:18). In the spirit of the Holy Scripture some fathers of the Church regard Archangel Michael as a participant of other important events in the life of God's people, though he is not mentioned by his name there. For example, he is believed to appear in the form of the

mysterious fire pillar that led the Israelites in their exodus from Egypt and destroyed pharaoh's army. The victory over enormous Assyrian armed forces besieging Jerusalem in the time of prophet Isaiah (Exod. 33:9 14:26-28; 2 Kings 19:35) was also ascribed to Archangel Michael. The Church venerates Archangel Michael as a defendant of faith and a fighter against heresy and all evil. He is depicted on icons casting down the devil with a fire sword or a spear. In the beginning of the 4th century, the 8th of November was instituted by the Church as the holiday of "Council" (congregation) of holy angels headed by Archangel Michael. You can learn more about angels from the brochure devoted to them (see Missionary Leaflet on Angels)."[86]

Oricum, trebuie să ştim că Mihail este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii mai mult decât un simplu înger. Ca şi arhanghel Mihail este mai mare peste îngeri la fel cum într-o familie părinţii sunt mai mari peste copii. Cultul arhanghelului Mihail a fost în ortodoxia am putea spune un cult cât se poate de larg răspând chiar dacă el ne socilită anumite cerinţe. Mihail ne solicită să ne rugăm lui mai mult decât orice şi să îl avem în vedere. Se cuvine astfel să ne aducem aminte de o unofrmizare a sărbătorii lui Mihail. Din câte ştim în timp ce creştinii ortodocşi îl sărbătoresc pe data de 6 septembrie, creştinii catolici îl sărbătoresc pe data de 29 septembrie.

Biserica Ortodoxă a chemat pe cei care sunt cu adevărat iubitori de îngeri să ajungă la o dată comună a sărbătoririi lui Mihail. Biserica Ortodoxă menţine părerea ei că Mihail trebuie prăznuit pe data de 6 septembie. Dar vedem că Bisericile şi în special Bisericile ortodoxe sunt în general destul de goale pe date de 6 septembrie. Data de 6 septembrie este în ortodoxie am putea spune o dată cât se poate de semnificativă. 6 septembrie este în Biserica Ortodoxă o sărbătoare angelologică. „Το όνομα του σημαίνει «Αυτός που είναι σαν τον Θεό» αποκαλείται επίσης Ό Πρίγκιπας του ΦωτόςΥ. Είναι τεράστιος και κρατά στο χέρι ένα ξίφος. Το φωτοστέφανο του είναι κυανό του κοβαλτίου αναμειγμένο με βυσσινί. Όταν είναι παρών σπίθες απΥ αυτά τα χρώματα φαίνονται γύρω σας . Είναι ο Μεγαλύτερος Πολεμιστής μεταξύ των Αγγέλων- ο προστάτης και καθοδηγητής του φωτός και της αγάπης. Μας βοηθά να ξεριζώσουμε τον φόβο από μέσα μας και εμφυσάει το θάρρος στους ανθρώπους. Θα επέμβει αμέσως για μας ιδιαίτερα αν μια κατάσταση έρχεται σε αντίθεση με το σκοπό που ήλθαμε να επιτελέσουμε σε αυτή τη ζωή. Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ είναι επίσης ο επικεφαλής Άγγελος για τους Εργάτες του Φωτός.
Ο Μιχαήλ βοηθά να λήξουν ειρηνικά οι τσακωμοί μέσα στην οικογένεια, με αγαπημένα άτομα , με γείτονες, με κρατικές υπηρεσίες ή ακόμα και με αγνώστους. Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ διαλύει την αρνητική ενέργεια όταν αυτό του ζητηθεί. Πριν μπείτε σΥ ένα μεγάλο πολυκατάστημα η ένα χώρο με πολυ κοσμο ζητήστε από τον Αρχάγγελο Μιχαήλ να καθαρίσει όλη την αρνητικότητα . Μπορεί να μεταφέρει τους αρνητικά σκεπτόμενους ανθρώπους (είτε είναι εν ζωή είτε όχι) στο Φως του Θεού για να θεραπευτεί ο νους τους. Ζητήστε από τον Αρχάγγελο Μιχαήλ βοήθεια οποτεδήποτε νοιώθετε αρνητικότητα. Θα καθαρίσει την αρνητική ενέργεια από οποιοδήποτε χώρο (όπως και το νου και την καρδία σας).- ζητήστε του να καθαρίσει την ενέργεια μέσα στο σπίτι σας, στο γραφείο, στο αυτοκίνητο κλπ. Αυτό είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο μετά από διαπληκτισμούς ή αλλες αρνητικές καταστάσεις. Μπορείτε να του ζητήσετε να καθαρίσει τους φίλους σας και την οικογένεια σας αφού έχετε την έγκριση τους.
Όποτε νοιώσετε φόβο ή ανησυχία , πέστε νοερά, « Αρχάγγελε Μιχαήλ, παρακαλώ προστάτευε με και ηρέμησε με τώρα» Αν είσαι σε ένα μέρος ή σε μια επικίνδυνη γειτονιά, ζητήστε από τον Αρχάγγελο Μιχαήλ να γίνει ο Αγγελικός σας σωματοφύλακας- να σας συνοδεύει , να σας προστατεύσει και να σας οδηγήσει. Στην ουσία μπορείτε να του ζητήσετε να μείνει παντοτινά

[86] A se vedea http://www.fatheralexander.org.

πλάϊ σας για να είσαστε πάντα ασφαλείς κάτω από την ισχυρή του προστασία. Απλά πείτε νοερά, « Αρχάγγελε Μιχαήλ, παρακαλώ γίνε ο προστάτης άγγελος μου σε όλες τις κατευθύνσεις της ζωής. Ευχαριστώ» Και θα γίνει! Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ είναι εκείνος που θα καλέσετε όταν θέλετε να βγάλετε την αρνητικότητα και το φόβο απο τη ζωή σας. Επίπεδα αρνητικότητας και περιορισμένων πεποιθήσεων μπορεί να εξουδετερωθούν και να απελευθερωθούν ενεργητικά όταν λάβετε ένα αγγελικό καθαρισμό της ψυχής..”[87]

Prin urmare, ştim foarte bine că Mihail este menţionat de sfinţii părinţi şi de mai toate catehismele ortodoxe sau catolice. De dragul îngerilor şi a arhangheilor această carte îşi propune să adreseze am putea spune un mesaje de reconciliere ortodoxă a sărbătorii lui Mihail atât în occident cât şi în orient. Se cuvine să dăm crezare textelor biblice şi patristice unde am auzit de mărturia arhangheului Mihail şi să ne rugăm lui Dumnezeu unitar în aceiaşi zii pe date de 6 septembrie şi nu unii pe şase septembrie şi alţii pe data de 29 septembrie.

Prin urmare se cuvine să ne întrecem unii pe alţii în cate de evlavie şi de credinţă în Dumnezeu dacă avem ocazia dar îăn acelaşi timp trebuie să menţinem tradiţia cultului ortodox a arhangheului Mihail. Această carte şi-a propus mai mult decât orice să aduce mai multe mărturii despre Mihail şi despre cutul său. O carte care s-a scris mai recent despre Mihail şi cultu său a fost mai mult decât orice cea a lui Richard Johnson.[88] În această carte putem afla mai multe despre Mihail şi despre existenţa lui în legendele medievale din Anglia. Mihail a fost astfel nu numai subiectul mai multor legende dar am putea spune şi a folclorului diferitelor popoare pe parcursul timpului. Nu putem spune că cultul lui Mihail poate rezolva toate problemele noastre, dar mai mult decât orice, Mihail este am putea spune centrul a mai multor arii de interes.

Aceste arii trebuie să fim cât se poate de mult atenţi şi să le cunoaştem bine şi să nu ieşim din sfera a ceea ce este tradiţional. În ceea ce priveşte data sărbătoririi Archanghelului Mihail, ortodoxia a rămas nemişcată în data sărbătoririi ei. Data de sărbătorire a arhangheului Mihail a rămas din vechime data de 6 septembrie. Cei care au evalvie faţă de îngeri şi faţă de arhangheul Mihail trebuie să ştie acest lucri şi dacă se poate să îşi aducă aportul lor prin pariciparea la slujbele bisericii din această dată mai mult decât orice. „Ο Άρχων Μιχαήλ, πάμπολλες φορές παρουσιάζεται να πολεμάει με τον εχθρό μας τον διάβολο, υπερασπιζόμενος την δική μας σωτηρία. Γι' αυτό και σε πολλές εικόνες παρουσιάζεται με στρατιωτική πανοπλία και κρατεί στο χέρι του γυμνό ξίφος. Η πιο συνηθισμένη θέση που εικονίζεται στους Ναούς είναι στο αριστερό παραπόρτι του Ιερού Βήματος, ενώ στο δεξιό εικονίζεται ο Αρχάγγελος Γαβριήλ. Είναι οι δύο ακοίμητοι φρουροί που φυλάττουν τον άβατο χώρο του Ιερού Βήματος, όπου τελείται το Μυστήριο της φρικτής Ιερουργίας. Αλλά και όλο τον κόσμο φρουρούν από την μανία του εχθρού διαβόλου. Όπως σωστά ψάλλει ο υμνογράφος της εορτής καί λέγει : «όπου επισκιάζει η χάρις σου Αρχάγγελε, από εκεί διώκεται η δύναμη του διαβόλου. Διότι δεν μπορεί να μείνει κοντά στο Φώς σου ο εωσφόρος που έπεσε στο σκοτάδι και παραμένει σ’ αυτό. Γι' αυτό Μιχαήλ Αρχάγγελε, σε παρακαλούμε να σβύνεις τα βέλη του που είναι γεμάτα πυρ και κινούνται εναντίον μας». Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ στην Ορθόδοξη εικονογραφία στέκεται επιβλητικός και αυστηρός και κοιτάζει προς τον θεατή, δηλαδή προς όλους εμάς που τον βλέπουμε. Οι πλατείς ώμοι και οι φτερούγες του δηλώνουν την μεγάλη και φοβερή δύναμή του. Φορεί κόκκινο χιτώνα και σκούρο ιμάτιο. Στον δεξιό του βραχίονα έχει την συνηθισμένη ταινία και στο χέρι του αυτό κρατεί ράβδο, που είναι σύμβολο της εξουσίας του και του ρόλου του, σαν αγγελιαφόρος προς τους ανθρώπους προσταγμάτων του Θεού. Η ίδια ράβδος

[87] https://sites.google.com/site/aggeloisthgh/archangelos-michael.

[88] Cultul arhanghelului Mihail în legendele medievale engleze, (Rochester, 2005).

χρησιμεύει και σαν όπλο του προασπισμού μας απο την κακία του εχθρού διαβόλου. Στο αριστερό του χέρι κρατεί την σφαίρα του κόσμου όπου επάνω της είναι χαραγμένα τα γράμματα Χ(ριστός), Δ(ίκαιος), Κ(ριτής). Τα πλούσια μαλλιά του συγκρατεί ταινία της οποίας τα άκρα ανεμίζουν. Αυτό φανερώνει την κίνηση, επειδή όλοι οι Άγιοι Άγγελοι είναι «Πνεύματα λειτουργικά εις διακονίαν αποστελλόμενα διά την σωτηρίαν των ανθρώπων». Η ταινία δηλώνει επίσης την καθαρότητα και αγνότητά τους, δηλαδή αποτελεί κατά κάποιο τρόπο το στεφάνι της δόξας τους. Και όπως χαρακτηριστικά ερμηνεύει ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης, το δέσιμο αυτό των τριχών της κεφαλής των, φανερώνει ότι δεν κινούνται προς τα περιττά και ποικίλα, αλλά ασχολούνται μόνο με τα θεία και τα επουράνια και έχουν συγκεντρωμένο το νου τους άνω εις τον Θεό, τον Δεσπότη του Ουρανού και Ποιητή του παντός. Από τους Αγίους Αγγέλους διδασκόμεθα και εμείς το «άνω σχώμεν τας καρδίας» δηλαδή να μη μένωμε προσκολλημένοι με εμπάθεια στα μάταια και γήϊνα και υλικά, αλλά να στρέφωμε το νου και την καρδιά μας στον Θεό που μας έπλασε και μας κυβερνά με σοφία και αγάπη."[89]

Mai mult decât orice trebuie să ştim că Mihail este fără de nici o îndoială tot ceea ce poate reprezenta mai bun şi mai frumos pe această lume. Pentru cei care cred în Dumnezeu şi în existenţa îngerilor este am putea spune că lumea şi comsosul în sine sunt produse ale creaţiei lui Dumnezeu mai mult decât orice sau mai bine spus, dovezi cutremurătoare ale existenţei lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu există am putea spune că există şi Mihail sau mai bine spus îngerii lui Dumnezeu. Existenţa lui Mihail are după cum am spus multimple implicaţii în angelologia ortodoxă: este vorba mai mult decât orice de implicaţii de natură cosmologică, angelologică şi agiografică. Evlavia faţă de Mihail a prins diferite forma dar trebuie să ştim astfel care este cultul lui Mihail în sens ortodox şi să menţin ortodoxia lui. Chemarea la tradiţie şi la ceea ce este tradiţional v-a fii subiectul următorului capitol al cărţii noastre despre Arhanghelul Mihail.

[89] http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/commitees/art/art_arxagelos_mixail.htm.

EXISTENŢA ARHANGHELULUI MIHAIL ÎN TRADIŢIA ORTODOXĂ

„Sancte Michael Archangele,
defende nos in proelio;
contra nequitiam et insidias diaboli esto praesidium.
Imperet illi Deus, supplices deprecamur:
tuque, Princeps militiae Caelestis,
satanam aliosque spiritus malignos,
qui ad perditionem animarum pervagantur in mundo,
divina virtute in infernum detrude.
Amen."[90]

Cultul arhanghelului Mihail nu este în ortodoxie am putea spune un cult singular ci mai mult decât orice am putea zice că este un cult cât se poate de tradiţional. În acest capitol vom arăta că în ceea ce priveşte crezul nostru în îngerii şi în existenţe supraterestre şi nu extratarestre, menţinerea relaţiei şi a continuităţii cu tradiţia este aspectul esenţial al oricărei credinţe sau cult religios. Prin urmare crezul în îngeri ca şi fiinţe transcendente sau superioare nouă este o trăsătură cât se poate de comună sau de caracteristică ortodoxiei. Plecând de la învăţătura despre îngerul păzitor la ierarhiile cereşti, ortodoxia a avut din cele mai vechi vremuri [însemnând de la aproximativ anul 325 când a avut loc primul sinod ecumenic] o tradiţie angelologică sau o tradiţie despre existenţa şi cultul îngerilor. Din punct de vedere ortodox nu a fost niciodată chestiontă existenţa îngerilor şi a arhangheului Mihail care este mai mare peste îngeri ci a fost am putea spune că este chestionată raportarea şi implicaţiile acestui fel de existenţă.

---

[90] Rugăciune din ritualul latin către arhanghelul Mihail.

Îngerii au adevenit astfel subiect de studiu şi de investigaţie a mai multor teologi şi angelologi. Astfel, în ortodoxie întâlnim o serie de rugăciuni şi de cerinţe către Mihail. Oricum ceea ce este cât se poate de cunoscut în ortodoxie este că în timp ce simplii îngeri sunt „păzitori” ai unei anumite persoane sau individ, arhanghelii sunt păzitori ai unor anumite neamuri sau etnii. Ni se spune că în vechime Mihail a fost ocrotitorul poporului evreu. „În tradiţia catolică, Arhangheulul Mihail are patru îndatoriri: (1) să continue lupta împotriva Satanei şi a celorlalţi îngeri căzuţi; (2) să salveze sufletele credincioşilor din puterea Satanei, în special în ceasul morţii; (3) să apere Poporul lui Dumnezeu, atât pe evreii Vechiului Testament, cât şi pe creştinii Noului Testament; şi (4) să conducă sufletele celor ce au părăsit această viaţă şi să le prezinte Domnului pentru judecata particulară, iar la sfârşitul timpurilor, pentru judecata finală. Din aceste motive, iconografia creştină îl prezintă pe Mihail ca pe un cavaler de război, purtând armură şi o sabie, stând triumfător pe un şarpe sau pe o altă reprezentare a Satanei. Uneori este prezentat ţinând balanţa dreptăţii sau Cartea Vieţii, ambele simboluri ale judecăţii finale.”[91]

Prin urmare, în ortodoxie arhangheulul Mihail este subiectul unei vechi tradiţii religioase. În acest capitol voi insista mai mult pe ceea ce înţelegem din menţinerea unei tradiţii religioase a lui Mihail şi a existenţei sale. Sensul de tradiţie este am putea spune din ce în ce mai redus în zilele noastre când umanitatea trăieşte cu iluzia că tot ceea ce ţine de trecut este învechit şi desuet. Ce înţelegem printr-o tradiţie?

O tradiţie are din punct de vedere ortodox mai mult decât orice sensuri multiple. În general ortodoxia este o tradiţie care s-a menţinut ca şi credinţă după cele 7 sinoade ecumenice care au durat între anii 325 şi anul 787 după Hristos. Prin urmare am putea spune că tradiţia ortodoxă s-a fixat într-un interval de aproximativ 400 de ani. Ortodoxia a ajuns să fie astfel dintre confesiunile creştine cea mai tradiţională sau mai bine spus cea mai în conformitate cu tradiţia. În această perioadă de 400 de ani au existat foarte mulţi sfinţi pe care istoria şi aghiografia nu îi mai pomeneşte. Ceea ce a fost propriu ortodoxiei este că Mihail şi cultul îngerilor a fost mai mult decât orice o continuitate a ortodoxiei şi a tradiţiei sale. Lumea de la începuturile cultului arhanghelului Mihail nu era atât de dezvolată tehnologic sau industrial cum este în zilele noastre dar din cele mai vechi vremuri ortodoxia nu şi-a pus problema ca o tradiţie pnevmatologică să nu fie în pas cu o tradiţie a ortodoxiei. Prin urmare, ştim că Mihail nu a fost am putea spune subiect al tradiţiilor ştiinţifice şi economice sau industriale ale omenirii ci mai mult decât orice subiect al tradiţiilor religioase ale omenirii.

O tradiţie religioasă se deosebeşte de ceea ce am putea denumii o tradiţie culturală sau istorică a omenirii. Umanitatea prin urmare are tradiţii religioase şi tradiţii de altă natură. Ceea ce este tipic cultului arhangheului Mihail este că indiferent de epoca istorică în care ne aflăm funcţiile şi caracteristicile acestui cult a arhanghelului nu se modifică. Astfel, sărbătoarea ortodoxă a arhanghelului Mihail nu este numai parte a cultului ortodox ci şi o parte a tradiţiei seculare a ortodoxiei. Sărbătorile arhanghelului Mihail din cultul ortodox au fost instituite cu mult îniante de dezvoltările industriale, tehnologice şi economice ale lumii de azi. Aceasta a dus la concluzia că cultul îngerilor şi a arhanghelului Mihail este am putea spune un cult neactual şi arhaic. Prin urmare, pe dăţile de 6 setembrie şi 8 noiembrie nu mai are rost să

[91] A se vedea William P. Saunders, în Catholic Herald, *Rugăciune la arhangheul MIhail.*

participăm la slujblele ortodoxe fiindcă toate acestea ţin mai mult decât orice de superstiţiile populare şi de o epocă primitivă a lui Mihail în ortodoxie şi în cultul ei.

Ortodoxia este la fel de actuală în anul 2011 anul în care trăim la fel cum a fost actuală în anul 325 când am putea spune că s-a format canonul ei. Canonul ortodoxiei este mai mult decât orice o tradiţie religioasă sau mai bine spus o tradiţie care există de foarte multă vreme. Spre deosebire de alte culte şi religii, ortodoxia se poate lăuda cu o istorie şi o vechime extrem de lungi. Mai mult decât atât, sensul de tradiţie în zilele noastre trebuie să ne ridice mai multe semne de întrebare.[92]

Prin urmare în zilele noastre când extrem de mulţi sunt confuzi şi fără de repere avem nevoie de tradiţii şi de cât mai multă ancorare în trecut fiindcă altfel trăim doar cu un iluzioriu concept că ne aflăm în contemporaneitate şi în modernitate. În ceea ce priveşte cultul arhangheului Mihail, se recomandă continuitate cu tradiţiile religioase antice şi vechi ale acestui arhanghel şi nu cu cooptarea la orice curent new age sau nouă sectă care se înfiinţează mai recent şi care promite mai mult decât orice „lucruri ieşite din comun” fără ca ele să aibă loc vreodată.[93]

Biserica a considerat că o „popularizare” a lui Mihail nu este în nici un caz am putea spune exclusă dar ea trebuie mai mult deâct orice să aibă loc în anumite cadre. Aceste cadre au fost mai mult decât orice cele ale tradiţiei religiose. Tradiţia ortodoxă, care cum am spus este pentru mulţi demodată şi arhaică în zilele noastre este probabil cea mai sigură modalitate de a afla în punctul de corectitudine în ceea ce priveşte cultul îngerilor şi al arhangheului Mihail, conducătorul peste cetele îngereşti.

Aceasta mai mult decât orice fiindcă astăzi sunt extrem de mulţi care oferă „religii sau credinţe şi tradiţii religioase” instantaneu. Aşa a fost de pildă fenomenul bahai care era o amestecătură de brahmanism hindus, şintoism japonez şi umanism occidental. Alternativele religioase care vin în special din orientul îndepărtat sunt exprem de captivante pentru mulţi care nu au noţiunea de tradiţie şi de apartenenţă la o tradiţie religioasă. Astfel, vedem extrem

[92] „Pe de altă parte, arhanghelul Mihail este investit cu puterea de a lupta împotriva diavolului, acestuia fiindu-i încredinţata misiunea de a păstra cheile raiului. Se crede că arhanghelul Mihail este cel care se află la căpătâiului unui om atunci cand acesta trage să moara. Dacă persoana suferindă se va vindeca, arhanghelul Mihail se va afla la picioarele acesteia. Dacă momentul morţii a sosit cu adevărat pentru acea persoană, Mihail se va afla la creştetul acesteia. Tot folclorul popular românesc este cel care îl infăţişează pe arhanghelul Mihail ca eliberator al Lunii şi a Soarelui, astre furate de diavol, astre fără de care nu am putea trăi. Totodată, se crede că atunci când va veni sfârşitul lumii, arhanghelul Mihail se va afla acolo, luptându-se cu diavolul pentru a-l birui şi strigand “Cine este ca Dumnezeu?” (în ebraică, însuşi numelele arhanghelului se traduce astfel). În ziua sfârşitului lumii, sunetul trâmbiţei sale va scoate toţi morţii din morminte. În acelaşi timp, arhanghelul Mihail este considerat a fi protectorul călugărilor şi al conducătorilor.” A se vedea http://www.garbo.ro/articol/Lifestyle/6386/Traditii-si-superstitii-romanesti-de-sarbatoarea-Sfintilor-Mihail-si-Gavriil.html.

[93] O astfel de mişcare netradiţională a fost prin România anului 1923 sau 1924 Mişcarea legionară care pretindea că aduce „ucenici” în faţa arhanghelului Mihail. Realitatea şi experienţa a demonstrat că Mişcarea legionară a fost o mişcare eronată fiindcă ea nu avea în vedere menţinrea tradiţiei ortodoxe a arhanghuelui Mihail.

de mulţi fakiri sau yoghini în zilele noastre care nu ne promit numai cunoaşterea lui Dumnezeu ci uneori chiar „starea de identitate sau de unitate deplină sau totală cu Dumnezeu."[94]

Karma yoga, sutra yoga, trantra yoga toate sunt pseudo-tradiţii orientale care ne ademenesc la un fel de crezuri că vom ajunge să depăşim legile naturii şi ale universului prin câteva exerciţii de inspiraţie şi de expiraţie. În toate aceste religii şi practici orientale am putea spune că nu există noţiunea de rugăciune sau de asceză ci mai mult decât orice totul se reduce la o practică pur fizică şi trupească. Nu puţine sunt dăţile când pereţii oraşelor noastre sunt pline de afişe care ne „oferă" gratificare spirituală instantenee prin aderea la culte extrem de obscure din orientul îndepărtat. Este cât se poate de clar că practicile ortodoxe diferă de metodele de „sucess" religios care ne vin din orientul îndepărtat din ţări precum India, China, Japonia, Tailanda sau Bangladeş.

Prin urmare, spiritualitatea orientală a manifestat dintre cele mai stranii şi mai ieşite din comun practici care în unele cazuri implică „mutilarea corporală" sau exerciţii extravagante fizice în care mai mulţi oameni şi-ai pierdut viaţa.[95] Prin urmare înţelegem că Mihail este mai mult decât orice în centrul cultului ortodox în sens tradţional. Cultul arhangheului Mihail în ortodoxie vine să afirme spiritualitatea existenţei lui Mihail şi a necesităţii de a fii ancoraţi în tradiţie şi în trecut. Astfel, fără o tradiţie şi în special o tradiţie ortodoxă şi universală, omul contemporan se piede în hăţişul de religii şi de „pseudo-oferte" religioase orientale care variază de la islam la practici hinduse."

În special în hindusim şi budism am putea spune că nu există nici un fel de cult al îngerilor ci mai mult decât orice există şi în zilele noatsre un cult panteist al zeilor şi al divinităţilor. La mai multe sinoade ortodoxe din vechime s-a stabilit că îngeri nu sunt zei [de genul lui Vişnu sau Şiva în hindusism] ci sunt fiinţe spirituale create de Dumnezeu. În marile religii orientale am putea spune că nu există crezul în îngerii sau în Arhanghelul Mihail. Budismul şi hindusimul profesează un crez într-un Dumnezeu panteist în care se contopeşte toată natura şi omul şi care am putea spune nu este în nici un caz „un crez într-un Dumnezeu care este în conjurat în mărire de îngerii Săi."

Cu timpul, tradiţia ecumenică a ortodoxiei a devenit mai mult decât orice un imperativ al ortodoxiei. Ortodoxia a afirmat astfel crezul nu în zei intermediari dintre Dumnezeu şi om ci mai mult decât orice în îngeri. Dar nu orice fel de îngerii ci în îngeri păzitori. Îngerii păzitori ai omului [a fiecărei persoane în parte] au fost daţi de Dumnezeu pentru a proteja pe om de puterile şi forţele malefice care îl pot cuprinde şi îl pot mai mult decât orice pierde pe om. Singur în faţa puterilor diavoleşti care în unele religii sunt în plină acţiune, omul este un neputincios. Dar, totuşi iubirea lui Dumnezeu faţă de om şi de lume ne spune ortodoxia că sunt nemărginite din moment ce Dumnezeu am putea spune că nu iubeşte cu măsură ci iubeşte nelimitat.

---

[94] În acest sens, ortodoxia a fost cât se poate de mult împotriva noţiunii orientale de nirvana care nu are nimic de a face cu starea de "pnevmatizare" sau de spiritualizare a omlui în creştinsim şi în creştinsimul ortodox.

[95] O lucrare existenisvă pe această temă a fost scrisă de Dyionisios Farasiotis, *Marii iniţiaţi ai Indiei şi părintele Paisie,* (Tesalonic 1990).

Prin urmare, din iubire Dumnezeu a dat apărători ai omului. Aceşti apărători nu sunt zei ci sunt mai mult decât orice îngeri. Omul are datoria de a avea un cult al îngerilor şi nu după cum a fost cazul păgânismului antic în zei sau diferite divinităţi. Tradiţia ortodoxă a făcut cât se poate de clar cadrele în care trebuie să avem cultul îngerilor şi a arhanghelilor. Aceasta fiindcă, îngerii în teologia creştină sunt strânşi legaţi de noţiunea de paradis. În creştinsim, paradisul este populat de îngerii lui Dumnezeu. Ca şi comunitate, îngeri sunt am putea spune conduşi de Mihail. Dar Mihail nu este singurul conducător.

Recursul la tradiţie a fost am putea spune fundamental în dogma ortodoxă. Aceasta fiindcă în ortodoxie sincretismul religos nu îşi are locul. Chemat de Dumnezeu la existenţă, omul acţionează providenţial în existenţa sa creată tot în funcţie de voia şi de planurile lui Dumnezeu. Pentru ortodoxie este cât se poate de evident caracterul fundametal al tradiţiei şi al cultului îngerilor. Cultul îngerilor este parte nu numai din istoria Bisericii ci şi din tradiţia ortodoxiei. Ortodoxia are astfel o tradiţie a venerării îngerilor lui Dumnezeu ca şi modalitate de a ne arăta iubirea şi recunoştinţa faţă de Dumnezeu. „În folclorul religios românesc, **Arhanghelul Mihail** este un personaj mai venerat în comparaţie cu **Arhanghelul Gavriil**. El poartă, uneori, cheile raiului, este un înfocat luptător împotriva diavolului şi veghează la capul bolnavilor, dacă acestora le este sortit să moară, sau la picioarele lor, dacă le este hărăzit să mai trăiască. De multe ori îl întâlnim alăturându-se Sfântului Ilie, atunci când acesta tună şi trăsneşte, sau orânduieste singur grindina, cu tunul. El ţine şi ciuma în frâu, asemănator Sfântului Haralambie. În trecut, în societatea tradiţională bucovineană, Arhanghelii erau sărbătoriti pentru că "ei sunt păzitorii oamenilor de la naştere şi până la moarte, rugându-se lui Dumnezeu pentru sănătatea acestora". **Arhanghelii**, în viziunea popularaă, asistă şi la judecata de apoi, sunt patroni ai casei, ard păcatele acumulate de patimile omeneşti fireşti şi purific[, prin post, conştiintele. În zonele muntoase, în care Arhanghelii erau celebraţi şi ca patroni ai oilor, stăpânii acestor animale făceau o turtă mare din făina de porumb, numita "turta arieţilor" (arieţii fiind berbecii despărţiti de oi), ce era considerată a fi purtătoare de fecunditate. Această turtă se arunca în dimineata zilei de 8 noiembrie în târla oilor, odată cu slobozirea între oi a berbecilor. Dacă turta cădea cu faţa în sus era semn încurajator, de bucurie în rândul ciobanilor, considerându-se că în primavară toate oile vor avea miei, iar dacă turta cădea cu faţa în jos era mare supărare în satele şi târgurile bucovinene se făceau şi se fac şi astazi, de 8 noiembrie, pomeniri şi praznice pentru cei morţi iar, în biserici, fiecare creştin aprinde câte o lumânare ca să aiba asigurată lumina de veci, călăuzitoare pe lumea cealaltă.”[96]

Prin urmare, din câte ştim din nefericire, creştinismul a fost frânt de mai multe conferiuni în istorie. Ştim astfel de creştinsim ortodox, creştinism catolic, creştinism protestant şi creştinism neoprotestant.[97] În acest sens, Biserica Ortodoxă care are în centrul ei cultul

[96] A se vedea Obiceiuri şi tradiţii de sfinţii arhangheli Mihail şi Gavriil, http://www.crestinortodox.ro/datini-obiceiuri-superstitii/obiceiuri-traditii-sfintii-arhangheli-mihail-gavriil-68770.html.

[97] Cultele protestante şi neoprotestante sunt extrem de ambigue în zilele noastre dar mai mult decât orice am putea spune că aceste culte sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii foarte departe de termenul de tradiţie. În cultele protestante şi în cele neoprotestante termenul de tradiţie este inexistent ceea ce face ca ele să piardă din ce în ce mai mulţi adepţi. În acest sens, reformatorii occidentali cum a fost cazul lui Martin Luther, Jean Calvin sau Ulrich Zwingli nu şi-au ridicat problema tradiţiei şi astfel au negat şi o tradiţie angelologică [care îl include pe Arhanghelul Mihail] destul de veche a ortodoxiei şi a Bisericii Ortodoxe.

arhangheului Mihail este mai mult decât orice am putea spune împotriva fărămiţării ortodoxiei şi a Bisericii Ortodoxe. Acest proces a avut mai multe cauze dintre care principalele au fost de ordin doctrinar: schisme şi erezii. Schismele şi ereziile din Biserică ne spun sfinţii părinţi că pot fii depăşite numai prin rugăciune sinceră faţă de Dumnezeu. În acest sens, rugăciunile faţă de Dumnezeu şi cererea ca Mihail să poată să mijlocească la Dumnezeu în faţa noastră poate astfel cât se poate de mult să schimbe cursul istoriei Bisericii şi al aderenţei noastre personale la credinţă şi la viaţa Bisericii.

Ortodoxia este astfel fidelă sau mai bine spus am putea spune credincioasă tradiţiei pe care o avem a cultului arhangheului Mihail fără să îi ştierbească continuitatea. În probleme de religie am putea spune că trebuie să fim credincioşi lui Dumnezeu şi existenţei Sale. Prin rugăciunile şi cultul îngerilor nu facem decât să ne adâncim în iubirea noastră faţă de Dumnezeu. S-a remacta că nu într-o manieră directă cultul arhanghelului Mihail este mai mult decât orice am putea spune un cult al iubirii de Dumnezeu şi de persoana lui Dumnezeu. Creat de Dumnezeu, Mihail nu este nimic mai mult decât o „reflecţie sau o iradiere a lui Dumnezeu."

Lumina lui Mihail este mai mult decât orice o lumină necerată care după teologia palamită ne vinde de la Dumnezeu. Setea de lumina lui Dumnezeu am putea spune că este o „sete fundamentală" a omului contemporan din moment ce el vrea mai mult decât orice viaţa în lumina sprituală a lui Dumneuzeu şi a îngerilor Săi." Lumina îngerilor lui Dumnezeu este mai mult decât orice o lumină spirituală sau mai bine spus o lumină cât se poate de transedentă care nu are de a face cu limina solară sau stelară dina ecastă lume. Ca şi sursă a luminii Dumnezeu este cauza „aristotelică" a luminii din univers şi din cosmos. Prin urmare ştim că nu este vorba în univers numai de o lumină solară ci şi de o lumină cosmică. Această lumină cosmică a întregului univers vinde de dincolo de graniţele create ale cosmosului şi ale universului din lumina lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi.[98]

---

[98] „După cum arată diverse şi nenumarate mărturii ale oamenilor din diferite culturi şi tradiţii, îngerii intervin în anumite situaţii limită, lasaându-se chiar văzuţi de om în dimensiunea subtilă în care se află. Însă, situaţiile cele mai evidente în care aceste fiinţe de lumină, care sunt îngerii păzitori intervin, sunt cazurile de moarte clinică ce au fost subiectul multor scrieri şi cercetări ştiitifice. Astfel, există mărturii ce confirmă antica credinţa în ceea ce priveşte viziunile pe care le au muribunzii sau experienţele celor care au fost în comă, sau a altor fiinţe care s-au găsit pentru câteva momente foarte aproape de moarte. Ele au văzut în acest tărâm aparent al nimănui lucruri care le-au lăsat impresii foarte profunde. De remarcat faptul că majoritatea experienţelor descrise de aceste persoane sunt foarte asemănatoare indiferent de marile diferenţe socioculturale sau religioase care existau între aceste persoane, fapt care ne face să ne gândim că este vorba de mult mai mult decât nişte simple vise sau viziuni. În faimoasa sa lucrare, "*Viaţa de dupa viata*", medicul american Raymond A. Moody scrie: "Elementul cel mai incredibil dintre toate cazurile pe care le-am studiat, cel care produce fără îndoiala cel mai profund efect asupra oamenilor, este întâlnirea cu lumina fascinantă. La început, această lumină pare incertă, dar ea devine din ce în ce mai vie, până când fiinţa realizează ca are în faţă o lumină supraumană. Deşi această lumină are o luminozitate indescriptibilă, mulţi subliniaza ca nu deranjează în nici un fel vederea, nici nu orbeşte, nici nu împiedică fiinţa de a vedea alte lucruri." Raymond Moondy mai precizează că: "În ciuda manifestarii însolite a acestei lumini nimeni nu s-a îndoit că este vorba de o fiinţă îngerească, de o fiinţă de lumina. Şi nu doar o simplă fiinţă, ci o fiinţă cu o personalitate bine definită. Dragostea şi caldura sufletească care se simte că o emană o astfel de fiinţă de lumină sunt absolut spirituale şi inefabile, iar muribundul nu se mai simte singur, ci se simte liniştit şi protejat de acea fiinţă de lumină, faţă de care simte o atracţie magnetică." Este interesant de subliniat că în timp ce descrierile acestor fiinţe de lumină variaza foarte puţin de la o persoana la alta, doar identificarea acestei fiinţe diferă de la individ la individ, fiind legată în mod special de ambianţa în care a trăit persoana, de educaţia pe care a primit-o şi de credinţa religioasa pe care o are. Astfel, majoritatea creştinilor identifica lumina

Prin urmare, putem vedea că tradiţia ortodoxă este mult mai bogată decât un simplu mit sau o simplă legendă. Ortodoxia a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o simplă „adunătură de arhaisme şi de vechituri” rituale. Aceasta fiindcă mai mult decât orice în fundalul şi în spatele tradiţiei ortodoxe avem mai mult decât orice de a face cu foarte mulţi sfinţi şi sfinţi părinţi care au lost laeşi şi lăsaţi de Dumnezeu spre îndrumarea noastră. În materie de tradiţie ortodoxă sfinţii şi sfinţii părinţi sunt am putea spune principalele noaste surse de credibilitate şi de inspiraţie.

Mai înainte de a ajunge la Dumnezeu trebuie să ştim că ortodoxie crede că trebuie să „experimentăm” existenţa îngerilor lui Dumnezeu. Îna această exeperinţă a „întâlnirii finale cu Dumnezeu” ne întâlnim am putea spune şi cu arhanghelul Mihail. Întâlnirea cu Arhanghelul Mihail trebuie să fie am putea spune ceva tradiţional şi firesc. Fiinţă de lumină şi de bunătate şi iubire, Mihail este cel care a fost desemnat de Dumnezeu cu un anumit scop.

Care este scopul arhangheului Mihail? În sens cât se poate de iniţial scopul său este de a ne apropia de Dumnezeu şi de existenţa sau mai bine spus de a mijlocii între Dumnezeu şi om sau umanitate. Prin urmare, trebuie să ştim că nu tot ceea ce este tradiţional am putea spune că este şi profund ortodox sau cât se poate mai aproape de spiritul părinţilor Bisericii şi a sfinţilor. Îngerii şi Mihail sunt mai mult decât orice un subiect al sfinţilor şi al aghiografiei. Trebuie să ştim că contrar la mai multe păreri ortodoxe, cultul îngerilor şi a sfinţilor nu este un „cult al lacrimilor.”[99]

Cultul arhanghelului Mihail şi în general al îngerilor este am putea spune un cult al bucuriei şi ale fericirii dar nu este am putea spune o „fericire sau o bucurie” de genul celei pe care o avem când câştigăm la loto sau la bingo. Bucuria şi fericirea îngerilor este mai mult decât orice o bucurie şi o feiricre eternă sau am putea spune o fericire cât se poate de autentică. Sîngerii şi Mihail ne sunt îndrumători în caderele tradiţionale impuse de doctrina şi de învăţătura ortodoxă. În univers există astfel la fel ca şi în lumea omului două mari principii [aceasta nu înseamnă dulalism]: este vorba de principiul binelui şi de principiul răului. Binele în sine este mult mai complex decât rpul în timp ce răul este limitat binele este nelimitat.

---

cu Iisus Hristos. Un bărbat şi o femeie care sunt evrei au identificat această lumina ca fiind un înger. Comunicarea dintre fiinţa umana şi fiinţa de lumină se realizează direct prin intermediul gândurilor, ea neavând nici un fel de limite sau obstacole, cu o claritate care exclude în totalitate orice neînţelegere sau orice posibilitate de a minţi. Şi alţi cercetători care s-au ocupat de studiul experienţelor de la graniţa vieţii cu moartea au înregistrat mărturii asemănătoare întâlnirii cu fiinţe de lumina, al căror rol ne aminteşte foarte mult de existenţa îngerilor. Kenneth Ring, docent la facultatea de psihologie din Storrs, Connecticut, este autorul unor importante studii despre experienţele la graniţe dintre viaţă şi moarte. Şi el, după ce a vorbit cu câteva sute de oameni care au avut astfel de experienţe, a evidenţiat faptul că un punct comun al tuturor acestor mărturii este întâlnirea cu fiinţele angelice.” A se vedea http://www.armonianaturii.ro/Fiinte-de-lumina-ingerii-pazitori-ai-oamenilor.html*articleID_194-articol.

[99] Cultul îngerilor nu este în nici un caz un cult al lacrimilor. Deşi s-a imterpretat eronat de mai mulţi mari intelectuali sau filosofi [cum a fost cazul Domnului Emil Cioran în lucrarea sa *Lacrimi şi sfinţi*, Humanitas 2008 reeditare]., cultul sfinţilor şi a îngerilor nu este un cult al lacrimilor ci am putea spune mai mult decât orice este un cult al bucuriei şi a lacrimilor bucuriei.

Cultul îngerilor în ortodoxie vine să ne spună că trebuie să asumăm „integralitatea binelui” adică a deplinătăţii puzerii binelui asupra răului. Deşi parte incredinbil diavolii urmăresc o distrugere cosmică a universului, sau destabilizarea tuturo elementelor din univers şi din lumea creată. În timp ce diavolii vor o destabilizate totală şi definitivă a omului şi a existenţei sale, îngerii vor am putea spune o realilitare a omului şi a existenţei sale.

Astfel, existenţa omului se află în cadrul a doi poli de existenţă: este vorba de polul răului şi de cel al binelui sau în termeni religioşi sau mai bine spus de sfera îngerescului şi de cea a demonicului. Această luptă între cei doi poli am putea spune că are loc în lăuntrul omului sau mai bine spus în parea sa intrisecă a omului [vorbind setimental şi cadiologic în inima omului]. Astfel, în interiorul său, omul poate opta pentru cele două sferere de infuenţă dominate în lumea noastră: cel al bineului şi al răului.

Astfel, în sens angelologic am putea spune că există două catogorii de eshatologie: una personală şi alta univrsală, eshatologia personală am putea spune că este aderenţa omului la principiile binelui şi ale răului. Aceste două principii care se opun unul altuia sunt mai mult decât orice definitorii pentru a înţelege relaţia care are loc în lumea nevăzută. Astfel, în sens ortodox, binele şi răul dispută pretenţile de supremaţie peste om şi peste existenţa lui.

Binele angelologic este mai mult decât orice cultul îngerilor şi a cunoştinţelor pe care le avem despre îngeri şi despre existenţa lor. Îngerii sunt astfel am putea spune principiul transecdent al binelui şi a tot ceea ce este frumos. Cauza binelui din lume nu este în nici un caz o cauză imanentă am putea spune ci mai mult decât orice o cauză transcendetă. Prin urmare, Mihail este mai mult decât orice un principiu al bineului şi al frumosului. La fel de bine prin bine îngeresc înţelegem o mare comasare de noţiuni noţiune legate de bine: astfel binele poate fii bine tradiţional, osmotic, spiritual, biologic, ecologic, medical sau social. Binele este astfel nu numai o noţiune filosofică ci am putea spune şi o noţiune de ordin angelologic sau mai bine spus o neoţiune de ordin pnevmatologic.

Cultul arhanghelului Mihail este mai mult decât orice un cult cât se poate de tradiţional pentru cei care sunt iubitori de Dumnezeu şi de existenţa Sa. Prin urmare angelologia ortodoxă am putea spune că este cât se poate de tradiţională în ortodoxie şi este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii „spiritul tradiţiei” ortodoxe a părinţilor Bisericii. Ecclesiologia angelologică este o ecclesiologie care îl are în cetnrul studiilor ei pe Mihail şi existenţele îngereşti. Din textele apocelipsei reise cât se poate de clar că Mihail este rivalul Satanei sau a îngerilor căzuţi. Astfel, conform textelor apocaliptice Mihail este am putea spune principiul cardinal care se opune lui Satan sau diavolului care este principiul răului şi a pierzaniei omului.

Teologia şi angelologia ortodoxă ne spune că lupta pentru bine şi pentru Dumnezeu a fost câştigată de Mihail şi îngerii săiu mai înainte de creaţia omului, perioadă în care s-a făcut separaţie definitorie între bine şi rău în plan angelologic. Totuşi, un dram de „copurtibilitate” sau mai bine spus de „vulnerabilitate” a pătruns şi în lumea creată adică în cosmosul şi în universul omului. Această vulnerabilitate a omului faţă de rău şi diavolesc poate fii îndepărtată

prin rugăiuni şi prin fapte bune şi mai mult decât orice cu ajutorul îngerilor lui Dumnezeu şi a lui Mihail.[100]

Tradiţia angelologică merge înapoi la scrierile sfinţilor părinţi şi ale sfinţilor care au experimentat comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt astfel am putea spune mai mult decât orice ceea ce este adevărul despre existenţa a tot ceea ce ţine de aghiografia ortodoxă. A devenit astfel cât se poate de tradiţional relaţia dintre Mihail şi Gavriil sau mai bine spus relaţia dintre aceşti doi mari arhanghei şi eroi picnipali ai ortodoxiei. Astfel, data de 6 septembrie şi date de 8 noiembrie este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii cea mai tradiţională sau cele mai tradiţionale sărbători ale angelologiei ortodoxe. În aceste zile de sărbătoarea ortodoxia a arătat cât se poate de mult că îngerii sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii atestarea existenţei binelui şi a frumosului şi a victorei lor finale asupra răului şi a demonicului.

În termenii eternităţii această „disrepanţă” sau mare separaţie dintre bine şi rău am putea spune că nu a existat, dar în terenii relativităţii omului, am putea spune că lupta dintre bine şi rău este una existenţă la fel cum a fost şi pentru îngerii lui Dumnezeu mai înainte de căderea diavolilor.[101] Înb tradiţia şi tiparele ortodoxe îngerii sunt cei care au fost fost care alături de Dumnezeu au inaugurat existenţa cosmosului şi a omului. La fel de bine, ortodoxia crede că tot Dumnezeu şi îngerii vor fii cei care vor anunţa încheirea cosmosului şi a omului. Mihail a avut astfel în teologia şi angelologia ortodoxă un rol extrem de semnificativ şi de relevant.

Rolul eshatologic al lui Mihail în dogma ortodoxă este de a îl scoate sau a îl arunca din ceruri sau din paradis pe diavol sau Satan. La fel de bine rolul estatologci al lui Mihail este în dogma ortodoxă de a îl ajuta pe om să ajungă în cer sau în paradis. Pe ecastă temă s-au făcut mai multe speculaţii şi s-au emis mai multe păreri şi opinii dintre care au fost unele extrem de divergente. Mihail este fără de nici o îndoială protagonistuλ principal al eshatologiei creştin ortodoxe.

Prin urmare, crezul în îngeri este un crez tradiţional în ortodoxie şi mai mult decât atât face parte din tradiţia spirituală a ortodoxiei de mai multă vreme. Tradiţionalul a ajuns mai mult decât orice ceea ce am putea denumii definitoriu în adevărul de credinţă ortodox. În acest sens, tradiţia nu este ceva plictisitor. În mare parte, în general câtn vorbim de tradiţie ne gândim la ceva vechi şi demodat. Trebuie să ştim că în sens, iniţial tradiţia este mai mult decât orice ceea ce este „norma” sau normaul în creştinsim şi în ortodoxie. Creştinismul şi ortodoxia care a derivat din el nu este în nici un caz o problemă care oferă o soluţie tuturor problemelor omului. Astfel creştinsimul şi ortodoxia oferă o „soluţie” la principalele probleme ale omului

[100] După mai mulţi sfnţi părinţi, concupiscenţa nu este am putea spune „păcat” ci este starea de înclinare a omului spre rău şi spre comiterea răului. Răul ecclesial şi răul moral este mai mult decât o simplă greşală, el este după sfinţii părinţi „păcat” αμαρτια în limbe elenă. Cauzele răului moral sau mai bine spus ale păcatului sunt de ordin spiritual sau mai bine spus pnevmatologic.

[101] În dogma ortodoxă, la sinodul 5 ecumenic s-a stabilit cât se poate de bine că răul şi diavolescul a fost biruit sau mai bine spus înfrânt. De la sinodul al V-lea ecumenic al trecut mai bine de 1000 de ani. Pentru unii acest sinod este un fapt mult prea distant în istori şi în religie. Trebuie să ştim că lumea religiei nu operează cu axiologia şi valorile lumii lumii seculare sau laice.

sau mai bine spuns oferă un răspuns plauzibil la întrebările care îl frământă pe om sau mai bine spus în „maerează” pe om în termenii regretatului teolog Panaiotis Nellas.

Nevoia de îngeri şi de comuniune cu îngerii lui Dumnezeu este „o tradiţie” sau mai bine spus o nevoie fundamentală a omului care este cât se poate de „molestat” şi de „terorizat” de lumea diavolilor şi a infernului. În faţa acestor realităţi cât se poate de înfricoştătoarea care ţin de finalitate aultimă a sufletului omului, Mihail şi îngeiri lui ne pot ajuta. Părinţii de la Sinodul al V-lea ecumenic ne-au lăsat scris că „separaţia dintre îngerii lui Dumnezeu,” şi diavolii în frunte cu Satan a fost definitorie şi nu mai există cale de întoarcere din această separaţie. Aceasta fiindcă „revolta” diavolilor a avut loc în spaţiul preetern sau după unii teologi eonic al existenţei lumii fiinţelor îngereşti. Prin urmare ştim cât se poate de bine că tradiţia ortodoxă este cea care trebuie să continue şi dimpreună cu ea tot ceea ce ţine de existenţa bineului şi a frumsoului. Binele o αγαθος este am putea spune ceea ce este cel mai profund în fiinţa cosmosului. Lumea materială este astfel în sens ortodox doar o pală reflecţie a binelui angelic suprem.

Binele angelic suprem din punct de vedere uman constă într-o multitudine sau a mare sumă de lucruri: frumos, dreptate, bunătate, erudiţie, cultură, civilizaţie, creativitate sau mai mult decât orice am putea spune mai mult decât orice ceea ce este dincolo de orice prescripţie, suprema iubire a lui Dumnezeu. Theofilia θεοφιλια sau mai bine spus iubirea de îngeri este am putea spune tema ultimă a angelologiei ortodoxe αγγελοφιλια. Prin urmare angelologia ortodoxă îl include îăn sens original pe Mihail ca şi obiect al studiului. Angelologia ortodoxă este cât se poate de mult conştientă de opoziţia celor două principii ontologice ale bineului şi ale răului.

Evident, logica răului nu este o logică care se bazează pe realitate sau pe ceea ce este tangibil, ci mai mult decât orice am putea spune pe iluzie şi pe iluzioriu sau ce pe ceea ce este înşelător şi aparent. Răul este astfel parazitar sau mai bine spus lipsit de „conţinut.” Mihail şi îngeiri sunt opuşi răului care a fost un punct crucila al existenţelor lor. Cultul îngerilor în Biserica Ortodoxă este mai mult decât orice am putea spune cultul îngerilor care sunt reprezenanţi ai bineului şi a frumosului. Binele şi frumosul sunt două catogorii ontologice ale ortodoxiei şi a angelologiei ortodoxe. Dar trebuie să spunem că au existat şi încercări de minimalizare a existenţie binelui. Astfel, îngerii şi binele am putea spune că sunt într-o unire absolută sau mai bine spus o unite totală.

Binele nu este iluzioriu la fel cum nici iluzirie am putea spune că este existenţa îngerilor lui Dumnezeu. Existenţa lui Dumnezeu este am putea spune punctul central care stabileşte mai mult decât orice relaţia definitorie între îngeri şi Dumnezeu. Pentru îngeri am putea spune că Dumnezeu nu este o tradiţie sau obicei care trebuie ţinut sau implementat ci mai mult decât orice am putea spune că Dumnezeu este mai mult decât orice existenţa şi transcendenţa absolută.

Dumnezeu este astfel centrul fiinţării omeneşti şi Dumnezeu mai mult decât orice şi am putea spune dincolo de orice este centrul lumii îngerilor. S-a vorbit astfel de faptul facă îngerii

lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice o emanaţie din Dumnezeu sau mai mult decât orice am putea spune o „creaţie” a lui Dumnezeu. Această opinie a dus în special în gnosticism la opinia că îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice „emanaţii din Dumnezeu” şi în nici un caz „creaţii a lui Dumnezeu.”[102]

Crezul despre existenţa îngerilor a adus mângâiere pe parcursul veacurilor la mai mulţi oameni.[103] Prin urmare, îngeri nu sunt fiinţe galactice sau cosmice în sensul extrateresştirlor care populează ale planete decât ale noastre. În special în secolul al XX-lea „paranoia extratereştrilor” a cuprins umanitatea. Crezul că există fiinţe dincolo de lumea noastră care ne pot controla sau mai bine spus ne pot dsitruge este dincolo de existenţa lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi ne spun că cu adevărat Dumnezeu a mai creat o lume dincolo de aceasta, dar această lume nu este lumea extratereştrilor ci mai mult decât orice lumea nevăzută, este lumea care a existat mai înainte de facerea cosmosului sau a universului.

Aghiografia, iconografia, imnologia şi în cele din urmă tradiţia ortodoxă au adus pe parcusul veacurilor mărturii zdrobitoare despre îngeri şi despre arhanghelul Mihail. Astfel, ceea ce ne spun sfinţii părinţi este mai mult decât orice lucruri practice. Astfel, ştim cât se poate de bine că atunci când cineva doreşte să ucidă pe altcineva, sau când cineva este rău şi mânios, nu este în nici un caz „influenţa extratereştilor sau a fiinţelor extreterestre.” Putem spune că în spatele crimelor şi a brutalităţii sau a cruzimii se ascund extratereştrii cum sunt de părere mai mulţi mari savanţi? Evident, în spatele răutăţii omului sfinţii părinţi ne spun că se ascund două lucruri:

1. voinţa liberă a omului şi

2. entităţi diavoleşti.

Ştim astfel mai mult decât orice că îngerii lui Dumnezeu şi Mihail sunt „dincolo de cuprinderea noastră. Dincolo de existenţa şi de lărginea sau lungimea universului. Îngerii au fost dimpreună cu Dumnezeu cosmocratori.[104] Rostul ultim al cosmosului şi a universului stă numai în Dumnezeu sau mai mult decât orice în asistenţii Săi care au fost îngerii lui Dumnezeu. Evident în univers şi în existenţa lui omul trebuie să vadă mai mult decât orice existenţa. Prin urmare scopul ultim al lumii şi al cosmosului nu stă în lumea în sine ci mai mult

[102] A se vedea Preot profesor Duimitru Radu, *Originea şi existenţa îngerilor,* http://www.frontpress.ro.

[103] Localitatea Los Angeles din Statele Unite este atestată cu aproximativ anul 8.000 înainte de Hristos. Această localitate şi-a asumat lumele de îngeri a lui Dumnezeu. Această localitate care şi-a asumat numele de îngeri ai lui Dumnezeu, este am putea spune un simbol al îngerilor în lumea noastră. Ceea ce ne spune mai mult decât orice o astfel de denumite nu este „simbolistica” localităţii în sine, ci mai mult decât orice am putea spune faptul că se atestă existenţa unor fiinţe descrise de sfinţi şi de părinţii Bisericii. Los angeles, sunt astfel îngerii lui Dumnezeu. Rămâne de văzut dacă locuitorii din Los Angeles se vor ridica la înălţimea denumirii lor.

[104] Unele filosofii îi numesc pe îngeri „demiurgi”. Prin demiurg îngelegem astfel nu pe un „meseşiaş sau designer” cum este sensul etimologic al termneului ci mai mult decât orice „arhietecţia ai cosmoului.” Perfecţiunea cosmosului şi a universului este mai mult decât orice o perfecţiune care depăşete mintea omului fiind ascunsă în înţelepciunea îngerilor lui Dumnezeu. Constelaţii, galaxii şi asteroizi, cu toţii au fost produsul voineţi eterne a lui Dumnezeu şi ne arată nouă doar o mică parte dacă nu chiar nesemnificativă din „mărirea şi atotpuzternicia lui Dumnezeu.”

decât orice în Dumnezeu şi în îngerii Săi. Sensul ultim al îngerilor a fost am putea spune de a descoperii omului cine este şi care sunt intenţile lui Dumnezeu şi lumea şi cu cosmosul. Cosmosul este mai mult decât orice o creaţie a lui Dumnezeu la care Părinţii Bisericii ne spun că a participat şi Mihail şi îngerii. Se cuvine mai mult decât orice să fim conştienţi de tradiţia ortodoxă şi religioasă cu privire la Mihail şi referitor la ţelul final la care suntem chemaţi de Dumnezeu prin acest arhanghel al binelui, iubiri şi al frumosului. Frumuseţea îngerilor este mai mult decât orice o frumuseţe care v-a dăunui etern din moment ce îngerii au fost creaţi dincolo de eternitate. Ei nu sunt cei care populează după cum se cerde de unii anumite planete ci sunt cei care dimpreună cu Dumnezeu au stat la întemeierea universului şi a cosmosului.

Tradiţia angelologică este mai mult decât orice ceea ce am putea spune mai mult decât orice crezul într-o lume superioară şi dincolo de această lume. Această lume este am putea spune o lume care este dincolo de aşteptările şi de crezurtile noastre. Această lume este de fapt acea „patrie cerească” despre care cântă anumite pricesne sau texte liturgice. Lumea îngerilor, este lumea paradisului, o lume care nu are am putea spune limita materialitului ci este „tarnscendetă şi suprapământească.” Crezul în îngeri este pentru noi mai mult decât orice cerzul în victoria ultimă sau deplină a bineului peste rău sau mai mult decât orice am putea spune a îngerilor asupra diavolilor. La „desfinţarea inferului sau a iadului” sifnţii părinţi ne spus că a patricipat şi ahanghelul Mihail dimpreună cu Hristos. În Hristos şi în îngeri ni se spune de sfinţii părinţi că puterea inferunului a fost desfinaţară biruin puterea luminii şi a bineului. Acesta fiindă răul este mai mult decât orice o aporie a logicii umane şi a omului care este însetat de viaţă şi de lumină. Tema luminii şi tema vieţii sunt două teme centrale ale cultului arhangheului Mihail indiferent de meridianele pe care ne aflăm. Viaţa ca şi dar a lui Dumnezeu este în cultul lui Mihail am putea spune nu o simplă existenţă care nu are nici un scop şi care nu are o destinaţie precisă. În cultul lui Mihail am putea spune că mai multe dintre întrebările noastre referitor la „problemele profunde ale existenţei” şi ale mnodului de a ne raprota la Dumnezeu.

Esenţa existenţei din punct de vedere angelologic este de a ajunge la o cunoaştere îngerească sau mai bine spus am putea zice la o cunoşatere „apofatică” sau mai bine spus „transecdentă.” Sentimentul transcendeţei şi al absolutui am putea spune că poate fii experimentat în ceea ce am putea denumii cultul îngerilor şi al arhangheului Mihail. Cultul şi tradiţia refetiroare la Mihail este mai mult decât orice liturgică şi ecclesială. Cultul îngerilor şi al arhanghelilor lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii. Setimentul transcedneţei am putea spune că este un setiment cât se poate de natural în cultul îngerilor.

Tradiţia îngerilor şi a cultului lui Mihail este am putea spune tradiţia ortodoxă a angelologiei ortodoxe şi a tot ceea ce implică ea mai mult decât orice. Este cât se poate de mângâietor să ştim că înaintea noastră au fost mai mulţi care au experimentat existenţa şi prezenţa îngerilor şi a lui Mihail. Ortodoxia este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o tradiţie a cultului îngerilor şi a existenţelor îngereşti. Acest cult a fost actula de sute de ani şi din câte ne spun sfinţii părinţi este o modalitate sigură de a păşii drept pe drumul credunţei şi al evlaviei.

CONCLUZIE

„Sfinte şi mare Arhanghele al lui Dumnezeu, Mihaile, care cel dintâ între îngeri stai dinaintea Treimii celei negrăite, sprijinul şi păzitorul neamului omenesc, care ai zdrobit în Ceruri cu oştile tale capul prea-trufaşului diavol şi ruşinezi pururea pe pământ răutatea şi viclenia lui, la tine alergăm cu credinţă şi ne rugăm ţie cu dragoste: fii pavăză nestricată şi coif tare Sfintei Biserici şi neamului nostru dreptcredincios, păzindu-ne cu spada ta purtătoare de fulgere de toţi vrăjmaşii văzuţi şi nevăzuţi.”[105]

[105] Rugăciune către Arhanghelul Mihail de către toţi creştinii.

Cartea noastră despre Arhanghelul Mihail se încheie aici. În acest volum am arătat mai multe aspecte ale cultului arhangheului Mihail în Biserica Ortodoxă. Evident, după cum am enunţat mai sus, o cuprindere exaustivă a persoanei şi persoanlităţii lui Mihail este imposibil de fii realizată total. Parţial însă, diferiţi autori din diferite epoci au putut scrie şi face afirmaţii convingătoare despre anumiţi îngeri sau arhangheli. În rândurile de mai sus nu mi-am propus să fac un rechizitoriu deplin al lui Mihail în sens juridic. Ceea ce mi-a prous să arăt a fost mai mult evidenţierea personalităţii arhanghelului Mihail aşa cum reiese ea din cultul ortodox.

Astfel, pentru a evidenţia caracterele cultului arhangheului Mihail în otodoxie am arătat care sunt principalele texte care fac referinţă la Mihail şi la existenţa sa. Am arătat care sunt locurile principale din Sciptură care arată menţiuni despre Mihail şi locuri principale unde el este menţionat. La fel de bine am arătat şi scrieri ale sfinţilor părinţi care fac referinţă la Mihail şi la cultul său.

Am arătat la fel de bine că pentru a fii în pas cu cerinţele care le avem privitor la Arhanghelul Mihail trebuie mai mult decât orice să fim în pas cu tradiţia ortodoxă a arhanghuelui Mihail. Aspectul de tradiţie a cultului arhangheului Mihail este în acelaşi timp un aspect care merge paralel cu diferitele doctrine religioase şi angelologice din vremurile mai recente care au defomat crezul ortodox şi universal al existenţei îngerilor şi a lui Mihail.[106] Prin urmare, o istorie a cultului arhangheului Mihail nu a fost încă scrisă. Prezentul volum s-a voit mai mult decât orice şi o mică incursiune în ceea ce avem din punct de vedere istoric despre Mihail şi existenţa lui.

Lectura acestui volum şi-a propus nu numai să strârnească în cititor „iubire şi evalvie faţă de Mihail” ci mai mult decât orice înţelegerea cultului Arhangheului Mihail în contextul său potrivit. Am arătat anumite „extreme ale unor grupări religiose” care au dus la grave dezmembrări ale acestui cult al lui Mihail. Am detaliat astfel pe larg care este relaţia dintre Mihail şi puterile întunericului sau diavolii conduşi de Satan. Am arătat că între Mihail şi îngerii săi se duce o luptă sau „un război perpetuu” pentru existenţa omului şi a lumii în general.

În sense angelologic, prezentul volum şi-a propus să ilustreze victoria eshatologică sau cucerirea eshatologică a îngerilor şi a arhanghelului Mihail asupra puterilor răului şi ale întunericului. Această „biruinţă sau victorie” a fost câştigată de Mihail şi de îngerii lui Dumnezeu mai înainte sau mai bine spus dincolo de timpul uman. Am arătat că în cei care sunt mântuiţi sau cei care vor merge în paradis, timpul uman nu este nimic mai mult decât o însuşire a acestei biruinţe sau victorii finale a bineului împotriva forţelor întunericului.

O carte despre Arhanghelul Mihail exhaustiv este bine venită mai ales pe fondul unei lipse a studilor legate de acest arhanghel care au suferit extrem de multe „răstălmăciri şi interpretări eronate” odată cu trecerea timpului. Am arătat că îngerii şi Mihail nu sunt extratereştrii sau fiinţe extraterestre după cum cred unele tradiţii sau unii savanţi. Aceasta fiindcă, extratereştiri nu pot intervenii în viaţa morală sau spirituală a omului. În schimb după cum au arătat mai multe tradiţii, îngerii au fost prezenţi în anumite momente cruciale ale vieţii diferitor sfinţi sau călugări din antichitate sau din evul mediu.

Prin urmare, prezentul volum nu se voieşte „revoluţionar” sau inovator în ceea ce priveşte cultul lui Mihail. Aceasta fiindcă din vremurile Sfântului Dionisie Areopagitul, există o ierarhie extrem de bine definită a îngerilor şi a existenţelor îngereşti. Această ierarhie a fost dincolo de a fii una de ordin galactic sau cosmic, am putea spune ea este o ierarhie care a fost structuratră pnevmatologic în 9 regiuni sau mai bine spun 9 nivele. Ca şi arhanghel în ierarhia ortodoxă şi creştină Mihail este în cea de a doua catogorie. În ortodoxie arhanghelii urmează

[106] http://amira-spiritualitate.blogspot.com/2010/04/arhanghelul-mihail.html.

imediat după îngeri înaintea lor fiind am putea spune Principiile sau Începătoriile.[107] Prin urmare prezentul volum nu şi-a propus analizarea tuturor informaţilor patristice, biblice, ecclesiale sau aghiografice care le avem despre Arhanghelul Mihail. Am voit doar să prezentăm imaginea arhangheului Mihail din ceea ce am putea arăta ca şi cultul sau spiritualitatea ortodoxă.

Am arătat în prezentul volum diferte opinii teologice despre Mihail în diferite puncte de vedere ale ortodoxiei cum ar fii relaţia ortodoxiei şi a teologiei ortodoxe cu antroposofia şi antropologie. Am arătat că cea mai apropiată relaţie pe care Mihail o are este mai mult decât orice cu partenerul său arhanghelul Gavriil. Totuşi, Mihail nu a luat parte după tradiţia ortodoxă la faptul bunevestiri care a avut loc la naşterea Domnului Iisus Hristos. Aceasta a aruncat am putea spune o undă de lipsă de „popularitate” peste persoana lui Mihail care în cultul ortodox a devenit o personă care stă pe locul al doilea după Gavriil. Relaţia dintre Mihail şi Gavriil este una cât se poate de apropiată şi am putea spune că din punct de vedere uman ea este una eshatologică. Atât Mihail cât şi Gavriil sunt fiinţe eshatologice sau fiinţe care slujesc binelui şi adevărului. Atributele esenţiale ale lui Mihail nu diferă am putea spune de cele ale lui Gavriil sfinţii părinţi cred însă că Mihail a fost mult mai radical la aruncarea din paradis a Diavolului sau Satan. Prin urmare unii cred într-un rol mai mare eshatologic al lui Mihail faţă de colegul sau partenerul său Gavriil.

Prezentul volum se vrea şi o mărturie istorică a prezenţei sau a apariţei lui Mihail la Colose unde se spune că Mihail ar fii fost cât se poate de activ în apărarea unei biserici. Ortodoxia vorbeşte ca fiind cea mai mare tragedie eshatologică răzvrătirea şi scoaterea din paradis a diavolilor şi a conducătorului lor Satan. Din acel moment, omul are nevoie de spirjin şi de apărare din partea îngerilor lui Dumnezeu şi a lui Mihail. Aceasta fiindcă puterea distructivă a lui Satan se poate extinde peste tot.

Rostul sau soarta finală a omului este am putea spune cu îngerii lui Dumnezeu. Dar în această chemare a îngerilor, la fel ca şi închemarea lui Dumnezeu, omul trebuie să răspundă cât se poate liber. Omul are astfel din partea lui Dumnezeu opţiunea de a opta în spre

[107] „ Serafimii Serafimii sânt fiinţe de Lumină Pură, se află pe nivelul cel mai apropiat de cel al Sursei şi sunt consideraţi a fi Îngerii Luminii Pure, a Iubirii şi a Focului. Serafimii strălucesc atât de puternic, încât nu vom putea nicicând să-i vedem cu ochii fizici, dar îi putem accesa prin rugăciuni sau cereri. Heruvimii Următorul nivel este cel al Heruvimilor, ce canalizează energia pozitiva de la Sursă. Aceştia au în grijă Stelele. Ei reprezintă Întelepciunea Sursei. Tronurile Tronurile sânt urmatorul nivel şi dirijeaza energia către noi, prin îngerii noştrii Păzitori. Ei sunt cercetătorii Sursei, crează şi colecteaza energii pozitive, şi deasemeni reprezinta Justiţia lui Dumnezeu. Domeniile Domeniile sunt următorul nivel şi reprezintă Întelepciunea şi Intuiţia. Puterile Acestea sânt îngerii ce ţin registrele istoriei umane. Ei ne trimit mesaje de atenţionare, atunci când cineva sau ceva, are intenţia de a ne provoca răul. Puterile ne vor ajuta să vedem din toate punctele de vedere o situaţie sau o problemă, şi ne protejeaza ori de cite ori avem nevoie. Virtuţile Virtuţile lucrează mână în mână cu Tronurile şi trimit Energie Spirituala pentru a ajuta oamenii să îşi dezvolte uneltele necesare progresului pe cale spirituala aleasă. Acestia iubesc oamenii şi de multe ori înfăptuiesc miracole. Virtuţile reprezintă deasemenea Curajul extrem. Principiile Principiile veghează ţările, oraşele şi grupurile de oameni ce se află pe această Planeta. Ei protejeaza conducătorii politici şi religioşi şi îi ajută să ia deciziile corecte. Arhanghelii Arhanghelii sunt Îngeri ce pot aparţine concomitent mai multor nivele, dar de regulă preferă să lucreze cu oamenii când şi unde pot. Ei sunt consideraţi „ trupele Speciale de Forţă” a realitaţii angelice. Ei canalizează energia pozitiva provenită de la Sursă, către omenire. Ei au calitaţi diferite, calitaţi ce va vor fi prezentate detaliat în următoarele articole. Îngerii Ultimul nivel, dar acest lucru nu înseamnă că au o importanţă mai mică decat celelalte nivele. Îngerii ne ajuta pe parcursul vieţii de zi cu zi şi ne aduc informaţii şi asistenţă de la Sursă. Îngerii noştri Păzitori aparţin acestui nivel şi lucreaza îndeaproape cu noi, tot timpul.” http://amira-spiritualitate.blogspot.com/2010/04/ajutorul-ingerilor.html.

Dumnezeu sau în spre diavoli sau demoni. Victoria eshatologică a îngerilor şi a lui Dumnezeu asupra diavolilor şi a demonilor a fost câştigată, totuşi, această victorie finală a lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi care au rămas credincioşi lui Dumnezeu până la capăt este am putea spune subiect al improprierii fiecărei persoane.

Ortodoxia ne spune că la mântuire sunt chemaţi toţi oamenii dar că pentru a fii mântuiţi trebuie să facem anumite fapte care să ne poată ducă singur la mântuire. Mântuirea este mai mult decât orice ceea ce am spune centrul nu al angelologiei ortodoxe ci mai mult decât orice a soteriologiei ortodoxe. Relaţia care există dintre Mihail şi soteriologia omului este una am putea spune extrem de dezbătută în teologia ortodoxă. Creat de Dumnezeu pentru un ţel pe care însuşi Dumnezeu la dat, omul este chemat să facă voia lui Dumnezeu până la capăt şi în unele tradiţii religioase chiar să se asemene îngerilor lui Dumnezeu. Maximalismul ortodox în ceea ce priveşte cultul arhanghelului Mihail este că lui Mihail trebuie să îi cerem să ne ajute în procesul de mântuire şi de realizare personală. Mihail la fel ca şi partenerul său Gavriil ne spune tradiţia ortodoxă că nu pot mântui pe om prin puterile proprii dar că poate să „contribuie" sau mai bine spus poate să ducă omul la mântuire. Centrul cultului ortodox al arhangheului Mihail am putea spune că este şi unul soteriologic, adică ţine de mântuirea omului. În dogmatica ortodoxă, Mihail este am putea spune şi parte din soteriologia ortodoxă. Cultul ortodox i-a atribut lui Mihail şi un rol soteriologic.

Dogmatica ortodoxă, nu crede prin urmare că „îngerii şi arhangelii" sunt mântuitori, dar ei pot influenţa mântuirea omului. Care este prin urmare din punct de vedere al cultului ortodox rolul îngerilor şi al arhanghelilor în mântuirea omului?[108] „În lumea aceasta îngerii slujesc oamenilor, călăuzindu-i spre Împărăţia lui Dumnezeu. Fiecare om îşi are îngerul lui păzitor cum reiese din Matei 18,10 şi Fapte 12,15 unde se vorbeşte despre îngerii copiilor şi despre îngerul apostolului Petru. Despre îngerul păzitor care se dă fiecăruia la botez vorbesc mulţi părinţi şi scriitori bisericeşti ca Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur. Îngerul păzitor întăreşte credinţa şi evlavia (IV Regi 1; 13; Zaharia 2), apără pe om de duhurile rele (Psalmul 90,10-11), mijloceşte pentru cel credincios (Matei 18,10;Apocalipsa 8,3), însoţeşte sufletul celor adormiţi. Totodată îngerii ocrotesc popoarele, statele (Daniel 1,10) şi comunităţile (I Corinteni 11,10;Apocalipsa 1,20). După cum arată Sfântul Ioan Damaschin: Ei păzesc porţile pământului, sunt întâistătătorii neamurilor şi ai locurilor aşa cum au fost rânduite de Creator şi ne ajută în lucrurile noastre. Se spune că îngerii sunt superiori oamenilor din cauza materiilor spirituale. Dar tot atât de adevărat este faptul că şi oamenii sunt superiori îngerilor fiindcă pot acţiona asupra naturii prin trupul lor sensibil. Îngerii sunt slujitori lui Dumnezeu în timp ce omul este stăpânul naturii învelirea spiritualizării ei. Lucrarea principală a îngerilor nu este o lucrare directă asupra naturii, ci asupra subiectelor umane pe care le susţin în lucrarea lor de spiritualizare a naturii. Îngerii au fost creaţi în solidaritate cu lumea sensibilă. Este adevărat ca îngerii nu lucrează asupra cosmosului, aşa cum lucrează omul dar au totuşi o anumită influenţă asupra forţelor naturale. Toată creaţia se află într-o concentrare, într-o sobornicitate interioară care implică o răspundere şi o îndatorire de slujire a fiecăruia pentru toţi şi a tuturor pentru fiecare. Cine cade din această sobornicitate cade într-o umbră a existenţei. Solidaritatea între îngeri şi oameni dezminte descrierea dintre lumea sensibilă şi cea inteligibilă care a efectuat profound gândirea creştină şi arată legătura indisolubilă dintre lumea vazută a oamenilor şi cea nevăzută a îngerilor în vederea spiritualizării creaţiei."[109]

---

[108] Mai recent s-a scris o teză de licenţă cu tema soteriologiei la îngerii sau a raportului dintre îngeri şi mântuirea omului. A se vedea *Lucrarea îngerilor în opera mântuirii.*

[109] A se vedea lucrarea lui Olariu Narcis, *Cinstirea sfinţilor îngeri în epistolele coloseni şi evrei.*

Prin urmare, în cultul ortodox îngerii sunt cei care îl duc pe om la mântuire. Acest proces este denumit în ortodoxie soteriologic. Este cât se poate de evident în că cultul ortodox, îngerii au mai mult decât orice o funcţie soteriologică. Astfel, îngerii locuiesc în tradiţia ortodoxă în paradis. Mântuirea însemană din punct de vedere ortodox că o persoană este acceptată în paradis alături de Dumneezu şi de îngeri. Ortodoxia şi cultul ortodox, am putea spune că nu vorbeşte de un panteon al zeilor, cum era cazul în antichitate ci mai mult decât orice de un panteon al îngerilor.

Din panteonul îngerilor am putea spune că face parte mai mult decât orice şi arhanghelul Mihail despre care scriem în rândurile de faţă. Ce ştim în acest sens despre paradis? Sfântul care a fost în special principala autoritate în ortodoxie care a scris despre paradis a fost mai mult decât orice Sfântul Efrem Sirul.[110] Ceea ce ne spune Sfântul Efrem despre rai este că raiul este mai mult decât orice un loc unde este Dumnezeu sau unde vieţuieşte Dumnezeu ca şi Treime.

Prin urmare, concepţia ortodoxă despre paradis ca şi loc unde există şi arhangheul Mihai nu este în nici un caz una hedonistă am putea spune. Paradisul în ortodoxie nu este în nici un caz un loc al plăcerilor erotice sau mai bine spus al senzualiutăţii. S-a vorbit de paradis ca şi un loc al lui Dumnezeu ca şi Treime şi ca şi un loc al Panteonului îngerilor lui Dumnezeu. Se crede că cel mânutit v-a ajunge implicit să fie cu îngerii în paradis sau mai bine spus cu existenţele îngereşti. Prin urmare, paradisul nu este un loc cu îngeri şi heruvimi bucălaţi sau buconici de genul celor pe care îi vedem în sculturile sau picturile din baroc, ci mai mult paradisul este un loc a fericirii spirituale, sau al lipsei de suferinţă şi de durere, două lucruri pe care omul din toate vremurile caută să le evite.

În general, pe parcurul veacurilor au existat mai multe scrieri care ne vorbeau de existenţa paradisului ca şi un loc destul de bizar, cu diferite plăceri trupeşti sau carnale de ordin senzorial. Paradisul evident, loc al îngerilor şi a lui Mihail am putea spune că nu este foarte mult conform aşteptărilor noastre. Concepţia ortodoxă despre Paradis este că este vorba de un loc supranatural, atemporal, aspaţial, populat cu îngeri [număr care nu se cunoaşte cu exacitate], loc al fericirii şi al bucuriei continue, loc al comuniunii cu Dumnezeu şi alte asemenea. Ortodoxia nu crede într-un spaţiu galactic sau cosmic al paradisului. Ortodoxia crede că paradisul este un loc transcedent, imaterial, supraspaţial şi supratemporal. În lumea ştiinţifică s-au făcut mai multe simulări ale paradisului din punct de vedere ortodox. În orice caz, putem spune că în toate aceste simulari ale paradisului s-a exclus durerea, suferinţa şi chinurile. Mai multe dintre trăsăturile paradisului au fost deduse din antagonie cu infernul care este opus paradisului. În Biblie avem anumite date despre paradis care este denumit în limba ebraică Eden. Biblia ne spune că la început paradisul era pe pământ. În Facere avem mai multe informaţii despre acest loc. Oricum, chiar din textele Facerii putem vedea că arhangheul Mihail care apare mai apoi citat în Scriptură, nu era în acest loc un de fost creat omul, la fel cum nu era de faţă nici un alt celebru arhanghel al ortodoxiei, este vorba de Gavriil.

Sfinţii Părinţi ne spun că Paradisul din Grădina Edenului, era am putea spune mai mult decât orice un „chip pământesc al paradisului ceresc.” Acest chip pământesc a fost făcut ca şi un chip al celui ceresc. Prin urmare, mai mulţi sfinţi părinţi au vorbit de Grădina Edenului ca şi de un loc experimental pe care Dumnezeu l-a lăsat pe pământ la începuruile timpurilor. În acest loc, Dumnezeu a creat pe primii oameni Adam [luat din pământ] şi Eva [viaţă sau dătătoare de viaţă]. Grădina Edenului nu era prin urmare un spaţiu mitologic, ci a fost la origini din raţiuni pe care numai Dumnezeu le cunoaşte şi care nu sunt îngăduite omului să le ştie, o

[110] A se vedea Efrem Sirul, *Imnele raiului* (Editura Deisis: Sibiu 2010).

experimentare pe care Dumnezeu a făcut-o cu omul. Din această cauză sfinţii părinţi ne spun că Dumnezeu i-a restricţionat omului anumite lucruri [cum ar fii să nu se atingă sau să mămânce din pomul cunoştineţi bineului şi a răului].[111]

În textele biblice ale Facerii lui Moise, arhangheli pe curm Mihail şi Gavriil nu apar menţionaţi. Prin urmare, înţelegem că Dumnezeu inteţiona la început să facă un Paradis sau un Eden chiar pe pământ. Acest lucru s-a dovedit a fii imposibil. Ortodoxia nu a văzut scoaterea omului ca şi o tragedie totală ci mai mult ca şi o a doua şansă pe care Dumnezeu a dat-o omului, acea de a se îndrepta în faţa lui Dumnezeu pentru greşala pe care a făcut-o care a fost acea de a nu asculta de Dumnezeu şi a nu îi face voia Sa.

Textele biblice sunt mai mult decât orice maximaliste şi ne spun că omul a fost creat după „chipul şi asemănarea” lui Dumnezeu. Ceea ce s-a dovedit din primele zile ale creaţiei omului a fost mai mult decât orice că diavolul sau Satan a fost un inamic al omului încă de la incepţia sa. De ce a fost aşa, numai rugăciunea, asceza şi postul ne poate oferii răspunsuri paluzibile la aceste întrebări pe care ni le ridicăm cu toţii. Evident, Dumnezeu a creat pe om cu un anumit scop. Sfinţii Părinţi ne spun că Dumnezeu nu a avut nici un motiv să se bucure de pierzania sau distrugerea omului.

Acest fapt a devenit inevitabil. Edenul sau paradisul a fost pierdut după Scriptură şi Părinţii Bisericii prin păcatul omului. Omul a fost astfel direct responsabil de propriul păcat la fel am putea spune cum cineva a comis o „crimă cu premeditare.” Păcatul omului a constat în sens biblic în încălcarea voii lui Dumnezeu sau a poruncilor lor Dumnezeu. Omul trebuia să fie astfel într-o stare de ascultare faţă de Dumnezeu.

Sfinţii Părinţi ne spun că din mai multe puncte de vedere căderea omului a venit prin „angenţi externi,” dar cu consimţământul omului. Prin urmarea prima greşală a omului sau primul păcat a fost făcut voluntar. Aceasta avea să atragă cu sine „lanţul cauzalităţii păcatului şi al păcătoşeniei.” Patristic, căderea omului a fost de natură morală. Omul a consimţit ca în raza lui de noţiuni morale să intre şi spectrul păcatului sau al răului. Sfiinţii părinţi ne spun că aceasta a provenit în special din două motive, primul motiv a fost mai mult decât orice de natură involuntară, omul nu ştie de existenţa Satanei, şi în al doilea rând de ordin spiritual: omul a fost cât se paote de mândru sau mai bine spus stăpânit de orgoliu în puterile sale. Lucru pe care Satan de fapt în simţise la om.

Oricum, ştim că în ordinea creaţiei, omul nu este primul. Primul în ordinea creaţiei am putea spune că este Dumnezeu. Pe al doilea plan al creaţiei am putea spune că sunt îngerii lui Dumnezeu şi în al treilea spaţiu al creaţiei am putea spune că este omul. Cultul arhanghelului Mihail s-a dovedit pe parcurusl istoriei umane destul de adecvat cu privinţă la problematica cu care se confruntă omului. Evident, descoperirile pe care la avem de la îngeri ne vin din raţiuni cu mult superioare celor pe care le avem noi ca şi repere.

Fie că este vorba de antichitate, de evul mediu, de modernitate sau de o altă epocă istorică viitoare cultul îngerilor şi a arhanghelilor nu se v-a schimba. Progresul omului în diferitele lui arii de activitate trebuie mai mult decât orice să îl ducă pe om la găsirea afirmaţiei existenţei sale în Dumnezeu şi cu îngerii lui Dumnezeu. Odată ajuns în acest loc, omul am putea spune că a ajuns la locul în spre care a fost hărăzit sau sortit. Timpul pe care ni l-a dat

---

[111] Textele scripturistice au fost foarte mult chestionate de diferiţi teologi sau savanţi. A devenit foarte clar că la început Dumnezeu l-a testat pe om sau mai bine spus la supus unei „probe de rezistenţă”. La ce a fost această testare sau ce urmărea ea, autorii biblici au speculat doar, în acest caz numai Dumnezeu ştia exact care era sensul final al Grădinii Edenului. Se pare că în urma testării Dumnezeu nu a fost deplin mulţumit de rezultatele testării, aşa că intrăm într-o nouă etapă a umnaităţii care avea să dureze până la naşterea Domnului Iisus Hristos.

Dumnezeu trebuie să îl folosim mai multe decât orice în spre a aprofunda relaţia cu Dumnezeu şi cu îngerii săi. Cultul arhangheului Mihail este am putea spune propriu ortodoxiei şi a Bisericii. În secole în care lumea a fost cuprinsă de valuri întunecate şi tulburi, de mai multe ori, lumea s-a găsit pe sine în cultul lui Mihail şi a ceea ce ne descoperă lumea religiei.

Secolul 21 este am putea spune mai mult decât orice este un secol al unor noi căutări. Aceste căutări sunt mai mult decât orice am putea spune nu căutări religioase sau mai bine spus spirituale ci mai mult decât orice căutări economice şi industriale. Lumea de azi am putea spune că este o lume care a fost fondată nu pe religie şi pe cultul îngerilor şi a lui Mihail ci mai mult decât orice pe valori materiale sau pragmatice.